

2159

1322

REGLEMENTERINGEN
I STOCKHOLM

Endast för korrekturanslag.	
Ej förut å tryck eller papper.	
H	...Korr. Begäres nytt korr.
Afsändt 22/11/13	Trykes.
NÅÅÅ MARRIS BOKTRYCKERI A.-B.	

REGLEMENTERINGEN
I STOCKHOLM

AF

J. E. JOHANSSON

PROFESSOR, MED. DR

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

REGLEMENTERINGEN

I STOCKHOLM

PAPPERSLEVERANTÖR: LESSEBO PAPPERSBOK

TRYCKT HOS ISAAC MARCUS' BOKTR. AKTIEB.

STOCKHOLM 1913 . . . . .

J. E. JOHANSSON

PROFESSOR KEM. DR.

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTEN

F
att u
mente
för d
tänka
samm
jämv
gans.
har j
redog
som
utom
från
profe
Läke

FÖRORD.

För Reglementeringskommitténs räkning hade jag tillfälle att utföra en statistisk undersökning angående det s. k. reglementeringssystemets tillämpning i Stockholm. En redogörelse för dessa undersökningar ingår som bilaga till kommitténs betänkande. Från flera håll har jag fått uppmaning att i mera sammanträngd form göra undersökningens resultat tillgängliga jämväl för dem, som ej hafva tillfälle att skaffa sig kommitténs ganska digra betänkande med bilagor. Med föreliggande uppsats har jag sökt gå denna önskan till mötes. Jag har fullständigt redogörelsen med en del uppgifter härrörande från den tid, som förflutit efter det kommittén avslutade sina arbeten. Dessutom har jag sökt belysa en del frågor med material hämtadt från arbeten af mina kommittékamrater, doktor Lindblad och professor Magnus Möller samt från diskussionen i Svenska Läkaresällskapet 1912.

Stockholm i juni 1913.

J. E. Johansson.

ÖFVERSIKT AF INNEHÅLLET

	Sid.
1. Reglementeringens införande i Stockholm. Prostitutionsreglementet	11
Omständigheter, som föranledde myndigheterna att den 1 april 1847 införa besiktning af skörlefvande kvinnor i Stockholm. — Reglementeringssystemets fullständiga genomförande 1859. — Det gällande reglementet af år 1875. — Befogenheten för öfverståthållarämbetet att utfärda dylika föreskrifter.	
2. Det administrativa förfarandet å besiktningsbyråns polisafdelning. Omfattningen af byråns verksamhet	18
Förloppet vid kvinnornas inskrifning i »rullan». — Befrielse från besiktningsskyldigheten. — Daglig bokföring af de besiktningsskyldiga. — »Stammen» af inskrifna. — »Internerade» och »temporärt afgångna». — Reglementeringens omfattning 1850—1912; medeltal för 5-årsperioder. — Besiktigade utan att vara inskrifna.	
3. Har reglementeringens omfattning vid skilda tider visat sig stå i något samband med befolkningens moraliska nivå eller med de ekonomiska fluktuationerna inom samhället?	25
»Stammens» storlek i förhållande till hufvudstadens invånareantal 1859—1912. — Tidsföljden för kvinnornas afgang. — Stammen. — Stammen är sammansatt af olika årskottinger. — Dess storlek tenderar mot ett visst »gränsvärde», som bestämmes dels af den årliga rekryteringen dels af afgangshastigheten. — Kvinnornas kvarblifvande i »stammen» har under de senaste decennierna tilltagit. — Växlingarna i den årliga rekryteringen. — Stegning efter tillkomsten af reglementet såväl år 1859 som 1875. — Minskning vid de tider, då systemet varit föremål för svårare kritik. — Den årliga rekryteringen ej påverkad af befolkningens tillväxt, står ej heller i samband med fluktuationer på det ekonomiska området. — Antalet anträffade och besiktigade kvinnor pr år beroende af antalet konstaplar vid byrån.—	

Tillbakagång i byråns verksamhet år 1904. — Inverkan af gonokockundersökningarnas införande vid besiktningarna. — Betydelsen af reglementeringskommitténs tillsättning och af dess undersökningar. —

Räfsten med partihotellen. — Medelåldern för de nyinskrifna kvinnorna stiger ej vid skärpning af inskrifningsförfarandet. — De skörlefvande kvinnor, som undsluppit inskrifning, försvinna jämförelsevis snart ur prostitutionens marknad. — Inskrifningssystemets olägenheter.

4. **De inskrifnas rekrytering. Kvinnornas "anträffande"** 45
 Rekryteringen från olika delar af landet. — Tillströmning af tjänst-sökande företrädesvis från vissa landsdelar. — Rekrytering från olika yrken framför allt ur tjänstflickornas klass. — För-äldrarnas yrke. — »Förförare» och »förförda». — Oäkta börd och ogifta mödrars svårighet att försörja sina barn synas ej predisponera för inskrifning vid byrån. — Ett afgörande inflytande i detta hänseende tillkommer däremot bekantskapen med redan inskrifna. — Prostitutionens »själfrekrytering». — »Vittjandet» af partihotellen. — »Anträffandet» å allmänna platser. — Anmälningar till byrån. — Den »hemliga prostitu-tionen».
5. **"Gåendet å byrån" och afbrotten däri. Kvinnornas lef-nadsförhållanden. Prostitutionens stadiga kundkrets** 53
 Lefnadsålder och byråtid (ålder i stammen). — 15- och 16-åring-arnas ogynnsamma utsikter. — Frivilliga och ofrivilliga afbrott af kortare eller längre utsträckning. — Återkomstprocent. — Den bland kvinnorna vanliga föreställningen, att de ej kunna komma ifrån byrån. — Äktenskapsfrekvensen bland de in-skrifna. — Intagning å skyddshem. — Alkoholism. — Lungsot. — Hafvandeskap. — Brottslighet. — Dödlighet. — Afgång ur stammen. — Hjälp af anhöriga. — Invaliderna. — Kvinnornas bostadsförhållanden. — »Flickställen» och »partihotell». — In-dustrimässigt utnyttjande af prostitutionen. — Samhällets åt-gärder mot dylika företag. — Kvinnornas egna uppgifter om sina lefnadsförhållanden, om sina inkomster af skörlefnaden, utgifter och besparingar, om kundkretsen, om smaken för onatur-lig otukt bland kunderna. — Professor Möllers skildring af »prostitutionens stadiga kundkrets».
6. **Inställelse till besiktning; förseelser mot reglementet; bestraffningar. Reglementaristernas uppfattning af prostitutionen** 77
 Kontrollen öfver kvinnornas inställelse. — Enskild besiktning. — Jämförelse mellan den verkliga och den i reglementet före-skrifna besiktningens frekvens. — Kontrollen öfver kvinnornas

inställelse ger ej tillräcklig upplysning om de faktiska afbrotten i inställelsen. — Undersökning af i hvad mån det är möjligt att hålla kvinnorna under en något så när regelbunden kontroll. — Förhållandet mellan antalet besiktningar, till hvilka kvinnan frivilligt inställt sig, och antalet af dem, till hvilka hon »hämtats». — Uteblifvandet från besiktning flera gånger vanligare bland de sjuka än bland kvinnorna i allmänhet. — Frekvensen fall, i hvilka man iakttagit den syfilitiska primäraffektionen bland kvinnor, som ådragit sig syfilis efter inskrifningen. Lösdrifvarlagens tillämpning på de inskrifna kvinnorna. — Varning. — Häktning. — Tvångsarbete. — Frekvensen förseelser mot reglementet. — Reglementets bestämmelser förutsätter en frivillig medverkan från kvinnornas sida. — Licentia stupri. — Fordringar som man anser sig kunna ställa på en skörlefvande kvinna. — Den »sedliga harm» kvinnan väcker, då hon ej motsvarar dessa fordringar. — Den utsträckning, i hvilken tvångsarbetsstraffet tillämpats å de inskrifna kvinnorna. — Straffets oförmåga att förmå kvinnorna att efterkomma reglementets bestämmelser. — Dess oförmåga att afskräcka kvinnorna från att fortsätta skörlefnaden. — Dess oförmåga att förbättra kvinnorna i moraliskt hänseende. — Försöken att likställa tvångsarbetet med intagning å skyddshem. — Sedlighetspolisen som uttryck för samhällets reaktion mot skörlefnaden. — Försvär för tvångsarbetsstraffets tillämpning å de skörlefvande kvinnorna, tvänne diskussionsinlägg i Sv. Läkarsällskapet. — De inskrifna kvinnornas egen uppfattning af sin ställning, skrivelse från kvinnor intagna å sjukhuset Eira. — Reglementarismens fordran att de »moraliska» betänkligheterna få stå tillbaka för systemets »sanitära» kraf. — Reglementeringens återverkan på uppfattningen inom »prostitutionens stadiga kundkrets».

7. De smittosamma könssjukdomarnas utbredning bland de inskrifna kvinnorna. Reglementeringens sanitära betydelse 101

Förekomsten af syfilis bland kvinnorna före och efter inskrifningen. — Åldern vid infektionen. — Tidpunkten för infektionen i förhållande till »skörlefnadens början». — Utsikten att undgå syfilis efter inskrifningen. — Kvinnornas fördelning i stammen efter sjukdomsstadiet (syfilis). — Infektionsgränsen. — Frekvensen förnyade utbrott olika tider efter infektionen. — Omfanget af behandlingen. — Förekomsten af gonorrhé. — Effekten af gonokockundersökningarnas införande å byrån 1904. — Professor Möllers uttalanden om gonorrhékontrollen. — Den gängse läran att sjukdomen endast överföres från s. k. smittofarliga symptom. — Konfrontationer. — Vanlig poliklinisk behandling af

kvinnor som ägna sig åt tillfälliga och lösa könsförbindelser. — Beräkning af reglementeringens verkningsgrad med hänsyn till upptäckten af smittosamma symtom. — Interneringsprocenten. — Betydelsen af »stambildningen» och »kvasi-garantien». — Jämförelse med andra metoder. Erfarenheten från Kristiania. — De vanliga skälen för reglementeringen. — De smittosamma könsjukdomarnas aftagande i Sverige, inom Stockholms garnison. — Reglementeringens betydande tillbakagång f. o. m. år 1904 har ej medfört några som helst olägenheter hvarken i sanitärt eller ordningshänseende.

1. R

Vid
från
i o
detta sy
förfogand
domarna
ett bety
Genom l
nämligen
venerisk
flertalet
hus, för
antal till
enade m
man på
smittans
å Stockh
sjukdom
man ska
en ständ
åtgärder
naturligt,
reglemen
öppnades

⁴⁾ Pro
sjukdomarn
att inrätta

1. Reglementeringens införande i Stockholm. — Det gällande prostitutionsreglementet.

Vid midten af 1800-talet hade man, hufvudsakligen efter franskt mönster, infört reglementering af prostitutionen i de flesta europeiska stater. Man betraktade allmänt detta system som det enda medel samhället hade till sitt förfogande för bekämpande af de smittosamma könssjukdomarnas spridning. I vårt land hade man redan 1817 tagit ett betydelsefullt steg för hämmandet af dessa sjukdomar. Genom lasarettsinstruktionen af detta år infördes nämligen kostnadsfri sjukhusvård för personer behäftade med venerisk smitta. År 1811 funnos i riket 33 lasarett och vid flertalet af dessa inrättades särskilda afdelningar, s. k. kurhus, för ifrågavarande patienter. 1861 uppgick lasarettens antal till 46 och af dessa var det endast 4 som ej voro för- enade med kurhus. I belägningssiffran å kurhusen hade man på sätt och vis erhållit en måttstock på den veneriska smittans spridning. Den starka tillströmningen af patienter å Stockholms stads och läns kurhus äfvensom de veneriska sjukdomarnas utbredning bland det garnisonerade krigsmanskapet i Stockholm utgjorde på 1830- och 40-talet en ständig maning för myndigheterna att vidtaga särskilda åtgärder utom den kostnadsfria kurhusvården¹⁾. Det var naturligt, att man skulle rikta sina blickar på det franska reglementeringssystemet. Efter långvariga förhandlingar öppnades den 1 april 1847 å tvenne platser i hufvud-

¹⁾ Professor Welander anför (i sitt arbete: Bidrag till de veneriska sjukdomarnas historia i Sverige, sid. 239) att försök till och med gjordes att inrätta bordeller.

staden lokaler för sanitär besiktning af skörlefvande kvinnor, som antingen frivilligt anmälde sig eller inställdes genom polisens försorg. Å vissa tider voro lokalerna tillgängliga för allmänheten, som kostnadsfritt erhöi läkarvård. Efter några år fann man emellertid byråns anordning otillfredsställande, och år 1859 genomfördes reglementerings-systemet fullständigt med en särskild polisafdelning för de skörlefvande kvinnornas öfvervakande. Förändringen är särskildt anmärkningsvärd i våra dagar, då röster höjas för en reform af reglementeringen gående i den riktning, att besiktningsbyrån skulle få karaktären af en rådfrågningslokal.

År 1875 tillkom ett nytt reglemente, hvilket ännu är gällande. Detta afviker emellertid endast obetydligt från de »stadgar och föreskrifter till förekommande af den veneriska smittans utbredande i hufvudstaden», som af öfverståthållar-ämbetet utfärdades 1859. Reglementet af år 1875 meddelas här in extenso.

Föreskrifter,

rörande uppsikten öfver prostituerade kvinnor i hufvudstaden, af öfverståthållareämbetet meddelade den 2 juni 1875.

Art. 1.

Om Besiktnings-Byrån.

§ 1.

För utförfvande af uppsikt och kontroll öfver prostituerade kvinnor är en särskild besiktningsbyrå inrättad, ställd under sundhetsnämndens förvaltning och förste stadsläkarens inseende. Den består af en medicinsk afdelning och en polisafdelning. Vid förnämnda afdelning antagas, på förslag af förste stadsläkaren, erforderlige läkare af sundhetsnämnden. Polisafdelningen, lydande under öfverståthållareämbetet, består af en föreståndare, en öfverkonstapel och nödigt antal poliskonstaplar, hvilka samtliga af öfverståthållareämbetet antagas.

Art. 2.

Om besiktningsskyldighet, inskrifning och besiktningar.

§ 2.

Såsom prostituerad anses hvar och en kvinna, som bevisligen idkar skörlefnad såsom yrke.

Hvar
vecka och
finna sig
händelse
ämbetet f
sökning bl

Besik
rättad bol
under hvil
föräldrar,
orsaker, so
anmärkes,
vårdats; å
hvilket på

Besik
dock kan
inställelse
besiktigad
flytande n
ningen och
byrån.

Kvin
a) at
b) at
ropa förbi
c) at
försedda r
d) at
kl. 11;
e) at
klädsel oc
sig uppmä
f) at

§ 3.

Hvar och en prostituerad kvinna vare skyldig att två gånger hvarje vecka och oftare, om så finnes nödigt, på bestämda dagar och tider infinna sig å byrån för undergående af sundhetsbesiktning, därtill hon, i händelse af underlåtenhet att sig själfmant anmäla, af öfverståhållare-ämbetet för polisärenden förständigas, sedan hon vid föregången undersökning blifvit om prostitution förvunnen.

§ 4.

Besiktningsskyldig kvinna inskrifves uti en för sådant ändamål upprättad bok, hvaruti antecknas kvinnans för- och tillnamn, de binamn, under hvilka hon kan vara känd, hennes utseende, ålder, födelseort, bostad, föräldrar, föregående sysselsättning och öfriga lefnadsförhållanden samt de orsaker, som förmått henne att öfverlämna sig åt prostitutionen, hvarjämte anmärkes, om hon varit med venerisk smitta behäftad och hvarest hon då vårdats; åliggande det hvarje sådan kvinna att förete sitt prästbetyg, hvilket på byrån förvaras.

§ 5.

Besiktningarne komma att, såsom hitintills, kostnadsfritt äga rum; dock kan efter ompröfvande medgifvas kvinna, därest hon vill undvika inställelse vid de allmänna besiktningarna, att å annan tid varda å byrån besiktigad, mot erläggande af en krona för hvarje gång. De härför inflytande medlen uppbäras och redovisas af föreståndaren för polisafdelningen och användas såsom bidrag till bestridande af omkostnaderna för byrån.

Art. 3.

Ordningsregler för inskrifna kvinnor.

§ 6.

Kvinna, som sålunda blifvit inregistrerad, åligger:

- a) att föra ett tyst och stilla lefverne;
- b) att icke genom fönsters öppnande eller eljest från sin bostad anropa förbigående personer eller på annat sätt söka göra sig bemärkt;
- c) att icke vid antändt ljus visa sig i fönstren, hvilka böra vara försedda med luckor, jalousier eller rullgardiner;
- d) att icke under någon tid af året vistas utombus nattetid efter kl. 11;
- e) att å gator, torg och allmänna platser städse visa sig i anständig klädsel och icke genom utmärkande utstyrel i sin klädedräkt söka ådraga sig uppmärksamhet;
- f) att å sådana ställen icke stryka fram och tillbaka, ej gå flera i

sällskap, icke utan giltig anledning stanna samt icke tilltala personer eller genom utrop och åtbörder söka tillocka sig uppmärksamhet;

g) att icke uppehålla sig å de allmänna platser af nu omförmälda beskaffenhet, restaurationslokaler, kaféer, värdshus eller andra dylika ställen, hvilka polismyndigheten förbjudit prostituerad kvinna besöka, likasom ock att ej å teatrarna intaga de platser, i afseende å hvilka sådant förbud blifvit af polismyndigheten meddeladt;

h) att på föreskrifna tider låta vederbörligen besiktiga sig;

i) att när tecken förmärkas, som häntyda på smitta, genast anmäla sig till besiktning och icke hålla sig undan eller anlita kvacksalfvare;

k) att, efter erhållen remiss till kurhuset, ofördröjligen där inställa sig;

l) att, vid afresa från staden, dagen förut och, vid återkomst, på följande dag därom å besiktningsbyrån göra anmälan samt icke inflytta i någon ny bostad utan att därtill hafva erhållit polisföreståndarens tillåtelse; samt

m) att icke emottaga besök af personer, som uppenbarligen tillhöra gosseåldern.

Art. 4.

Om straff och befrielse från besiktning.

§ 7.

Underlåter prostituerad kvinna, att ställa sig till efterrättelse dessa föreskrifter, af hvilka ett tryckt exemplar, därå hennes namn och ålder komma att antecknas, skall henne vid inskrifningen tillställas, eller de föreskrifter, som i öfrigt kunna henne af polismyndigheten meddelas, och låter hon sig ej rätta, oaktadt erhållen varning af polisföreståndaren vid besiktningsbyrån, kommer hon att behandlas i enlighet med de i kungl. förordningarne om försvarslöse samt fattigvården meddelade stadganden och kan i sådant afseende ådömas allmänt arbete från tre månader till ett år.

§ 8.

Besiktningsskyldig kvinna kan från besiktning befrias:

a) för kortare tid: vid långt framskridet hafvandeskap, nyligen försiggående förlossning eller andra liknande fall, där den besiktigande läkaren finner giltiga skäl till temporär befrielse vara för handen;

b) tills vidare: då hon anmäler sig vilja återgå till en anständig vandel och polisföreståndaren har sig bekant, att hon erhållit tjänst eller kan sig på annat sätt ärligen försörja. I detta fall öfvervakas hon i tre månader, hvarefter hon, då skäl till klagomål emot henne under denna tid ej förekommit, på föreståndarens anmälan må kunna af öfverståthållare-ämbetet ur besiktningsboken afföras; samt

c) tills vidare eller definitivt: då föräldrar eller andra målsmän, som om henne vilja draga försorg, därom göra anmälan och öfverståthållare-

ämbetet på
låta sig an
annan till
såsom nyt

Om b

a) L
sägningstie

b) D
gjord plan
stiska upp
berättelse

c) S
medel, hvi
sjukdomar
är smittos

och hvarje
d) G
sig att ej
kvinna.

Före:

a) at
eller bok
anteckning

b) at
vara närv
mälanden
diga kvinn

c) at
skyldiga
blifvit åla
äfvén tills
efterlefves
sonligen p
öfvervakar

d) at
månatligen
bördsbok
nämnden

ämbetet pröfvar omständigheterna därtill föranleda; börande föreståndaren låta sig angeläget vara att söka bereda sådana fallna kvinnor tjänst eller annan tillflyktsort, där de kunna upplysas och förbättras, för att därifrån såsom nyttiga medmänniskor till samhället återgå.

Art. 5.

Om besiktningssbyråns tjänstemän och deras åligganden.

§ 9.

a) Läkarna tillsätts af sundhetsnämnden med tre månaders uppsägningstid.

b) De fördela sinsemellan besiktningarne enligt af öfverläkaren uppgjord plan. Honom tillkommer alla åligganden rörande erforderliga statistiska uppgifter samt att före den 1 mars till sundhetsnämnden afgifva berättelse om besiktningssbyråns verksamhet under föregående år.

c) Sundhetsbesiktningarne skola anställas med tillhjälp af alla de medel, hvilka vetenskapen erbjuder för en säker diagnos af ifrågavarande sjukdomar; och bör läkaren, utan förut fattad åsikt om huruvida en åkomma är smittosam eller ej, till kurhuset remittera en kvinna för hvarje sår på och hvarje sjuklig afsöndring från könsdelarne.

d) Genom emottagande af dessa befattningar hafva läkarna förbundit sig att ej för venerisk sjukdom taga under behandling någon inskrifven kvinna.

§ 10.

Föreståndaren för polisafdelningen åligger:

a) att, i enlighet med fastställt formulär, upprätta den förteckning eller bok med tillhörande register, hvarom § 4 förmåler, samt föra öfriga anteckningar, som äro eller blifva behöfliga;

b) att å de dagar och tider, besiktning vid byrån äger rum, därvid vara närvarande och då jämväl emottaga och behörigen anteckna de anmälanden om flyttningar och förändrade bostäder, som af besiktningsskyldiga kvinnor göras;

c) att med noggrannhet icke allenast lära sig känna alla besiktningsskyldiga till deras personer och, då kvinna af öfverståhållareämbetet blifvit ålagd besiktning, låta henne till sådan besiktning inställa, utan äfven tillse, att hvad som är vordet dessa kvinnor föreskrifvet behörigen efterlefves, för hvilket ändamål det bland annat är nödigt, att han personligen på gator, allmänna platser och förlustelseställen deras uppförande öfvervakar;

d) att af kvinnor, som erlægga betalning för enskild besiktning, månatligen i förskott uppbära besiktningssafgiften; börande särskild uppbördsbok däröfver föras och de influtna medlen kvartalsvis till sundhetsnämnden aflämnas;

e) att, då kvinna uteblifvit från den allmänna eller den å särskild tid anordnade besiktningen, skyndsamt låta henne till visitation inställa;

f) att, då kvinna af läkaren skriftligen anmäles böra å kurhuset intagas, genast påteckna och underskrifva remissen samt efter kvinnans tillfrisknande sådant behörigen anteckna;

g) att hvarje dag till poliskammaren aflämna rapport, innehållande antalet af samma dag besiktigade, till kurhuset remitterade kvinnor, jämte annat, som kan vara anmärkningsvärdt;

h) att noggrant efterforska de kvinnor, som förr icke varit besiktning underkastade, men ägna sig åt eller misstänkas för skörlefnad, och därom i poliskammaren göra anmälan; börande omsorgsfullt tillses, att i allmänhet icke kvinna, den där ej uppnått 17 år, ägnar sig åt skörlefnad;

i) att, då vid berörda efterforskningar och synnerligast, när fråga är om yngre personer, inhämtas, att den besiktningsskyldiga har föräldrar eller andra närmare släktingar lefvande, uti enskild skrifvelse underrätta dem om förhållandet, för att sålunda bereda dem möjlighet att, om de så önska, taga vård om den vilseledda kvinnan;

j) att, i hvad på honom kan ankomma, gå byråns läkare tillhanda och noga tillse, att de honom underlydande konstaplarna fullgöra hvad dem enligt instruktion åligger eller varder anbefalldt samt, så ofta ske kan och nödigt pröfvas, personligen kontrollera deras uppgifter och åtgöranden;

k) att efterspana sådana personer, hvilka, för egen vinning, förmå minderåriga till okyskhet eller förleda kvinnor, som förut icke gjort sig kända för liderlighet, att, med upphörande af loflig sysselsättning, söka sitt uppehälle genom lösaktighet;

l) att efterforska, huruvida å hoteller för resande, kaffehus, krogar, cigarrbutiker eller andra dylika ställen skörlefnad såsom yrke bedrifves, eller om dessa inrättningsars ägare eller föreståndare i sina lokaler hafva kvinnor, hvilka försörja sig genom liderlighet, utan att vara antecknade såsom besiktningsskyldiga; samt

m) att söka upptäcka kvacksalvare och sådana personer, som hysa och dölja kvinnor, hvilka äro med veneriska åkommor behäftade.

§ 11.

Öfverkonstapeln skall, då annan polisföreståndare ej är förordnad, äfvensom vid de tillfällen, då förordnad föreståndare kan vara af laga förfall hindrad sin tjänst förrätta, företräda dennes ställe, med skyldighet att därvid iakttaga hvad föreståndaren enligt nästföregående § åligger.

§ 12.

Konstaplarna vare vid utöfningen af sina tjänstebefattningar skyldige:

a) att med noggrannhet efterkomma och fullgöra af förmän gifna befallningar och därom äfvensom om annat, som till deras tjänst hörer, afgifva behörig rapport samt för öfrigt iakttaga hvad för poliskonstapel i allmänhet är stadgadt; och

b) att med höflighet hemöta de besiktningsskyldiga och icke med dem inlåta sig i några transaktioner af hvad beskaffenhet det vara må eller af dem emottaga penningar eller annat, vid påföljd att genast varda från sina befattningar skilde.

De ofvan meddelade föreskrifterna hafva utgått från öfverståthållarämbetet. Befogenheten att utfärda dylika föreskrifter anses grunda sig på instruktionen för polismästaren i Stockholm af den 20 maj 1868, enligt hvilken det åligger denne att »vaka däröfver, att behöriga åtgärder vidtagas till förekommande af smittosamma sjukdomars spridande samt att för sådant ändamål lösaktiga kvinnor underkastas erforderlig uppsikt och besiktning af därtill anställd läkare».

Efter tillkomsten af hälsovårdsstadgan af den 25 sept. 1874 måste föreskrifter af ifrågavarande natur pröfvas och antagas af stadsfullmäktige för att erhålla gällande kraft.

2. Det administrativa förfarandet å besiktningsbyråns polisafdelning. Omfattningen af byråns verksamhet.

Enligt reglementet är besiktningsbyråns verksamhet fördelad på en polis- och en läkarafdelning. Den förra har till uppgift dels att uppsåra kvinnor, som kunna misstänkas för att drifva yrkesmässig skörlefnad, dels att öfvervaka, att sådana kvinnor inställa sig till regelmässiga besiktningar å byråns läkarafdelning. Förloppet är i korthet följande.

En kvinna, som af de vid byrån anställda konstaplarna blifvit »anträffad» under misstänkta omständigheter, anmodas att inställa sig å byrån eller hämtas till densamma. Här anställer byråns föreståndare förhör med henne afseende närmast att utreda, huruvida hon utöfvat köns- umgänge mot betalning. Om kvinnan nekar härtill, kunna inga vidare åtgärder vidtagas med henne. Emellertid antecknas hennes namn samt hvad som om henne kunnat utrönas. Erkänner kvinnan sig hafva mottagit betalning af mäns personer, med hvilka hon haft köns- umgänge, hänvisas hon till läkarafdelningen för undergående af besiktning. Hon tillfrågas först, om hon har något emot en sådan undersökning. Emellertid händer det ytterst sällan, att en kvinna efter det ofvannämnda erkännandet vägrar att låta sig besiktigas. Befinnes hon smittad, remitteras hon till kurhus. I motsatt fall får hon gå, sedan det tydliggjorts för henne, att hon måste återinställa sig till besiktning, ifall hon icke upphör med skörlefnaden. Öfver dessa »anträffade och besiktigade» föres en särskild journal.

Visar det sig vid det första förhöret eller senare att kvinnan »uteslutande eller hufvudsakligen lifnär sig genom skörlefnad», blir hon formligen ålagd *besiktningskyldighet*. I en särskild journal införes hvad som vid förhören förekommit. I närvaro af en af konstaplarna uppläser byråns föreståndare denna rapport för kvinnan och tillfrågar henne, om hon har något att invända eller beriktiga. Befinnes detta icke vara fallet, uppmanas hon att underteckna erkännandet af rapportens riktighet. Om hon vägrar underskrifva, upplyses hon om, att det står henne fritt att underskrifva eller också personligen inställa sig i poliskammaren för att höras med anledning af rapporten. Det händer ytterst sällan, att kvinnan väljer det senare alternativet. Sedan kvinnan underskrifvit, erhåller hon ett exemplar af reglementet. Rapporten jämte anteckning, att kvinnan anmäles till åläggning af besiktningskyldighet, öfversändes till poliskammaren, där resolution meddelas, utan att kvinnan ytterligare höres. Resolutionen tecknas i marginalen bredvid rapporten i den ofvannämnda journalen och meddelas icke kvinnan. Journalen återsändes till byrån, hvarefter kvinnan *inskrifves i den s. k. rullan*.

I denna införes med löpande ordningsnummer kvinnornas namn, födelseår och dag, inskrifningsdatum samt anteckningar om födelseort, yrke, föräldrarnas samhällsställning, åldern då kvinnan lämnade föräldrahemmet, åldern äfvensom orten, där kvinnan haft sitt första könsumgänge, förförarens samhällsställning, vidare anteckningar om kvinnan födt barn, vårdats å kurhus, varit varnad eller dömd för lösdrifveri, tilltalad för brott, intagen å skyddshem samt en del andra data om hennes lif särskildt tiden närmast före inskrifningen. I rullan lämnas rum för kommande anteckningar om kvinnans lefnadsöden, för så vidt dessa intressera byrån.

I sammanhang med inskrifningen har kvinnan blifvit ålagd besiktningskyldighet. Denna skyldighet kan sedermera af olika anledningar *upphöra*. En kvinna anmäler å byrån, att hon ämnar *lämna staden* eller att hon fått *tjänst* eller *arbete* eller blifvit tagen i *vård af anhöriga* eller att

hon ämnar ingå *äktenskap*. Hennes namn jämte den ifrågasvarande anmälan antecknas i en särskild bok, och om hon under en tid af 3 månader ej anträffas under misstänkta omständigheter, göres i rullan anteckning om att hon *afgått från byrån*. Kvinnor som utan föregående anmälan utblifvit från besiktningsarna och ej heller af byråns polismän blifvit anträffade, antecknas som *afvikna* och afföras efter i allmänhet 2 månader. Då kvinnan intages å *kurhus*, bortdömes till *tvångsarbete*, dömes till *fängelse* eller *straffarbete* eller intages å *arbets-* eller *försörjningsinrättning* eller å *skyddshem*, utgår hon naturligtvis också ur antalet af dem, som stå under byråns omedelbara kontroll.

Skulle kvinnan sedermera »*återanträffas*», upptages hon ånyo bland de besiktningssskyldiga, utan att proceduren för »*åläggning*» upprepas, så vidt hon ej undgått att blifva identifierad, något som ytterst sällan torde inträffa. Anteckning om »*återkomsten till byrån*» göres i rullan å den plats, där anteckningarna slutade, då hon lämnade byrån.

Bland de besiktningssskyldiga pågår sålunda en ständig omsättning och en daglig bokföring äger därför rum öfver tillkomst och afgang bland de byrån tillhöriga kvinnorna.

De såsom »*besiktningssskyldiga*» bokförda kvinnorna utgöra närmaste föremålet för byråns verksamhet. Genom inskrifningsförfarandet har emellertid tillkommit en kategori af kvinnor af långt större omfattning, nämligen de »*inskrifna*». Då en kvinna befriats från besiktningssskyldigheten eller internerats i tvångsarbete, å arbetsinrättning o. s. v., afföres hon från de besiktningssskyldiga, men hon är fortfarande »*inskrifven*». Hon behåller sitt nummer i rullan, och då hon återkommer till byrån, betraktas hon ingalunda som en nytillkommen. Under bortvaron har hon uppenbarligen allt fortfarande varit »*inskrifven*» och hennes återkomst var så att säga förutsedd. Strängt taget afföres en kvinna från de »*inskrifna*», först då det kommit till byråns kännedom att hon aflidit. Då man genomgår rullan, måste man emellertid betrakta som afgångna alla, om hvilka den sista anteck-

ningen upplyser, att de på något sätt lämnat byrån. Ligger denna tidpunkt 10 år eller mera tillbaka, så kan kvinnan praktiskt taget betraktas som »definitivt afgången». För de tider åter, då hon varit borta från byrån för att sedermera återkomma, måste hon betecknas som »temporärt afgången» eller såsom »internerad» allt efter de upplysningar anteckningarna i rullan lämna om de omständigheter, under hvilka hon lämnat byrån.

Med ledning af anteckningarna i rullan kan man således för hvilken tidpunkt som helst, t. ex. hvarje årsskifte, under byråns tillvaro beräkna antalet »inskrifna» äfvensom dessas fördelning på de tre grupperna »besiktningsskyldiga, »internerade» och »temporärt afgångna». Tillsammans bilda dessa grupper »stammen af inskrifna», hvars förändring från det ena årsskiftet till det andra bestämmes dels af de under året »nyinskrifna» dels af de under året »definitivt afgångna».

På grund af den dagliga bokföringen öfver de besiktningsskyldiga kan byrån i rapporten till hälsovårdsnämnden lämna en noggrann uppgift om *medeltalet besiktningsskyldiga för dag under året*. Det är emellertid att märka, att i dessa uppgifter ingå jämväl de å kurhuset intagna. Dessa kvinnor kunna emellertid ej inställa sig till besiktning å byrån och de deltaga ej heller i »prostitutionsmarknaden» och böra därför frånräknas. Vid mina besiktningar har jag hänfört dem till gruppen »internerade».

Till denna grupp har jag dessutom fört dem som internerats i tvångsarbete, i fängelse, å arbets- eller försörjningsinrättning samt å skyddshem. Interneringen å dessa inrättningar står nästan alltid i samband med verksamheten å byrån eller med kvinnornas lefnadssätt. Till tvångsarbete dömas kvinnorna faktiskt på grund af tillfälliga förseelser mot reglementet. Det brott för hvilket de dömas till fängelse eller straffarbete är i det ojämförligt största antalet fall stöld från någon tillfällig kund. Å försörjningsinrättningen intagas sådana som i anseende till bristande arbetsföret ej kunna dömas till tvångsarbete. Å skyddshem söka sig kvinnorna in ofta vid den tidpunkt, då de frukta att blifva bortdömda till tvångsarbete. De

ifrågavarande inrättningarna kunna ej betraktas som upp-
tagningsanstalter eller asylor för materialet från byrån. Snarare måste man anse att de beträffande det ifrågavarande materialet operera jämsides med besiktningsskyddet. För de kvinnor, som återvända till byrån har interneringen endast varit ett tillfälligt och i regel ofrivilligt afbrott i deras »gående på byrån». Att de återvända så godt som omedelbart efter interneringens slut framgår däraf, att för 90 % af de återvändande bortovarons längd ej uppgått till 1 år.¹⁾

Gruppen *temporärt afgångna* omfattar sådana kvinnor, som befriats från besiktningsskyldighet på grund af att de afflyttat från staden, tagit tjänst eller arbete eller tagits i vård af anhöriga, ingått äktenskap eller afvikit utan föregående anmälan, men hvilka efter någon tid återvänt till byrån. För 72 % af de återvändande uppgår bortovarons längd ej till 1 år. Fall förekomma visserligen då en kvinna återkommit efter ända till 8 års bortovaro från byrån, men dessa fall äro i jämförelse med de korta afbrotten så sällsynta, att de ej spela någon roll.

En kvinna, som blifvit inskrifven, kvarstår kortare eller längre tid i »stammen». En stor del, 23 %, afgå inom 1 år.²⁾ Af dem, som inskrifvits vid en viss tidpunkt af byråns tillvaro, kan man beräkna att hälften försvunnit från byrån inom 4-4 år. Men ännu efter 10 år finner man $\frac{1}{4}$ kvarstående och innar samtliga definitivt afgått, dröjer det 35 å 40 år. I genomsnitt kan man beräkna, att en kvinna tillbringar 7 år i stammen. Under denna tid har hon i skilda repriser varit besiktningsskyldig under halfva tiden, internerad under $\frac{1}{4}$ och temporärt afgången likaledes under $\frac{1}{4}$ af tiden. Tager man ett genomsnitt af »stammen» vid ett visst tillfälle, så befinnes denna till ungefär hälften utgöras af »besiktningsskyldiga» till $\frac{1}{4}$ af »internerade» och resten af »temporärt afgångna». Emellan dessa grupper äger emellertid en liflig omsättning rum, så att stammen i

¹⁾ Reglementeringskommitténs betänkande III. Statistisk utredning angående reglementeringen i Stockholm, sid. 22.

²⁾ Se nedan sid. 28.

sin helhet i det närmaste kommer att passera byrån under loppet af ett år. Det har nämligen visat sig att antalet under loppet af ett år »besiktigade inskrifna kvinnor» mycket nära öfverensstämmer med »stammens» storlek (se tab. 1.).

Till belysande af reglementeringens omfattning under den tid systemet varit tillämpadt i Stockholm meddelas i tab. 1 medeltal för 5-årsperioder i fråga om ofvan anförda kategorier af kvinnor, som utgöra föremål för byråns verksamhet. Antalet nyinskrifna anger sammens årliga rekrytering; antalet besiktigade inskrifna utgör antalet stammen tillhöriga kvinnor, som under loppet af ett år passerat byrån; medeltalet besiktningsskyldiga för dag under året är ett uttryck för prostitutionsmarknadens omfattning — n. b. för så vidt densamma bestämmes af inskrifna kvinnor. Af de internerade är det i främsta rummet antalet å kurhus och tvångsarbetsanstalter befintliga som kommer i betraktande vid en öfversikt öfver byråns verksamhet.

Tab. 1.

Öfversikt af reglementeringens omfattning 1860—1912,
medeltal för 5-årsperioder.

	1860—64	65—69	1870—74	75—79	1880—84	85—89	1890—94	95—99	1900—04	05—09	1910—12
Medeltal för år:											
nyinskrifna ...	99	82	60	113	104	100	107	112	102	67	75
besiktigade in- skrifna			502	529	696	734	738	845	884	637	551
Medeltal för dag:											
stammen af reg- lementerade ..	354	475	480	527	704	754	781	865	883	—	—
besiktningsskyl- diga			304	291	375	419	405	426	398	243	203
internerade			103	138	199	174	168	205	274	220	204
däraf å kurhus i tvångsarbete...			18	42	54	34	33	49	57	59	51
temporärt af- gångna			77	86	121	113	114	138	182	123	112
			73	98	130	161	208	234	211	—	—

Af tab. 1 framgår, att antalet inskrifna, som årligen passerat byrån, ständigt ökats till och med perioden 1900—04, då en plötslig tillbakagång inträder. Rekryteringen af de inskrifna har hållit sig i stort sedt oförändrad från slutet af 1870-talet till nyssnämnda tidpunkt, vid hvilken uppenbarligen en mera betydande förändring ägt rum i systemets tillämpning.

Utom de i tab. 1 upptagna hafva en del ej inskrifna kvinnor under kortare eller längre tid undergått besiktning. Orsaken att man å dessa ej tillämpat »åläggningsproceduren» har varit, att man velat tillmötesgå dessa kvinnors önskan att slippa bli inskrifna. Man har därför uppskjutit »åläggningen» i förväntan att kvinnorna skulle skaffa sig hederlig försörjning. Ifall kvinnan ej visat sig göra allvar af sin uttalade afsikt i detta hänseende, har hon inskrifvits. Till gruppen *besiktigade men ej inskrifna kvinnor* höra också en del främmande undersåtar, mest norska, danska och finska, som man ej ansett sig böra behandla efter reglementet. De hafva emellertid i regel blifvit häktade och hem-sända, men en stor del återvända. Under åren 1900—04 uppgick antalet af dessa i genomsnitt till 30 per år motsvarande omkring 40 % af de »ej inskrifna». ¹⁾

¹⁾ L. c. sid. 26.

3. Har reglementeringens omfattning vid skilda tider visat sig stå i något samband med befolkningens moraliska nivå eller med de ekonomiska fluktuationerna inom samhället?

Reglementeringssystemet afser att bringa in under besiktningssystemets kontroll om möjligt alla kvinnor som »uteslutande eller hufvudsakligen lifnära sig genom skörlefnad». Då detta system under en tid med nödig konsekvens blifvit tillämpadt, borde man kunna antaga, att antalet kvinnor, som bringats in under kontrollen, i det närmaste motsvarar omfånget af hvad man betecknat som den »svåraste formen af prostitution». Antalet af dessa kvinnor i förhållande till invånareantalet skulle under sådana förhållanden kunna betraktas som en gradmätare på den sedliga nivån inom samhället. Å en ort, där befolkningen är stadd i tillväxt, har man anledning förmoda att antalet kvinnor, som utgöra föremål för besiktningssystemets verksamhet, också växer i ungefär samma progression som invånarantalet. Tillfälliga variationer i antalet har man satt i samband med fluktuationer i de ekonomiska förhållandena inom samhället, arbetsbrist eller rikligare penningtillgång. Hastigare ändringar af den sedliga nivån anser man emellertid mindre sannolika. Å en ort, där invånarantalet växer väsentligen genom inflyttning, har man ingen anledning att antaga, att det sedliga tillståndet bland befolkningen skulle undergå någon mera betydande förbättring. Snarare kan man befara, att bland de från olika håll tillströmmande befolkningselementen just de ifråga om könsmoralen minst nogräknade skola vara jämförelsevis talrikt representerade.

Det är naturligtvis af största intresse att från dessa synpunkter undersöka reglementeringens omfattning i landets hufvudstad under det halfsekel systemet därstädes varit tillämpadt. Som mått på reglementeringens omfång kunna vi taga antalet inskrifna kvinnor som årligen blifvit besiktigade å byrån. Ända från år 1870 meddelas uppgifter härom i Hälsovårdsnämndens berättelser. Som redan är nämndt öfverensstämmer detta antal i det närmaste med »stammens» storlek.

Å fig. 1 representerar kurvan A stammen af inskrifna under åren 1860—1904. Före år 1860 anger kurvan antalet

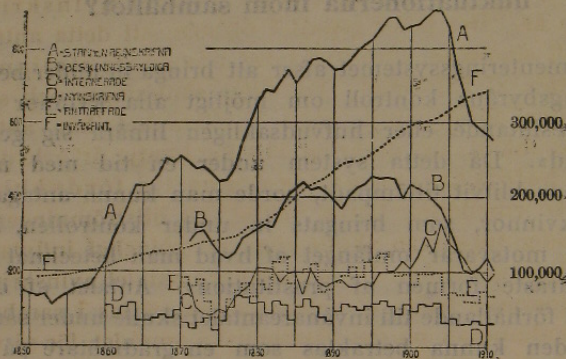

Fig. 1.

kvinnor som årligen besiktigades å den år 1847 öppnade besiktningbyrån. Före 1859 fördes ingen rulla och »stammen» har således ej kunnat beräknas. Reglementeringskommitténs undersökningar begränsades till och med året 1904. För de efterföljande åren anger kurvan A antalet årligen besiktigade inskrifna kvinnor i enlighet med uppgifterna i Hälsovårdsnämndens berättelser. Kurvan F representerar invånarantalet i Stockholm. Från 1875, det år då det nuvarande reglementet tillkom, och intill 1904 förlöpa kurvorna A och F tämligen parallellt. I genomsnitt har antalet inskrifna kvinnor, som varit föremål för besiktningbyråns verksamhet, uppgått till mellan 3 och 4 för hvarje tusental af befolkningen. Om man bortser från den sänkning, som ägde rum

åren 1870—75, kan denna regelbundenhet sägas gå tillbaka ända till tidpunkten för reglementeringens införande år 1859. Den som i reglementeringen vill se en samhällsinstitution af största vikt och betydelse skulle kunna säga, att under den ifrågavarande 45-årsperioden befolkningens sedliga nivå hållit sig i stort sedt oförändrad och att besiktningens verksamhet till sitt omfång varit bestämd af detta förhållande.

Den första delen af ett sådant uttalande kan möjligen vara grundad, men däraf följer ingalunda, att den andra delen är riktig. Vi måste först undersöka sambandet mellan »stammens» tillväxt och dess årliga rekrytering genom nyinskrifna. Kurvan D å fig. 1 anger antalet nyinskrifna för hvarje år. Det faller genast i ögonen, att detta antal, i motsats till stammen, förblifvit i det närmaste stationärt sedan midten af 1870-talet. Tillfälliga sänkningar och stegringar hafva förekommit, men i allmänhet har antalet nyinskrifna hållit sig omkring 110 för hvarje år och detta trots att befolkningen under denna tid fördubblats. Man skulle emellertid hafva väntat, att tillströmningen af nya individer till byrån skulle röna ett påtagligt inflytande af befolkningens tillväxt. De variationer i antalet nyinskrifna, som förekommit, hafva ej heller kunnat ställas i samband med fluktuationerna på det ekonomiska området, för så vidt dessa gifva sig till känna genom inverkan på priset å en del lifsförnödenheter, insättningar och uttagningar i sparbankerna, priset på kvinnodagsverken o. s. v. Under sådana förhållanden ligger den misstanken nära, att parallellismen mellan Stammens och befolkningens tillväxt är en tillfällighet och att Stammens tillväxt är betingad af helt andra förhållanden än folkökningen, liksom vi måste söka förklaringen till fluktuationerna i rekryteringen på något annat område än det ekonomiska. Stammens fortgående tillväxt har, såsom vi skola se, sin grund helt enkelt i det ofvan påpekade förhållandet, att kvinnorna efter inskrifningen under en följd af år kvarblifva vid byrån trots upprepade interneringar å kurhus och i tvångsarbete och trots upprepade ansatser att afgå. Den ena årskontingenten summerar sig till den andra och stammen fortfar att växa,

tills inskrifningen af nya individer uppväges genom afgången af de gamla.

För att närmare undersöka förloppet vid stammens tillväxt — »stambildningen» — måste vi taga en öfverblick öfver den tidsföljd i hvilken kvinnorna afgå ur stammen af inskrifna. (Se tab. 2).

Tab. 2.

Öfversikt öfver de under åren 1859—1884 inskrifna kvinnornas afgång ur stammen af reglementerade.

1	2	3	4	5	6
År efter inskrifningen	Afgångna	Kvarstående			Procent afgångna för år
		observ.	beräkn.	af 1,000 inskrifna	
0		2442		1000	
1/2	350	2092		857	26.6
1	212	1880	1848	770	19.2
2	229	1651	1637	676	12.2
3	197	1454	1450	595	11.9
4	175	1279	1284	524	12.0
5	146	1133	1138	464	11.4
6	144	989	1008	405	12.7
8	206	783	791	321	11.0
10	179	604	620	247	12.2
15	249	355	338	145	10.1
20	173	182	184	75	12.5
25	[108]	[74]	75	31	16.5
30	[34]	[40]	30	12	16.7
35	[11]	[29]	10	4	19.7
40	[2]	—	—	—	
Kvar vid 1904 års slut	27	27			
	S:a 2442				

Af
 inskrefv
 350 afg
 andra l
 det 3:d
 2:dra,
 vid de
 intressa
 afgå 2
 20:de
 det nä
 knapp
 året.
 att »g
 med h
 då »g
 försvin
 2:dra.
 stiga,
 sjukli
 spela
 I
 kvinn
 förhå
 Kö p
 norr
 städ
 efter
 och
 ur s
 2 kö
 1/2,
 året
 resp

Af de 2,442¹⁾ kvinnor, som under åren 1859—1884 inskrefvos vid byrån, hafva enligt anteckningarna i rullan, 350 afgått inom första halfåret efter inskrifningen, 212 under andra hälften af 1:sta året, 219 under 2:dra året, 197 under det 3:dje o. s. v. Beräknar man antalet afgångna under 1:sta, 2:dra, 3:dje o. s. v. året efter inskrifningen i procent af de vid de resp. årens början kvarstående, finner man ett ganska intressant förhållande. Under första året efter inskrifningen afgå 23 %. Under de följande åren till och med det 20:de är den procentiska afgången för år räknadt i det närmaste oförändrad. Den uppgår till 11.4 % således knappt hälften af afgångsprocenten under det första året. Tydligt hafva kvinnorna efter första året vant sig att »gå på byrån». De hafva resignerat inför de obehag, med hvilka detta är förenadt. Visserligen afbryta de då och då »gåendet på byrån», men utsikten, att de skola definitivt försvinna, är ej större under det 20:de året än under det 2:dra. Att afgångsprocenten efter det 20:de året²⁾ börjar stiga, är lätt förklarligt. Kvinnorna börja bli gamla och sjukliga; att de flesta börja uppnå klimakteriet, torde äfven spela någon roll.

Den ifrågavarande regelmässigheten i tidsföljden för kvinnornas afgång från byrån är ej något för Stockholmsförhållandena egendomligt. En beräkning af uppgifter från Köpenhamn³⁾ ger vid handen, att samma lag för kvinnornas afgång från besiktningabyrån är gällande därstädes. Till och med värdena å den årliga afgångsprocenten efter 1:sta året äro öfverensstämmande, 11.4 % i Stockholm och 11.7 % för Köpenhamnsmaterialiet.

Med kännedom om tidsföljden för kvinnornas afgång ur stammen kunna en hel del beräkningar utföras. I tab. 2 kol. 5 angifves antalet kvarstående af 1,000 inskrifna efter $\frac{1}{2}$, 1, 2 o. s. v. år. Kurvan A å fig. 2 återgifver samma

¹⁾ Förutom 3 för hvilka uppgift om tiden för afgången saknas.

²⁾ Vid beräkning af afgångsprocenten efter det 20:de, 25:te o. s. v. året är endast den del af materialet medtagen, som inskrifvits före 1880 resp. 1875 o. s. v. —

³⁾ Ehlers: Prostitutionsspörgmaalet. Köpenhamn 1897. —

sak grafiskt.¹⁾ Man finner med lätthet den tid, 4.4 år, inom hvilken halfva antalet afgått. Detta utgör den s. k. sannolika tidslängden för kvinnornas kvarstående i stammen. Då en kvinna inskrifves, kan man således hålla lika mot lika, att hon kommer att definitivt afgå från byrån inom 4.4 år.

Den yta, som begränsas af X- och Y-axlarna samt kurvan A, representerar sammanlagda antalet år 1,000 vid en viss tidpunkt inskrifna kvinnor tillbringat i stammen, innan de definitivt afgått från byrån. Tänker man sig en lika stor rektangulär yta af höjden 1,000, så anger bredden *medeltalet* är en kvinna tillbringat i stammen. Detta värde befinnes vara 7 år för det ifrågavarande materialet.

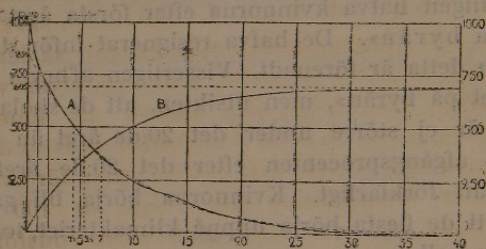

Fig. 2.

Om vi antaga att under 40 år i följd ett lika stort antal kvinnor inskrifvits hvarje år, så utgör den nyssnämnda af X- och Y-axlarna samt kurvan A begränsade ytan en grafisk framställning af *stammens sammansättning af olika årskottinger* vid de 40 årens slut. Ytelementet mellan Y-axeln och ordinatan 1 representerar storleken af den yngsta årskottingen, som ännu ej tillbragt 1 år i stammen. Ytelementet mellan ordinatan 1 och 2 representerar storleken af den årskotting, som tillbragt mellan 1 och 2 år i stammen o. s. v. Tänker man sig en ordinata,

¹⁾ Den streckade kurvan anger det förlopp kurvan erhåller, om man antager en årlig afgångsprocént 11.4 för *hela tiden* efter inskrifningen, således under första året 11.4 i stället för det faktiska värdet 23.0. Utjämnung erhålles därigenom att man samtidigt antar 854 från början inskrifna i stället för 1,000. —

som delar den ofvannämnda af kurvan A begränsade ytan midt i tu, så utgör motsvarande abskissa medianvärdet för den tid de kvinnor, af hvilka stammen vid ett visst tillfälle är sammansatt, hafva tillbragt i densamma. Denna tidslängd uppgår till 5.4 år d. v. s. af de kvinnor, som vid ett visst tillfälle tillsammans bilda »stammen», har hälften ännu ej varit inskrifna 5.4 år, under det att den andra hälften tillbragt mer än 5.4 år i stammen.

Tänka vi oss å fig. 2 origo sammanfalla med den tidpunkt reglementeringsystemet införts å en ort samt att hvarje år därefter 100 kvinnor inskrifvits, så anger kurvan B förloppet af stammens tillväxt under de följande 40 åren, under antagande af att kvinnorna afgå i den tidsföljd, som anges genom talen i tab. 2 kol. 5. Tillväxten sker i början raskt sedan allt långsammare, men fortgår, så länge ännu några finnas kvar af de kvinnor, som inskrefvos vid systemets införande. På detta sätt närmar sig stammen ett gränsvärde. Storleken af detta bestämmes dels af den årliga rekrytkontingentens storlek, dels af tidsföljden för kvinnornas afgång. Under förutsättning att hvarje år 100 kvinnor inskrifvas, samt att kvinnorna afgå i den tidsföljd, som angifves af kurvan A å fig. 2 (den utdragna kurvan), skulle stammen efter 40 år omfatta 695 kvinnor och sedan hålla sig oförändradt vid denna storlek. Emellertid växlar antalet nyinskrifna äfvensom afgångshastigheten under olika perioder och till följd däraf kommer stammens gränsvärde att förete vissa fluktuationer.

Beräkningen af det gränsvärde, stammen under en period närmar sig, utföres enklast, om man antager en likformig afgångshastighet alltifrån inskrifningen. Som vi ofvån sett (tab. 2), aftaga de i stammen kvarstående från och med 2:dra året efter inskrifningen i en geometrisk progression. Sättes den årliga afgångsprocenten = $100(1-q)$, så kan antalet kvarvarande, y , efter x år beräknas enligt uttrycket $y = aq^x$, som är ekvationen för den streckade kurvan å fig. 2. Värdet a skulle angifva antalet årligen nyinskrifna, ifall afgången under första året försigginge i samma proportion som sedermera. Som emellertid afgången under 1:sta året alltid är hastigare än sedermera, så är värdet a alltid lägre än antalet nyinskrifna. Man kan anse att värdet a motsvarar den del af de nyinskrifna, som ingår i den egentliga »stambildningen». Å fig. 2 representeras värdet a

af det stycke af y-axeln som afskäres af den streckade kurvan. Ur den ofvanstående ekvationen härledes som uttryck för *stammens gränsvärde*

$$G = -a \frac{\log e}{\log q}$$

Beräknar man *stammens gränsvärde* (G) enligt detta uttryck, med antagande af 85 (noga räknadt 85.4) nyinskrifna för hvarje år och en afgangspocent 11.4 jämväl under första året (i stället för 23.0), så erhåller man värdet 702 i stället för det ofvan angifna värdet 695, som motsvarar den utdragna (ej utjämnade) kurvan A å fig. 2. Skillnaden är oväsentlig. Den nära öfverensstämmelsen mellan den streckade (den utjämnade) och den utdragna (den icke utjämnade) kurvan visar för öfrigt, att ekvationen $y = aq^x$ med tillräcklig noggrannhet återger de faktiska förhållandena. Detsamma framgår äfven af öfverensstämmelsen mellan de observerade värdena, som anföras i tab. 2 kol. 3, och talen i kol. 4, hvilka äro beräknade med tillhjälp af denna formel.

Den beräkning, som genomförts ifråga om det under åren 1859—1884 inskrifna materialet och hvars resultat meddelats dels i tab. 2 dels i den grafiska framställningen å fig. 2, kan äfven tillämpas, om man uppdelar materialet i grupper, hvar och en omfattande den del af materialet, som inskrifvits under loppet af en 5-årsperiod. På samma sätt kan äfven det material behandlas, som inskrifvits efter 1884. Man erhåller på detta sätt en öfversikt öfver, huru afgangshastigheten inom de successivt tillkomna 5-års kontingenterna småningom förändrats. Det inflytande en sådan förändring utöfvar på *stammens storlek* är lätt att inse, om man betänker, att en minskning i den årliga afgangspocenten från 12 % till 10 % måste medföra en höjning af *stammens gränsvärde* från 780 till 950, allt under antagande af att det ofvan anförda värdet a uppgår till 100.

Tab. 3 innehåller resultaten af ifrågavarande beräkning. Vi finna, hurusom den årliga afgangspocenten inom de olika årskottingenterna varit stadd i ett ständigt aftagande från 12.9 för de under åren 1865—69 inskrifna till 10.0 för dem, som inskrifvits under åren 1895—99. För den sista årskottingenten har afgången naturligtvis ej kunnat följas längre än 5 år efter inskrifningen och en del af de kvinnor, som vid tiden för undersökningens utförande voro antecknade som afgangna, hafva sannolikt sedermera åter-

Tab. 3.

Kvarståendet i stammen och afgangshastigheten för kontingenter från olika år.

1	2	3	4	5	6	7
Inskriftnings- år	Medeltal årligen inskrifna	a	Sanno- lika an- talet år en kvinna efter in- skrifningen kvar- stått i stammen	Medel- talet år efter in- skrifningen kvar- stått i stammen	Den rel. afgangs- hastig- heten efter lista året	Stam- mens gräns- värde G
			år	år	proc.	
1859	156		5.5	7.3		
1860—64	99	76	3.5	6.1	11.7	611
65—69	82	73	4.0	6.5	12.9	528
1870—74	60	47	3.5	6.4	11.9	371
75—79	113	102	5.2	7.5	11.0	875
1830—84	104	92	4.8	7.7	10.7	813
85—89	100	92	5.4	7.9	10.8	805
1890—94	107	103	6.0		10.3	924
95—99	112	99	5.5		10.0	940

kommit till byrån. Detta kan emellertid endast medföra, att den beräknade afgangsprocenten möjligen utfallit något för hög. Vi se vidare, hurusom medellängden af den tid kvinnorna kvarstått i stammen småningom tilltagit från 6.1 år för dem som inskrefvos i början af 1860-talet till 7.9 år för dem som inskrefvos åren 1885—89, hvilka vid tiden för undersökningens utförande kunde beräknas vara till största delen afgångna. Hvilka de faktorer varit som gjort det allt svårare för kvinnorna att »komma från byrån», är svårt att afgöra. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på ett förhållande nämligen att tvångsarbetsstraffet i allt större utsträckning blifvit tillämpadt å kvinnorna. Man har all anledning att antaga, att en kvinna, som en eller flere gånger varit »bortdömd», i hög grad förlorat förmågan att försörja sig på egen hand och därför drifves att återvända till byrån. Möjligen har man också på arbetsmarknaden blifvit allt mera nogräknad, och de

anställningar, som stå en »kvinna från byrån» till buds ha i följd däraf blifvit allt färre.

Vi hafva nu funnit en enkel förklaring af »stammens» fortgående tillväxt — *stambildningen* — allt ifrån reglementeringssystemets införande 1859 till början af 1900-talet. Att denna tillväxt gått parallellt med folkökningen, är uppenbarligen en tillfällighet. Om invånarantalet öfverhufvudtaget hade något inflytande på reglementeringens omfattning, så borde detta i främsta rummet hafva visat sig genom en fortgående ökning af den årliga rekryteringen genom nyinskrifna. Men något dylikt kan man ej konstatera.

Sedan vi funnit att sammens storlek på ett jämförelsevis enkelt sätt bestämmes dels af den årliga rekryteringen dels af afgangshastigheten inom de successivt på hvarandra följande årskontingenterna, vilja vi taga en öfverblick öfver *de fluktuationer reglementeringens omfattning visat* under den fortgående tillväxten. Under åren 1860—64 äger en rask tillväxt af stammen rum (se fig. 1). Om utvecklingen fortgått på samma sätt, skulle stammen inom 30 år d. v. s. i midten på 1890-talet i det närmaste hafva nått gränsvärdet 611 (se tab. 3 kol. 7). Emellertid inträder under perioden 1865—69 och ännu mer under åren 1870—74 en minskning i rekryteringen och stammen går till och med tillbaka. Efter tillkomsten af det nya reglementet finna vi en betydande ökning af rekryteringen och en däraf betingad hastig tillväxt af stammen. Med oförändrad rekrytering och afgang skulle stammen omkring 1910 i det närmaste hafva nått gränsvärdet 875. Men efter en period af stegring följer nu liksom på 1860-talet en afmattning. Rekryteringen går tillbaka under perioderna 1880—84 och 1885—89. År 1890 inträder åter en ökning och rekryteringen förblir sedan i det närmaste stationär till och med år 1903. Den har nu uppnått ungefär samma omfång som under åren 1875—79, men till följd af den ofvan påpekade minskningen i afgangprocenten ligger sammens gränsvärde nu högre nämligen vid 940. År 1903 uppnådde antalet besiktigade inskrifna kvinnor i det närmaste detta värde nämligen antalet 936. Men därmed tyckes systemets tillämp-

ning hafva nått sin höjdpunkt. Följande år inträder en tillbakagång sådan som aldrig tillförene. Antalet nyinskrifna sjunker från 119 år 1903 till 67 år 1904. Antalet inskrifna kvinnor, som passera byrån, nedgår till 842, och denna minskning fortsätter under följande år, så att antalet år 1910 uppgick endast till 552. 1911 var det 546 och 1912 554.

Man frågar sig, finnas några utsikter, att denna tillbakagång i reglementeringens omfattning skall fortvara, naturligtvis under förutsättning att besiktningsbyråns verksamhet fortsättes? För att kunna besvara denna fråga, vilja vi diskutera de möjliga *orsakerna till* de ofvan påpekade *fluktuationerna i stammens rekrytering*, ty som vi sett är det i främsta rummet antalet årligen nyinskrifna som bestämmer stammens storlek.

Under 5-årsperioden 1870—74 var antalet nyinskrifna jämförelsevis lågt, i genomsnitt 60 per år. Under åren 1875—1879 steg detsamma till 113 per år. Att denna stegring skulle bero på en plötslig sänkning af könsmoralens nivå inom de grupper af den kvinnliga befolkningen, ur hvilka de inskrifna rekryteras, är högst osannolikt. Likaså torde man knappast kunna antaga, att sänkningen i de nyinskrifnas antal från 102 i genomsnitt per år under åren 1900—04 till 67 under 1905—09 skulle stå i samband med en plötslig höjning af den sedliga nivån. Man brukar ofta anföra de ekonomiska förhållandena i ett land som förklaringsgrund till växlingar å prostitutionsmarknaden. Inträffar en ökning af antalet prostituerade under stigande konjunkturer, sätter man denna ökning i samband med den lättare penningtillgången. Inträffar däremot en dylik ökning under tryckta ekonomiska förhållanden tillskrifves densamma arbetsbrist. I själfva verket är ett sådant förklaringsätt skäligen godtyckligt. Man kan naturligtvis försöka tillämpa detsamma i fråga om växlingarna i de nyinskrifnas antal å besiktningsbyrån, men man måste medgifva att resonemanget verkar mycket litet öfvertygande. Under senare hälften af 1870-talet rådde en ganska tryckt ekonomisk ställning här i landet. Antalet nyinskrifna steg, såsom vi

sett, afsevärdt under denna tid. Om man nu vill sätta dessa båda företeelser i samband med hvarandra, kan man med skäl fråga sig: hvarför inträffade ej en motsvarande stegring af de nyinskrifnas antal under de svåra åren 1867 och 1868? Vi kunna emellertid finna en mycket närmare till hands liggande förklaring till växlingarna i rekryteringen af de inskrifna kvinnorna.

Som vi redan anført inskrifvas ej alla kvinnor som anhållits och blifvit förhörda å byrån. Antalet »anträffade och besiktigade» är således ett säkrare uttryck för resultatet af byråns spaningsverksamhet än antalet nyinskrifna. Gifvetvis måste detta resultat i viss mån vara beroende af antalet konstaplar, som stå till byråns förfogande. Tab. 4 innehåller uppgifter, som äro belysande för dessa förhållanden.

Tab. 4.

»Nyinskrifna», medeltal per år, i förhållande till »anträffade och besiktigade» samt antalet konstaplar vid byrån.

	1870	1875	1880	1885	1890	1895	1900	1905	1910
	-74	-79	-84	-89	-94	-99	-04	-09	-12
Anträffade och besiktigade .	146	136	193	185	199	216	181	137	148
Nyinskrifna	60	113	104	100	107	112	102	67	75
Do, % af föregående.....	41	83	54	54	54	52	56	49	51
Antalet konstaplar	4	4	8	8	8	8	10	10	10

Vid en blick på tab. 4 erhålla vi en förklaring till de »nyinskrifnas» ökning under perioden 1875—79. Man tillämpade inskrifningsförfarandet i en större utsträckning än både före och efter denna period. Anledningen till detta förhållande torde man få söka i tillkomsten af ett nytt reglemente för besiktningbyrån år 1875. Det är mycket naturligt, att man att börja med skulle söka i så stor utsträckning som möjligt genomföra reglementeringssystemets principer, hvilka fått ett uttryck i det nya reglementet. Men det är också naturligt, att man sedermera i antog ett mildare förfaringsätt. En stor del af kvinnorna

anhålla i det längsta att slippa bli inskrifna. — Med perioden 1880—84 inträder en ökning af antalet »anträffade och besiktigade». Äfven detta förhållande har en enkel förklaring. Sedan besiktningsbyråns första år, 1859, hade personalen vid polisafdelningen utgjorts af 1 föreståndare, 1 öfverkonstapel och 4 konstaplar. År 1879 tillkommo 2 konstaplar och 1882 ytterligare 2. Ökningen af antalet »anträffade» sammanfaller sålunda med en fördubbling af den personal som handhar kvinnornas uppspårande. Ända till 1903, då 2 konstaplar tillkommo, förblef personalens storlek oförändrad. Vi se också, hurusom antalet »anträffade och besiktigade» under denna tid hållit sig i det närmaste stationärt. Endast under perioden 1895—99 finna vi en mera afsevärd ökning. Det torde härvid böra framhållas, att byrån år 1896 erhöi en ny föreståndare, hvilken såsom vi skola se i flera afseenden utvecklade större energi än företräddaren.

Med år 1904 inträder emellertid som vi sett en betydande tillbakagång i byråns verksamhet, åtminstone hvad beträffar materialets omfång. Tillbakagången är så mycket mera anmärkningsvärd som konstaplarnas antal året förut blifvit ökad. Man har satt minskningen i samband med införandet af gonokockundersökningar vid besiktningarna, hvilket medförde en betydande stegring af antalet kurhusremisser i förhållande till besiktningarnas antal. Den förmodan ligger nämligen nära, att den ökade risken att blifva sänd till sjukhus verkat afskräckande på kvinnorna. I detta sammanhang vill jag emellertid anföra resultatet af en beräkning som jag utfört på grund af uppgifterna angående kurhusremisserna för de 498 kvinnor, som inskrifvits under åren 1885—89.¹⁾ Af dessa hade endast 81 motsvarande 16 % undgått att blifva remitterade till kurhus. Öfver hälften hafva intagits mer än 4 gånger. Af dem som intagits

	1 gång	2 ggr	3 ggr	4 ggr	5 ggr	6 ggr	7—11 ggr	12—21 ggr	22—31 ggr
intogos ånyo	84 %	83 %	88 %	86 %	84 %	83 %	86 %	84 %	82 %

¹⁾ L. c. sid. 126.

Återkomstprocenten har således i genomsnitt varit 84 % och detta oberoende af huru många gånger kvinnorna förut varit intagna. Detta förhållande synes mig häntyda på att kvinnorna resignerat inför risken att bli intagna på kurhus, sedan de en gång vant sig vid »gåendet på byrån». Emellertid vill jag ej bestrida möjligheten af att den genom gonokockundersökningarnas införande ökade utsikten att bli intagen å kurhus förmått en del kvinnor att »lämna byrån» och kanske också att upphöra med skörlefnaden. I alla händelser kan detta afskräckande moment endast hafva verkat på de redan inskrifna, som haft kännedom om de ändrade förhållandena å byrån. Men minskningen af antalet »anträffade» och antalet »nyinskrifna», som också inträffar år 1904, torde svårigen kunna förklaras på detta sätt.

Anmärkningsvärdt är, att denna tillbakagång inträffar samtidigt med att reglementeringskommittén tillsättes och börjar sina undersökningar å byrån. Tillkomsten af denna kommitté var ett uttryck för att tilliten till reglementeringssystemet blifvit rubbad. Det torde ej vara oberättigadt att påstå, att en spaningsverksamhet sådan som den, besiktningsbyråns personal har att utföra, till sin intensitet väsentligen är beroende af det förtroende den åtnjuter inom samhället. Det är en diskretionär myndighet besiktningsbyråns personal har att utöfva. Om en konstapel underlåter att inskrida mot en kvinna, som i ett mer eller mindre tydligt syfte visar sig på gatan, så riskerar han intet för denna sin underlåtenhet. Vid en tid, då allmänhetens uppskattning af reglementeringens värde är skäpligen låg, kan det däremot vara förenadt med mycken risk att inskrida i ett tvifvelaktigt fall. Betecknande nog inträffar en *tillbakagång* i antalet »anträffade och besiktigade» äfvensom beträffande antalet »nyinskrifna» äfven i slutet af 1880-talet, då agitationen mot reglementeringen var ganska stark. Vid 1889 års riksdag väcktes motion om reglementeringens afskaffande. Motionen afslogs emellertid och vid samma tid uttalade sig Svenska Läkaresällskapet med mycken bestämdhet för systemets bibehållande. Under

de föl
har a
läka
tiden
vänd
höjd
F
finnes
föranl
många
befolk
stånd
tillfall
hvilke
S
nyins
inskrif
känne
narna
från
senare
hafva
höra
minsk
räfste
Ännu
sådan
vid e
tering
jande
ännu
skrifn
antec
medd
tades

de följande åren ökades rekryteringen af de inskrifna. Man har all anledning att antaga, att om myndigheterna och läkarna och framför allt pressen inom den närmaste tiden skulle uttala sig för reglementeringens nödvändighet, stammen snart åter skulle nå samma höjd som före år 1904.

Förhållandet är nämligen, att i en stad som Stockholm finnes alltid kvinnor, som genom sitt uppträdande kunna föranleda den s. k. sedlighetspolisen att inskrida. Huru många af dessa som blifva inskrifna, beror hvarken på befolkningens storlek eller sedliga nivå eller sanitära tillstånd och ej heller på de ekonomiska konjunkturerna för tillfället utan hufvudsakligen på den energi, med hvilken byråpolisen anser sig kunna inskrida.

Såsom bidragande orsak till minskningen af antalet nyinskrifna under de sista åren kan man möjligen anföra *inskrifandet mot de s. k. partihotellen*. Byråpolisen, som ägde kännedom om dessa hotell, brukade »vittja» dem om morgnarna och därvid anhålla dels kvinnor, som undanhållit sig från besiktning, dels äfven ännu ej inskrifna kvinnor. På senare tiden har i stor utsträckning åtal anställts mot innehafvarna af dessa hotell, som därigenom tvingats att upphöra med sin rörelse. Det är emellertid att märka, att minskningen i antalet nyinskrifna började med år 1904 och räfsten med partihotellen ägde rum först ett par år senare. Ännu vid slutet af år 1904 hade polisen kännedom om 34 sådana hotell belägna i olika stadsdelar, såsom framgick vid en särskild undersökning, som anställdes på Reglementeringskommitténs föranstaltande.¹⁾ Det är möjligt att »vittjandet» af hotellen upphört före räfsten med dem. Men ännu under år 1904 antecknades 38 skörlefvande ej inskrifna kvinnor såsom anträffade å partihotell²⁾ och af de anteckningar, som Reglementeringskommitténs ordförande meddelat³⁾, framgår att ännu under år 1905 kvinnor »häm-tades» till byrån från de ifrågavarande hotellen.

1) L. c. sid. 175.

2) L. c. sid. 26.

3) L. c. sid. 29.

Vid tillämpningen af reglementeringssystemet har man ej tillbörligen beaktat, att inskrifningen leder till uppkomsten af en »stam af inskrifna» — »stambildning». En hel del kvinnor, som tillfälligtvis drifvit skörlefnad, föränledas genom inskrifningen och därmed i sammanhang stående åtgärder att för en lång tid framåt kvarstå som mer eller mindre permanent skörlefvande, under det att de eljest inom kort skulle hafva utgått ur prostitutionsmarknaden. Under åren 1870—74 »anträffades och besiktigades» i genomsnitt 146 kvinnor per år, men endast 41 % af dessa blefvo inskrifna. Under den därpå följande 5-årsperioden »anträffades och besiktigades» endast 136 per år, men man inskref 83 % af dessa. Det mildare förfaringssättet ger upphof till en stam på 371 individer det strängare ger en stam uppgående till 875 individer (se tab. 3). Man kan härvid invända, att de som ej bli inskrifna vid det mildare förfaringssättet, fortsätta i alla händelser sin skörlefnad. Skillnaden skulle endast vara, att i ena fallet dessa kvinnor bli kontrollerade i andra fallet icke.

Om detta vore händelsen, borde de kvinnor, som inskrifvas under en efterföljande period med strängare förfaringssätt, i genomsnitt vara äldre än de, som inskrefvos under den föregående perioden, då ett mildare förfaringssätt tillämpades. För att belysa, huru härmed förhåller sig, vilja vi anföra följande uppgifter från öfvergången från det milda till det stränga förfaringssättet vid midten af 1870-talet.

År.	Nyinskrifna	Medelåldern vid inskrifningen		
		Samtliga	Årsklasserna	
			under 40 år	öfver 40 år
1874	45 ¹⁾	22.7 år	22.3 år (42)	41 år (1)
1875	70	22.3 »	21.8 » (68)	42 » (2)
1876	106	23.6 »	22.4 » (101)	46 » (5)
1877	138	22.7 »	22.6 » (137)	45 » (1)

¹⁾ Däraf 2 af obekant ålder.

Me
än de
individ
kunna
åren 18
man e
sådan
1875,
större
då det
ytterlig
I t
ningen

Ålder....
(medianv
Antal....

I r
skrifvite
stamma
år 1847
dessa a
tillkom,
kvinnor

) I
ifrågavara
inskrifnin
till detta
medianvä

Medelåldern för samtliga nyinskrifna är högre år 1876 än de föregående 2 åren, men detta beror tydligen på 5 individer öfver 46 år vid inskrifningen, hvilka knappast kunna räknas bland dem som börjat sin skörlefnad under åren 1874 och 1875, men då undslupit inskrifning. Jämför man endast individer under 40 år, så finner man ingen sådan höjning af medelåldern vid inskrifningen under åren 1875, 1876 och 1877 som skulle antyda, att dessa år ett större antal individer inskrifvits som undslupit år 1874, då det mildare förfaringssättet tillämpades. Vi vilja emellertid ytterligare belysa detta förhållande.

I tab. 5 lämnas en öfversikt öfver åldern ¹⁾ vid inskrifningen under olika perioder.

Tab. 5.

Öfversikt af kvinnornas ålder vid inskrifningen.

	Före 1859	1859	1860 —64	1865 —69	1870 —74	1875 —79	1880 —84	1885 —89	1890 —94	1895 —99	1900 —04	1905 —09
Ålder.....	22 ²	24 ³	23 ²	22 ⁰	21 ¹	22 ⁰	21 ³	22 ³	21 ⁴	21 ⁶	21 ⁷	21 ⁴
(medianvärde)												
Antal.....	103	156	495	409	301	564	520	498	534	559	512	337

I rullan finnas uppgifter om 103 kvinnor, att de inskrifvits under något af åren före 1859. Sannolikt härstamma dessa uppgifter från anteckningar, som förts å den år 1847 inrättade besiktningsbyrån. Efter allt att döma äro dessa anteckningar ofullständiga. Då 1859 års reglemente tillkom, inskrefvos vid den nya besiktningsbyrån en hel del kvinnor, som tillhört den gamla byrån, men beträffande

¹⁾ I stället för medelåldern anföres det s. k. *medianvärdet* för den ifrågavarande åldern d. v. s. det värde, som halva antalet kvinnor vid inskrifningen öfverskridit, under det att den andra hälften ej nått upp till detta värde. Fördelen att använda detta framställningssätt är, att medianvärdet ej förtryckes af ett antal ytterlighetsfall.

hvilka inga anteckningar funnos om, när de börjat. Därpå blir den höga åldern för de år 1859 inskrifna förklarlig. Under de följande åren inskrefvos sannolikt ytterligare en del kvinnor, som tillhört den gamla byrån. Under åren 1870—74 inskrefvos, som vi sett, jämförelsevis få kvinnor, och flertalet af dessa synas ha varit unga. Under den följande perioden tillämpades inskrifningssystemet mycket strängt. Åldern vid inskrifningen stiger. Man har emellertid ingen anledning att antaga, att under dessa år ett flertal individer blifvit inskrifna, som undsluppit inskrifningen under den föregående perioden. Åldern vid inskrifningen under perioden 1875—79 är nämligen ingalunda högre, än hvad förhållandet varit under perioderna 1865—69 och 1880—84, då äfvenledes ett jämförelsevis stort antal kvinnor blifvit inskrifna.

Såsom vi sett (tab. 2) afgå en stor del kvinnor definitivt från byrån under första året efter inskrifningen och framför allt under första halfåret. Förhållanden, under hvilka afgången från byrån skett, gifva vid handen, att i en stor del af dessa fall kvinnorna verkligen återgått till hederlig försörjning. Förtjänsten af denna afgång torde knappast få tillräknas den omständigheten, att de blifvit inskrifna. Afgången står efter all sannolikhet tillsammans med det förhållandet, att en stor del kvinnor, som af en eller annan anledning börjat drifva skörlefnad, efter en tid tröttna på detta lif och återgå till hederlig försörjning. Allt häntyder därpå, att om de under sin skörlefnadsperiod undsluppit inskrifningen, återgången till ett normalt lefnadssätt sker lättare. Såsom vi skola se, kan det svårigen undvikas att inskrifningen, såväl som »gåendet på byrån» och framför allt bortdömandet i tvångsarbete kommer att utöfva en högst ogynnsam inverkan på kvinnan, med hänsyn till hennes återgång till hederlig försörjning.

Reglementeringens omfattning har, såsom vi sett, intet närmare samband med befolningens storlek eller dess tillstånd i moraliskt, sanitärt eller ekonomiskt hänseende. Gruppen »inskrifna

kvinnor» ka
en konst
administ
stämmes na
spårandet
hela förfarin
het för bes
ning, i hvil
hög grad
sambället i

Ofvans
de resultat
lämnat. M
såsom ett
utan jämv
skulle man
farliga indi
Byråpolis
ning som
ligheten»,
under kon
man anset
Af ofvanst
prostitution
vanskligt
hället. Vi
dringsproc
betraktas
nomiskt ti
gradmätar
olika tide
komma at
liggjorda.
utöfva sitt
har blifvi
ringen. F
tillkomste
levande

kvinnor» kan från samhällslärans synpunkt betraktas som en konstprodukt tillkommen genom ett visst administrativt förfaringssätt. Gruppens storlek bestämmes närmast af den energi, med hvilken uppståndet och inskrifningen bedrifves. Men som hela förfaringssättet grundar sig på en diskretionär myndighet för besiktningsbyråns polisafdelning, blir den omfattning, i hvilken detsamma vid olika tidpunkter tillämpas, i hög grad beroende af den härskande uppfattningen inom samhället ifråga om systemets värde.

Ovfanstående torde få räknas till de viktigaste bland de resultat som Reglementeringskommitténs utredningar lämnat. Man har på många håll betraktat reglementeringen såsom ett skyddsmedel för samhället ej allenast i sanitärt utan jämväl i moraliskt hänseende. I reglementeringen skulle man äga ett medel att utsöndra i moraliskt hänseende farliga individer och bringa dem under en effektiv kontroll. Byråpolisen kallas jämväl »sedlighetspolis», en benämning som anger dess förmenta uppgift att vaka öfver »sedligheten», att hålla den »svåraste formen af prostitution» under kontroll. Ett upphäfvande af reglementeringen har man ansett liktydigt med att »gifva lösaktigheten fria tyglar». Af ovfanstående framgår, hurusom den »svåraste formen af prostitution» är ett mycket obestämdt begrepp och huru vanskligt det är att försöka utsöndra densamma ur samhället. Vi hafva sett, hurusom resultatet af denna utsöndringsprocess, gruppen »inskrifna kvinnor», ingalunda kan betraktas som ett uttryck för ett visst moraliskt eller ekonomiskt tillstånd inom samhället, utan på sin höjd som en gradmätare på det förtroende reglementeringssystemet vid olika tider åtnjutit inom samhället. Vi få vidare ihågkomma att de »inskrifna» ingalunda få betraktas som oskadliggjorda. De få fortfarande drifva skörlefnad och sålunda utöfva sitt skadliga inflytande, och denna deras verksamhet har blifvit så att säga officiellt erkänd genom inregistreringen. Resultatet af utsöndringsprocessen är således endast tillkomsten af en officiellt inregistrerad »stam af skörlefvande kvinnor». Men ej nog härmed, inskrifningen

Och kontrollen har den betänkliga verkan, att kvinnorna kvarhållas i »stammen». De en gång »utsöndrade» ha påtagligen mycket svårt att ånyo bli samhällsnyttiga individer. Det kan ej nekas att samhället själf genom »utsöndringsprocessen» bidrager att skapa en »stam af inskrifna», öfverlivars existens det beklagar sig.

4. De

Stockholm
absolut
prostituerade
under åren
födda i Stockholm
Beräknar
Stockholms
resp. invånare
i stadens
måga att
landsdelar
stad 92 gå
i landets
nedgått till
31 och för
En dy
erna i Ma
seende på
samma stå
Ju större
tare blir
prostituti

1) L. c.

2) Talet
födda utgjord
antal. utgör a

4. De »inskrifnas» rekrytering. — Kvinnornas »anträffande».

Stockholms stad har, såsom man kunde vänta, lämnat absolut taget den största kontingenten i fråga om prostitutionens rekrytering. Af de 4,644 kvinnor, som under åren 1859—1904 varit inskrifna å byrån, voro 21.2% födda i Stockholm¹⁾. Närmast komma Kalmar län och Stockholms län, som bidragit med resp. 12.8% och 8.9%. Beräknar man för hvarje decennium kontingenterna från Stockholms stad och från de olika länen i förhållande till resp. invånarantal, så finner man att rekryteringen från huvudstaden småningom gått tillbaka, under det densamma förmåga att draga till sig material för inskrifningen från andra landsdelar tilltagit. För perioden 1859—64 var Stockholms stad 9.2 gånger starkare representerad bland de inskrifna än i landets befolkning. För åren 1895—1904 hade detta tal nedgått till 3.6²⁾. Motsvarande tal för Stockholms län var 3.1 och för Kalmar län 2.2 under den sistnämnda perioden. En dylik beräkning af uppgifter från besiktningsbyråerna i Malmö och Göteborg utvisar, att dessa städer i afseende på de inskrifnas rekrytering befinna sig på ungefär samma ståndpunkt som Stockholm på 1860- och 70-talen. Ju större en stad blir, desto starkare och vidsträcktare blir dess attraherande förmåga i fråga om prostitutionens rekrytering d. v. s. kontingenten från

¹⁾ L. c. sid. 69.

²⁾ Talet 1 skulle i detta sammanhang betyda att antalet i Stockholm födda utgjorde samma kvot af samtliga inskrifna som Stockholms invånarantal utgör af hela landets befolkning.

egget område aftager i förhållande till invånarantalet, under det att kontingenten från andra orter tilltager.

Ungefär hälften af de »inskrifna» ha förut varit tjänstflickor. Rekryteringen från de olika länen måste således till viss grad bestämmas af tillströmningen af tjänstfolk från olika orter. I främsta rummet komma naturligtvis länen närmast kring hufvudstaden. Stockholms län har under de sista tvenne årtiondena i förhållande till sin befolkningsnumerär lämnat nästan lika stor kontingent till de »inskrifna» som hufvudstaden själf. Utom närheten till hufvudstaden har tillgången på billiga sjökommunikationer med densamma spelat en viss roll för invandringen af tjänstsökande. På detta sätt torde man kunna förklara de jämförelsevis stora kontingenterna från Kalmar län och från Gottland.

Stockholms befolkning utgöres till stor del af inflyttade. Beräknar man de olika länens kontingenter till de »inskrifna» i förhållande till deras bidrag till hufvudstadens befolkning i dess helhet, finner man att Gäfleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län framför andra bidragit till rekryteringen af de inskrifna. Infödda stockholmskor äro hälften så talrika bland de inskrifna som bland hufvudstadens befolkning. De nyss anförda länen äro däremot resp. 2·7, 2·3 och 3·3 gånger talrikare företrädda bland de »inskrifna» än bland den kvinnliga hufvudstadsbefolkningen i dess helhet. Från dessa län har hufvudstaden således företrädesvis dragit till sig sämre bidrag till sin kvinnliga befolkning.

De »inskrifnas» rekrytering från olika yrken framgår af följande uppgifter, hämtade dels från prof. WELANDERS arbete¹⁾, dels från utredningen för Reglementeringskommitténs räkning²⁾:

¹⁾ Bidrag till de veneriska sjukdomarnas historia i Sverige. Stockholm 1905. Sid. 265.

²⁾ L. c. sid. 79. Uppgifterna för år 1885 ingå i båda bearbetningarna.

År	Antal kvinnor som in- skrifvits å byrån	D ä r a f					
		tjänst- flickor %	uppass- skor %	sömmer- skor, stry- kerskor %	fabriks- arbeter- skor %	grof arbe- terskor %	öfri- gå %
1859—1885	2,541	62.4	6.4	8.3	6.6	13.9	2.4
1885—1904	2,103	47.4	7.3	12.6	10.9	18.8	3.0

Det anföres ofta, att industrialismen bland öfriga olägenheter också bereder en gynnsam jordmån för prostitutionen och att de prostituerade kvinnorna företrädesvis rekryteras bland »kapitalets och maskinernas trälarna». Af ofvanstående framgår emellertid, att åtminstone den reglementerade prostitutionen erhåller sina flesta offer ej från fabriksarbeterskornas utan ur tjänsteflickornas klass. Sedan 1860- och 1870-talen har Stockholm undergått en högst betydande utveckling som fabriksstad, och i synnerhet har kvinnornas deltagande i fabriksarbetet tilltagit. Vi finna emellertid endast en obetydlig ökning af fabriksarbeterskornas kontingent till de »inskrifna» och antalet nyinskrifna pr år var nästan lika stort på 1860-talet som vid århundradets slut. Det är tjänsteflickorna och framför allt de till Stockholm inflyttade tjänsteflickorna, som lämnat det största bidraget till besiktningsbyråns material. Af de under åren 1885—1904 inskrifna voro 41 % till Stockholm inflyttade tjänsteflickor.

En fördelning af de inskrifna kvinnorna efter föräldrarnas yrke utvisar, att 46 % voro döttrar till yrkesarbetare och handverkare, 33 % döttrar till landtbrukare (torpare, statare, rättare, bönder). För 4 % kunde föräldrarna anses tillhöra de burgna samhällsklasserna, »öfverklassen» som det heter. Till jämförelse må anföras att, med tillämpning af samma beräkningsgrunder på uppgifterna i befolkningsstatistiken för 1890, »öfverklassen» skulle utgöra 7 % af hela befolkningen.

Doktor LINDBLAD¹⁾ har meddelat en sammanställning af uppgifter, som inskrifna kvinnor lämnat angående den

¹⁾ Reglementeringskommitténs betänkande. Del III. Statistisk undersökning angående skörlefvande kvinnors lefnadsförhållanden. Sid. 3.

mans yrke och samhällsställning, med hvilken kvinnan haft sitt första könsumgänge. I 47 % af uppgifna 732 fall skulle mannen kunna anses hafva tillhört »öfverklassen» med tillämpning af samma fördelningsgrund som lämnat de nyss anförda resultaten. »Öfverklassen» skulle sålunda vara minst 10 gånger talrikare representerad bland »förförarna» än bland de »förförda», om man får använda dessa uttryck.

Detta förhållande sammanhänger med den allmänna tendensen hos individerna att nå en högre samhällsställning eller åtminstone komma i åtnjutande af de förmåner en sådan innebär. En förbindelse med en man tillhörande en högre samhällsklass har i alla tider haft en viss lockelse för kvinnorna, för hvilka de flesta vägar varit stängda att tjäna sig upp genom arbete.

Dr Lindblad anför en del exempel på, hurusom de ifrågavarande förbindelserna varit resultatet af systematiska förförelseförsök å mannens sida. I 14 % af de ofvan anförda fallen då mannen tillhört »öfverklassen» hafva kvinnorna uppgifvit, att de »fått en viss summa pengar eller löfte om pengar» för sin medgörlighet. Uppgifter af samma slag föreligga i 4 % af de fall, då förföraren ej syntills tillhöra »öfverklassen» samt i 31 af de 69 fall, då mannens yrke varit för kvinnan okänt.

A priori kan man antaga att *förlusten af föräldrahemmets stöd vid tidig ålder* skall innebära en viss risk med hänsyn till individens moraliska utveckling. Det visar sig också¹⁾ i fråga om de inskrifna kvinnorna, att ju tidigare de måst lämna föräldrahemmet desto yngre ha de varit såväl vid tidpunkten för det första könsumgänget som vid inskrifningen å byrån. Sämsta utsikterna synas de hafva som lämna föräldrahemmet vid 13 och 14 års ålder.

De i Stockholm födda bland de inskrifna kvinnorna hafva i allmänhet tidigare råkat på villovägar än de inflyttade. Af de senare hafva emellertid de flesta — för sista 5-årsperioden 64 % — haft könsumgänge före ankomsten

¹⁾ L. c. Sid. 64.

till hufvudstaden. Halfva antalet hafva blifvit inskrifna inom 2:9 år efter ankomsten.

Bland orsaker som anses föranleda kvinnor att drifva skörlefnad har man anfört svårigheterna för de *ogifta mödrarna* att kunna försörja sina barn. Enligt de uppgifter, som d:r Lindblad meddelat, hafva omkr. 8 % af 800 inskrifna kvinnor uppgifvit detta skäl. — Af de under åren 1885—1904 inskrifna hade 29 % födt barn före inskrifningen. De som födt barn året närmast före inskrifningen utgjorde 16.4 ‰ af de i Stockholm födda och 20.8 ‰ af de inflyttade. Dessa tal äro icke höga, då man tager i betraktande, att för åren 1891—1900 antalet ogifta barnaföderskor pr år uppgick till 37.8 ‰ af den ogifta kvinnliga befolkningen. Ett något högre tal 48.9 ‰ finner man för dem, som födt barn under 2:dra året före inskrifningen, hvilket möjligen kan uppfattas som en antydning till att dessa kvinnor drifvits till skörlefnad för att kunna försörja sitt barn. Någon större betydelse för rekryteringen af de »inskrifna» har emellertid denna faktor uppenbärligen icke.

A priori kunde man anläga, att *kvinnor af oäkta börd* skulle mera än andra vara utsatta för risken att hemfalla åt prostitutionen. Utgående från uppgifterna om antalet oäkta födda i förhållande till hela antalet levande födda inom de särskilda delar af landet, hvarifrån rekryteringen af de »inskrifna» ägt rum, har jag beräknat¹⁾ att man skulle kunnat vänta 12 à 14 % oäkta födda bland de inskrifna kvinnorna. Faktiskt uppgick deras antal till 9 % resp. 11 % bland dem som inskrefvos under åren 1859—85 resp. 1885—1904.

Lika litet som oäkta börd synes det s. k. *inneboende-systemet* hafva haft någon särskild betydelse för rekryteringen af de inskrifna kvinnorna. Enligt d:r Lindblads undersökningar²⁾ är det endast ett ringa antal kvinnor, som växt upp i hem, där man haft inneboende, eller som själfva varit inneboende, innan de börjat skörlefvva. Däremot visade det sig, att ej mindre än 64 % haft *bekantskap med skörlefvande*

¹⁾ L. c. sid. 79.

²⁾ L. c. sid. 36.

kvinnor, innan de själfva börjat.¹⁾ I sällskap med sådana kvinnor hafva de besökt förlusteställen och blifvit sammanförda med män, som tydligen tillhört *prostitutionens kundkrets*. Såsom vi ofvan sett, har flertalet inskrifna kvinnor varit tjänstflickor, födda på landsbygden. På sin fritid har en sådan tjänstflicka uppsökt en bekant från hemorten. Den bekanta har varit »inskrifven» och har kommit att spela rollen af förmedlande länk, måhända icke så mycket genom att leda en mindre erfaren medsyster in på lastens bana som fastmera genom att rikta byråpolisens uppmärksamhet på henne. Det är nämligen klart att en ung kvinna, som sedlighetspolisen finner i sällskap med en inskrifven, skall förefalla högeligen misstänkt. På detta sätt blir det förklarligt, att vissa landsdelar såsom Kalmar län och tidvis Gottland lämnat så stora kontingenter till besiktningsbyrån i Stockholm. Man har ingen anledning att antaga, att befolkningen i dessa landsdelar är sämre än annorstädes. Däremot vet man, att en jämförelsevis stark tillströmning af tjänstfolk ägt rum från dessa län till hufvudstaden, underlättad som denna tillströmning sedan lång tid varit genom de billiga sjökommunikationerna. Sedan en gång ett antal af dessa tjänstflickor råkat in bland de »inskrifna», ha de småningom dragit sina senare anlända bekanta efter sig. — Man kan med allt skäl tala om en *prostitutionens själfrekrytering* såväl i fråga om kvinnorna som deras kunder. Det är en känd sak, att i intet afseende så stor frikostighet råder gent emot yngre kamrater som då det gäller upplysningar om »flickställen» (bordeller), nattkaféer och partihotell (maisons de rendez-vous).

Såsom bidragande orsak till prostitutionen framhålls ofta kvinnoarbetets dåliga betalning i fabriker och en del affärer. Man anför t. o. m. fall, då arbetsgifvaren formligen hänvisat sina biträden att skaffa sig biinkomster genom skörlefnad. Ett och annat sådant fall har nog förekommit här i Stockholm, såsom framgår af dr Lindblads undersökning²⁾; men för rekryteringen af besiktningsbyråns material

¹⁾ L. c. sid. 15.

²⁾ L. c. sid. 16.

hafva dylika missförhållanden ej haft någon större betydelse. Såsom redan blifvit anfördt, hafva de egentliga fabriksarbeterskorna lämnat en jämförelsevis liten kontingent till de »inskrifna» och i ännu högre grad gäller detta affärsbiträdena.

Enligt uppgifter angående de under åren 1900—04 inskrifna hade hälften »anträffats» å allmänna platser, $\frac{1}{3}$ å partihotell och de öfriga i bostaden¹⁾. Ett fåtal hade byrån fått öfvertaga från poliskammaren eller detektivafdelningen. Anteckningar, som förts å byrån, lämna närmare upplysningar angående förloppet vid anträffandet. Af dessa framgår, att byrån erhåller anmälningar, såväl anonyma som namnundertecknade, med uppgift om, att en viss kvinna med uppgifven adress drifver skörlefnad. Stundom uppgifves, att kvinnan är behäftad med smittosam könssjukdom. Det är sådana anmälningar, som ligga till grund för »anträffandet i bostaden». Vid slutet af år 1904 ägde byråpolisens kännedom om 34 s. k. partihotell. Det var vanligt att konstaplar då och då på morgonen besökte dessa hotell dels för att efterspana inskrifna kvinnor, som undanhållit sig från besiktning, dels äfven för att infånga nya. *Partihotellen* ha sålunda tvifvelsutan i stor utsträckning tjänstgjort som *ett slags uppsamlingsorgan för byråns material*. Äfven å de s. k. flickställena ha under liknande omständigheter en del kvinnor blifvit infångade. Redan det att sådana affärer som partihotell och flickställen få existera med polisens goda minne torde få anses mindre tilltalande. Ännu betänkligare är emellertid att en offentlig institution anordnar ett slags samarbete med dylika företag.²⁾ — De kvinnor, som blifvit »anträffade» å allmänna platser hafva uppenbarligen dels genom sitt uppträdande, särskildt onykterhet, dels också genom att sällskapa med inskrifna kvinnor ådragit sig byråpolisens uppmärksamhet. Emellertid finner man i de ofvan anförda anteckningarna ofta den uppgiften, att kvinnan utbjudit sig åt den konstapel som läm-

¹⁾ L. c. sid. 26.

²⁾ Såsom ofvan anförts har under de senare åren en räfst företagits såväl med partihotellen som flickställena.

nat rapporten, — en uppgift som onekligen antyder ett mindre tilltalande förfaringssätt vid kvinnornas infångande.

Af d:r Lindblads undersökningar¹⁾ framgår att i allmänhet mycket kort tid förflutit från skörlefnadens början tills kvinnorna blifvit anträffade af byråpolisen. Omkring 60 % hade blifvit inskrifna inom 3 månader. En del af dessa hafva uppenbarligen valt skörlefnaden som ett yrke, medels hvilket man lätt förtjänar pengar och de hafva ej haft någon särskild anledning att söka undkomma inskrifningen. Jag hörde själf en sådan flicka besvara byråföreståndarens uppmaning att resa hem till sina föräldrar med den förklaringen, att hon ämnade efterkomma reglementets bestämmelser och under sådana förhållanden ej hade något att frukta från polisens sida. Många hafva dock af okunnighet och obekantskap med förhållandena »råkat fast» och söka sedermera undandraga sig kontrollen. Uttalanden anförda i förhöringsprotokoll tolka den grämelse de känna öfver att andra kunna »taga herrar» utan att någonsin komma i klammeri med polisen. Med samma indignation nödgas också en del försvarare af reglementeringssystemet, hvilka studerat förhållandena här i Stockholm, konstatera att det existerar en »hemlig prostitution», som undandraget sig byråpolisens vaksamhet. Omfattningen af denna »hemliga prostitution» är omöjlig att beräkna och jag inskränker mig till att häntyda på de nyssnämnda vittnesbörden om att den finnes.

¹⁾ L. c. sid. 27.

5. »Gä
nor

B lan
all
ha
åringar
som var
lång tid
kvinna
afgick t
i stamm
räkna.

Ege
hafva
kvarst
serna
blifvit
som in
17-årin
emeller
åringa
12-5 å
unders
från a
skrifva
närma
M
kvinno

5. »Gåendet på byrån» och afbrotten däri. Kvinnornas lefnadsförhållanden. Prostitutionens stadiga kundkrets.

Bländ de inskrifna finner man kvinnor af snart sagdt alla åldrar. Den vanligaste åldern vid inskrifningen har varit 20 år. Två gånger har det händt att 14-åringar af misstag blifvit inskrifna. 1880 inskrefs en kvinna, som var 56 år. Som redan anförts, kvarstå kvinnorna olika lång tid. Högsta antalet år i stammen, 38 år, nådde en kvinna som inskrefs 1863 vid 20 års ålder och år 1901 afgick till försörjningsinrättningen. Nästan samma antal år i stammen kunde en vid 1904 års slut kvarstående kvinna räkna. Hon inskrefs 1867 vid 23 års ålder.

Egendomligt nog synes åldern vid inskrifningen ej hafva något inflytande på tidslängden kvinnan kvarstår vid byrån, om man undantager åldersklasserna under 17 och öfver 40 år. Enligt hvad ofvan blifvit anfördt, kan man hålla lika mot lika, att en kvinna, som inskrifves, kommer att stanna 4·4 år och detta gäller 17-åringen lika väl som 30- och 40-åringen. Utsikterna äro emellertid afgjort ogynnsammare för 16- och 15-åringarna, för hvilka den sannolika byråtiden är 9·5 resp. 12·5 år. Efter publicerandet af reglementeringskommitténs undersökningar synes man också fullständigt hafva afstått från att inskrifva så unga kvinnor. Att för dem, som inskrifvas efter fyllda 40 år, byråtiden successivt aftager, torde närmast få sättas i samband med klimakteriets inträdande.

Medianvärdet för de under åren 1859—84 inskrifna kvinnornas ålder vid inskrifningen är 22·2 och vid

afgången 28⁷/₁₀ år¹⁾. Skillnaden motsvarar i det närmaste genomsnittsvärdet (aritmetiska mediet), 7 år, af de tidslängder de särskilda kvinnorna kvarstått. Medianvärdet för de i stammen befintliga kvinnornas ålder öfverensstämmer i det närmaste med åldern vid afgången. Öfverensstämmelsen förklaras däraf, att åldern vid inskrifningen som vi sett, ypperst obetydligt påverkar tidslängden kvinnorna kvarstå vid byrån.

Uppdelas stammen efter kvinnornas ålder befinnes den till ungefär hälften utgöras af kvinnor i åldern 20—30 år, ej fullt $\frac{1}{3}$ befinna sig i åldern 30—40 år. Åldersklassen under 20 år utgör endast omkring $\frac{1}{20}$ af hela stammen. Ungefär lika många hafva öfverskridit 45 år.

En uppdelning efter den tid kvinnorna varit inskrifna visar, att $\frac{1}{8}$ varit inskrifna 0—1 år, något mer än $\frac{1}{3}$ 1—5 år, omkr. $\frac{1}{4}$ 5—10 år och något mer än $\frac{1}{4}$ 10 år och därutöver. Byrån arbetar således med ett material, som både till lefnadsålder och byråtid är ganska gammalt.

Genom att dividera medeltalet för dag besiktningsskyldiga med antalet inskrifna, som under loppet af ett år passerat byrån, får man ett uttryck för, under huru stor del af året kvinnorna i genomsnitt »gått på byrån». För åren 1870—74 uppgick denna tid till 7.2 månader och för de följande 5-årsperioderna till resp. 6.6, 6.5, 6.9, 6.6, 6.0, 5.4, 4.6 månader. Åren 1910—12 hade densamma ytterligare sjunkit till 4.4 månader. Sänkningen beror ej på en hastigare afgang ur stammen, ty såsom vi redan sett, har kvinnornas kvarstående i stammen tvärtom kontinuerligt ökats. Det är afbrotten i »gåendet på byrån» som blifvit allt vanligare. Dessa afbrott äro dels frivilliga, dels orsakade af internering å kurhus och i tvångsarbete. Åren 1870—74 utgjorde de internerade 21 % och de temporärt afgångna 15 % af stam-

¹⁾ De senare åren har åldern vid inskrifningen aftagit. Läggas endast det under åren 1870—1884 inskrifna materialet till grund för beräkningen, uppgår åldern (medianvärdet) vid inskrifningen till 21.8 och vid afgången till 28.7 år. — Medianvärdet är det värde, som halfva antalet ej uppnår och den andra hälften öfverskrider. Aritmetiska mediet är ungefär 1.4 år högre.

men. Åren 1900—04 hade dessa tal stigit till resp. 31 % och 24 % och åren 1905—09 till resp. 35 % och 27 %.

För att erhålla en föreställning om, i hvad mån kvinnans ålder i stammen, d. v. s. den tid hon varit inskrifven, inverkar på afbrotten, har jag utfört en bearbetning af uppgifterna i rullan för åren 1885—1904¹⁾. Dessa anteckningar lämna i flera hänseenden intressanta upplysningar om kvinnornas lefnadsförhållanden under den tid de varit inskrifna. För dem, som afgått utan att blifva internerade, äro endast sådana afbrott medtagna, som varat 6 månader och därutöver (de definitiva afbrotten jämväl inräknade). I fråga om internering äro samtliga fall medräknade. Af resultaten må följande här anföras:

	Årsklass från inskrifningen räknadt					
	0/1	1/2	2/3	3/4	4/5	5/10 år
100besiktningsskyldiga, tillhörande vidstående årsklasser, hafva under loppet af ett år						
afgått från byrån	35	31	36	37	37	36 gånger
internerats å kurhus	306	165	140	123	121	110 »
» i tvångsarbete	25	49	59	70	73	62 »
» å skyddshem	2·6	2·8	2·7	2·6	8·6	7·8 »
Af dessa hafva sedermera återkommit:						
af de icke internerade	39	52	57	54	55	51 %
» » till tvångsarbete						
dömda	97	99	98	98	95	96 »
» de å skyddshem int.	78	92	95	86	85	84 »

I fråga om *afgången från byrån* har uppenbarligen tidslängden kvinnan varit inskrifven intet inflytande. En kvinna, som tillhört byrån ett år, har lika lätt eller rättare lika svårt att lämna den, som en, som varit inskrifven 10 år. Endast såtillvida förefinnes en olikhet att återkomstprocenten är lägre för dem, som lämna byrån under första året. Men därefter finnes ingen åtskillnad. Bland kvinnorna är den föreställningen allmän, att de ej kunna komma från

¹⁾ l. c. sid. 117.

byrån, sedan de en gång blivit inskrifna. De anse sig själfva förlorade. Därtill kommer, att de ganska snart vänja sig vid förhållandena. Inför utsikten att bli internerade å kurhus eller dömda till tvångsarbete resignera de, så framt icke denna utsikt är omedelbart förestående. För de allra flesta finnes intet starkare motiv under det tionde än under de föregående åren att lämna byrån. Återkomstprocenten efter det första året är något öfver 50, och ännu högre utfaller den, om man medräknar äfven kortare afbrott än 6 månader. För åren 1895—99 utfördes en dylik beräkning, hvilken gaf till resultat att 80 % af dem, som afbryta »gåendet på byrån», återvända -- de flesta inom mycket kort tid. Men långt ifrån alla afbrott blifva antecknade i rullan. Då vi komma till redogörelsen för kvinnornas inställelse till besiktning, skola vi finna, att ett litet afbrott då och då hör till regeln. De kortare såväl som de längre afbrotten fördela sig tämligen likformigt på hela den tid kvinnorna varit inskrifna, och betraktade som försök att komma från byrån äro de likställda — ena gången lyckas de bättre, en annan gång sämre. Flera kvinnor ha aldrig kommit att göra något försök af längre varaktighet. Af de 498, som inskrefvos åren 1885—89, kvarstodo 148 mer än 10 år, och af dessa hade något mer än $\frac{1}{3}$ före den definitiva afgangen ej gjort något afbrott, som varat sex månader¹⁾. En del af dessa hafva möjligen så att säga tagit sitt »yrke» på fullt allvar. Men dessa utgöra endast ett fåtal, såsom vi skola se i det följande. Enligt doktor Lindblads uppgifter förklara de flesta inskrifna kvinnor vid tillfrågan, att de ej trifvas med »yrket» och därför önska få en hederlig sysselsättning. Men de höra nog i regeln till dem, som »taga dagen som den kommer». Får en sådan kvinna en anställning, är det naturligtvis ej sannolikt, att hon med ens afbryter skörlefnaden. Hon blir sålunda efter någon tid åter »anträffad» af byråns konstaplar och får fortsätta »gåendet på byrån». Själf har hon sett, huru den ena efter den andra af hennes kamrater »kommit tillbaka» under liknande omständigheter. Det är helt naturligt, att kvinnorna snart nog få den före-

¹⁾ l. c. sid. 128.

ställningen, att det är dem omöjligt att komma ifrån byrån. Det är också klart, att åtgärder från byråns sida att kontrollera kvinnans uppgifter om erhållen anställning ingalunda äro ägnade att underlätta afgangen ur »stammen».

Bland de afgångna finnas en del, om hvilka anteckningarna i rullan upplysa, att de *ingått äktenskap*. Egendomligt nog äro dessa fall vanligare bland dem, som tillhört byrån några år, än bland de första årsklasserna efter inskrifningen. Frekvensen för de 5 första årsklasserna uppgår till resp. 0·7, 1·2, 1·3, 1·8, 1·9 samt för de 5 följande till ej mindre än 2·2, allt beräknadt per år och 100 besiktnings-skyldiga inom hvarje årsklass. Tar man i betraktande att giftermålsfrekvensen för Stockholms kvinnliga befolkning (ogifta 20—45 år) under åren 1871—1900 varit mellan 5 % och 6 %, så förefalla dessa tal oväntadt höga. Såväl professor Welander som doktor Lindblad anföra flera fall, då ifrågavarande äktenskap blifvit lyckliga, men detta är nog långt ifrån regeln. Till byrån återvända nämligen 14 % af dem, som gift sig under första året efter inskrifningen, och ej mindre än 50 % af dem, som tillhört byrån under längre tid än 1 år.

Af den ofvan meddelade sammanställningen framgår att *intagning å skyddshem* ej är så synnerligen vanlig, åtminstone icke under de första åren af kvinnornas gående på byrån. Endast mellan 2 % och 3 % af de besiktnings-skyldiga i de första årsklasserna göra under loppet af ett år ett försök att på denna väg komma från byrån. Med det 4:de året stiger frekvensen, som vi se, ej obetydligt. Emellertid är utsikten för kvinnan att definitivt komma ur »stammen» på detta sätt ej stor. Återkomstprocenten från skyddshemmen är synnerligen hög, 78—95 %. Möjligen får det betraktas som en ljuspunkt att den är lägst för dem, som intagas under första året efter inskrifningen å byrån. Årsrapporterna från räddningshemmen visa emellertid något gynnsammare siffror i fråga om resultatet af deras verksamhet, om också talen i kolumnerna »afvisade», »afvikna», »afgångna i trotsigt sinne», »utan anteckning» äro ganska höga. Det må emellertid anmärkas, att bland de å rädd-

ningshemmen intagna befinna sig många, som ej varit inskrifna och allt talar för att utsikterna äro mindre sorgliga i fråga om dessa.

De flesta af brotten i »gåendet å byrån» betingas af *kurhusremisserna* och bortdömandet till *tvångsarbete*. Under första året efter inskrifningen intages en besiktningsskyldig kvinna å kurhus i genomsnitt 3 gånger. Under de följande åren sjunker frekvensen. Utsikten att dömas till tvångsarbete ökas däremot i raskt tempo under de 4 första åren. Efter tvångsarbetets slut vända kvinnorna med få undantag tillbaka till byrån.

Intagning å sjukhus förekommer jämväl af andra anledningar än smittosam könssjukdom. Af särskildt intresse är att undersöka, hvilken roll *alkoholismen* spelar i detta hänseende. Man finner sålunda, att under de 3 första åren efter inskrifningen 1 å 2 kvinnor intagas af denna anledning, under 4:de och 10:de åren 3 och under 11:e och 15:de åren ej mindre än 21, allt beräknadt per år och 100 besiktningsskyldiga af hvarje årsklass¹⁾. Bruket af öl, porter och spritdrycker är ytterst vanligt bland de ifrågavarande kvinnorna. Doktor Lindblad²⁾ meddelar, att af 800 tillfrågade alla med undantag af 15 hafva uppgifvit att de till dagligt bruk använda sådana drycker. De som bo å de s. k. flickställen tillhållas af värdinnorna att dricka med kunderna, om de också ej få formligen berusa sig. »På flickställen får man aldrig suppa sig full, men man är där heller aldrig nykter annat än möjligen på förmiddagarna», yttrade till doktor Lindblad en kvinna, som bott å dylikt ställe. Många kvinnor ha för sed att, innan de gå ut på kvällarna för att söka kunder, taga en konjak eller en sup, en halfbutelj portvin eller porter för att styrka sig med. Ej så få hafva uppgifvit, att de eljest ej skulle kunna begifva sig ut på sin vandring. Däremot skall det, enligt doktor Lindblads meddelande, ej förekomma att kvinnorna »styrka sig» innan de gå upp på byrån, annat än då de äro rädda för att bli sjukskrifna eller för att få en varning eller bli häktade.

¹⁾ I. c. sid. 132.

²⁾ I. c. sid. 63.

Vid en särskild undersökning befanns det, att af 242 kvinnor 12 eller möjligen 15 vid inställelsen å byrån voro onyktra. Under åren 1900—04 hafva i genomsnitt 34 till 35 kvinnor vårdats för kronisk alkoholism å sjukhuset Eira. Uppgifterna omfatta emellertid endast de mera framskridna fallen.

Frekvensen fall af *lungsot* remitterade till sjukhus utgör första året 0·1 % och stiger till 1·7 % det 5:te året efter inskrifningen. Till jämförelse må anföras, att vid den af lungsotskommittén 1906 anordnade undersökningen antalet af läkare iakttagna lungsotsfall bland Stockholms kvinnliga befolkning uppgick till resp. 0·9 %, 2·18 %, 0·8 % för åldersgrupperna 20—24, 25—29, 30—34 år.

Af anteckningarna i rullan framgår, att kvinnor jämväl på grund af *hafvandenskap* blifvit intagna å kurhus. Vid tiden för förlossningen hafva de remitterats till allmänna barnbördshuset. Frekvensen af dylika fall under de 5 närmaste åren efter inskrifningen har varit resp. 4·8, 1·7, 0·9, 0·5, 0·4, 0·2, beräknadt på ofvan angifvet sätt¹⁾. Som man kunde vänta, är frekvensen högst under första året och aftager sedermera starkt, men ännu sex år efter inskrifningen kunna dylika fall förekomma. Frekvensen är naturligtvis lägre än för den ogifta kvinnliga befolkningen i allmänhet. Antalet ogifta barnaföderskor i Stockholm har under 1880-talets 3 sista decennier uppgått till resp. 7·3 %, 6·2 %, 5·3 % af antalet ogifta kvinnor i åldern 20—45 år.

Man har all anledning att vänta sig bland de inskrifna finna ett jämförelsevis stort antal brottsliga individer samt en tilltagande brottslighet ju längre tid kvinnorna varit inskrifna. Bland de under åren 1859—1889 inskrifna voro omkring 7 % *straffade för brott* före inskrifningen. Frekvensen straff för brott efter inskrifningen uppgår för de 5 första åren till resp. 4·8, 4·4, 3·3, 5·6, 6·5, för 6:te—10:de åren till 8 och för 11:e—15:e åren till 10·0, beräknadt per år och 100 besiktningsskyldiga inom hvarje årsklass²⁾. Stegringen af brottsligheten från och med 4:de året är påtaglig.

Beräknar man antalet för brott bortdömda inskrifna

¹⁾ l. c. sid. 132, 134.

²⁾ l. c. sid. 117.

kvinnor i slutet af hvarje år i förhållande till »stammens» storlek, erhålles för åren 1870—74 och följande 5-års perioder resp. 1·3, 1·1, 0·5, 0·8, 1·2, 1·5, 1·0 %¹⁾. Ungefär 1 % af stammen befinner sig sålunda internerad i fängelse. Hela antalet kvinnliga straffarbetsfångar i förhållande till Sveriges kvinnliga befolkning öfver 15 år utgjorde vid slutet af åren

1875	1885	1895	1905
0·035 %	0·026 %	0·013 %	0·008 %

Vi finna sålunda relativa antalet fångar bland de inskrifna kvinnorna mångdubbelt större än bland den vuxna kvinnliga befolkningen i dess helhet. En påfallande egenomlighet är att brottsligheten bland de inskrifna kvinnorna hållit sig i det närmaste oförändrad, under det att densamma för den kvinnliga befolkningen i dess helhet visar en afsevärd minskning under de sista 30 åren. Tvifvelsutan sammanhänger detta därmed, att de inskrifna kvinnorna förete en speciell form af brottslighet, som står i närmaste sammanhang med deras »yrke». Följande uppgifter torde belysa arten af den ifrågavarande brottsligheten.

Af de 498 kvinnor²⁾, som inskrefvos under åren 1885—89 hafva 68, motsvarande 13 %, efter inskrifningen blifvit dömda för brott. Af dessa hafva 65 efter uttjänt straff återvändt till byrån. De 68 kvinnorna hafva inalles blifvit straffade 113 gånger, nämligen:

1 gång	2 ggr	3 ggr	4 ggr	5 ggr	6 ggr
46	10	6	2	3	1

De brott, för hvilka dessa kvinnor straffats hafva varit

stöld	106 fall
snatteri	4 »
misshandel	2 »
våld mot polis	1 »

Professor Welander³⁾, som bearbetat uppgifterna om de kvinnor, som inskrefvos åren 1895—1884, anför, att 132 efter inskrifningen straffats för stöld, 1 för bedrägeri, 1 för

¹⁾ L. c. sid. 18.

²⁾ L. c. sid. 126.

³⁾ L. c. sid. 280.

dråp och 1 för koppleri. Det vanligaste brott dessa kvinnor begå är tydligen stöld, och den bestulne har i det ojämförligt största antalet fall varit kvinnans tillfällige kund. Om också kvinnorna förete en mycket hög frekvens af brott, torde man emellertid ej kunna räkna dem till de farligare förbrytarna. Svårigen torde också den ifrågavarande brottsligheten kunna tillskrivas medfödda anlag av svårare degenerativ karaktär. Närmast torde man få betrakta de af kvinnorna begångna stölderna som tillfällighetsförbrytelser, och den höga frekvensen förklaras af de synnerligen ofta förekommande lockande tillfällena. I själfva verket är det anmärkningsvärdt, att gröfre brott såsom mord, mened, förfalskning o. s. v. ej oftare förekommit bland dessa kvinnor, som allmänt betecknas som samhällets farligaste element. Äfven skulle man hafva väntat, att deras lefnadssätt skulle medföra ett ännu hastigare fortskridande förfall, än hvad de å byrån förda anteckningarna gifva vid handen. Att under tiotals år hålla ut med »gåendet å byrån» och härunder kunna förvärfva sig kunder förutsätter i alla händelser en viss förmåga att åtminstone till det yttre kunna hålla sig uppe.

Man frågar sig naturligtvis: Hvad blir det slutligen af dessa kvinnor? Ett bestämdt svar å denna fråga kan i de flesta fall ej lämnas. Den sista anteckningen i rullan lämnar endast upplysning om det sätt, hvarpå kvinnan lämnat byrån. Emellertid erbjuda dessa anteckningar åtskilligt af intresse, särskildt om man sammanställer dem med kvinnornas lefnads- och byråålder vid den definitiva afgang. (Se tab. 6.)

Af de 2,418 under åren 1859—84 inskrifna kvinnor, som vid 1904 års slut afgått från byrån, hafva 282 motsv. 11.7 % aflidit. Angående 74 finnes antecknad, att de aflidit å något af stadens sjukhus, 43 hafva aflidit å kurhuset, lika många å försörjnings-, arbets- och tvångsarbetsinrättningar. Bland dessa senare äro endast sådana upptagna, som aflidit kort tid efter interneringen. På barnbördshus uppgifvas 10 hafva aflidit, på kopphuset 7. 8 hafva begått själfmord genom dränkning, 3 genom att taga gift, 3 hafva blifvit

Tab. 6.

Kvinnornas afgang ur »stammen».

	Procent af dem, som inskrifvits ¹⁾ under åren 1859—1884	Ålder vid afgången ²⁾	
		inskrifna 1859—1884	
		år	år
Döda.....	11.7	31.6	5.7
Afflyttade.....	25.7	24.5	1.1
Afvikna.....	10.0	30.5	4.0
Hemsända.....	1.3	26.5	1.5
Erhållit tjänst.....	8.8	27.5	2.8
Erhållit arbete.....	20.5	30.2	6.0
Tagna i vård af anhöriga.....	1.1	23.2	1.9
Ingått äktenskap.....	5.4	28.4	5.4
Dömda till tvångsarbete.....	4.5	36.6	13.2
Dömda för brott.....	1.5	30.6	1.6
Häktade.....	1.0	35.0	4.0
Intagna å arbetsinrättning.....	2.1	35.5	3.0
Intagna å försörjningsinrättning.....	3.4	40.9	14.8
Intagna å skyddshem.....	2.3	26.2	3.0
Sjuktiga.....	0.7	36.2	10.0
Samtlige	100.0	28.9	4.4

mördade. Angående 35 (12.4 %) är antecknadt att de aflidit i lungrot.³⁾

Genom att beräkna antalet döda pr år i förhållande till antalet årligen besiktigade kvinnor d. v. s. antalet kvinnor som under året passerat byrån, erhåller man en föreställning om dödligheten pro mille bland byråns material vid olika tider. För åren 1870—74 och följande 5-årsperioder till och med 1905—09 erhållas talen: 17.1; 13.6; 14.7; 10.9; 8.4; 9.0; 8.6; 7.8 — utvisande ett aftagande ungefär i samma progression som dödstaten för hela befolkningen. Det har äfven varit möjligt att beräkna dödlig-

¹⁾ 27 vid 1904 års slut kvarstående (se tab. 7) ej inräknade.

²⁾ Medianvärden.

³⁾ L. c. sid. 105.

heten inom olika åldersklasser af de inskrifna kvinnorna och anställa en jämförelse med motsvarande åldersklasser inom Stockholms ogifta kvinnliga befolkning:

	Dödligheten ‰ inom åldersklasserna						
	15/20	20/25	25/30	30/35	35/40	40/45	45/50 år
Under åren 1859							
—84 inskrifna							
kvinnor	10·0	11·7	14·2	19·2	25·6	19·3	20·2
Stockholms ogifta							
kvinnliga be-							
folkning åren							
1861—1900	5·1	6·6	7·9	9·4	11·2	12·2	16·5

Dödligheten bland de inskrifna är ungefär dubbelt så hög bland de inskrifna som inom motsvarande åldersgrupper af den ogifta kvinnliga befolkningen.

Af de under åren 1859—84 inskrifna hafva 25·7 % »afflyttat» (se tab. 6). Gruppen omfattar hufvudsakligen unga kvinnor, som varit kort tid vid byrån. Professor Welander¹⁾, som bearbetat anteckningarna om de ifrågavarande kvinnorna intill år 1885, anför 612 såsom afflyttade. Sedan dess har antalet stigit till 623 (vid slutet af 1904). En del torde hafva kommit tillbaka, men i stort sedt äro nog ändringarna sedan 1884 föga betydande. Enligt professor Welander hade 232 afflyttat till Finland, 14 till St Petersburg, 14 till Köpenhamn, 9 till andra städer i Europa, 34 till Amerika och de öfriga 309 till olika orter i Sverige. Det stora antal som rest österut, har efter all sannolikhet hamnat på någon bordell. Man har sålunda anledning antaga, att ungefär hälften af dem, som afflytta, fortsätter »yrket» på annat håll. Beträffande dem som afflyttat under första året, hvilkas antal uppgår till 222, kan man möjligen antaga att de gått något bättre öden till mötes. Prof. Welander uppger, att af samtliga under första året afgångna 52 sedermera inskrifvits å annan ort. Räknas alla dessa 52 bland de »afflyttade», hvilket gifvetvis är för högt, så återstå 170, be-

¹⁾ Om de veneriska sjukdomarnas historia i Sverige. Stockholm 1898.

träffande hvilka ingen direkt anledning föreligger att antaga att de efter afflyttningen fortsatt »yrket».

De som *erhållit tjänst* utgöra endast omkring 9 %, ett mycket lågt tal, då man besinnar att mer än hälften före inskrifningen varit tjänstflickor. Det är emellertid möjligt, att en del af de »afflyttade» eller »afvikna» tagit tjänst å andra orter.

Gruppen *»erhållit arbete»*, näst de afflyttade den största gruppen, omfattar mycket olikartade element: sådana som återgått till yrkesarbete, som fått anställning i affär, som flyttat tillsammans med någon mansperson o. s. v. I åldersklasserna öfver 45 år och bland dem som stannat 15 år och därutöfver vid byrån, höra de flesta afgangna till denna grupp. En del af dessa bli kopplerskor och hålla s. k. flickställen. Andra försörja sig med grofarkbete, tills de slutligen hamna på försörjningsinrättningen.

Antalet kvinnor, som afgått ur stammen genom att bli *tagna i vård af anhöriga*, är mycket ringa. Detta beror emellertid ej på likgiltighet å de anhörigas sida. D:r Lindblad¹⁾ anför, att af 761 tillfrågade kvinnor, 319 uppgifvit att deras ställning ej var känd af deras anhöriga eller att dessa varit döda, 269 att de anhöriga erbjudit hjälp eller åtminstone visat deltagande. I 123 fall hade de anhöriga vid ett eller flera tillfällen genom att sända respengar, skaffa plats o. s. v. gjort hvad de kunnat för att hjälpa kvinnan från byrån. I 50 fall hade föräldrarna ej bekymrat sig om dotterns lefnadssätt eller rakt af mottagit understöd af henne.

I det föregående har redogjorts för giftermålsfrekvensen bland de inskrifna samt för deras intagning å skyddshem. Af tab. 6 framgår att resp. 5.4 % och 2.3 % af kvinnorna på dessa sätt afgått ur stammen.

De kvinnor, om hvilka sista anteckningen i rullan upplyser att de dömts till *tvångsarbete* eller intagits å *försörjningsinrättning*, utgöra tydligen invaliderna, de gamla som gått många år på byrån. Inalles drabbas omkring 8 % af de inskrifna af detta öde.

¹⁾ L. c. sid. 76.

Vid 1904 års slut funnos 400 besiktningsskyldiga kvinnor, de å kurhus internerade inräknade. Enligt af byråns föreståndare meddelade uppgifter om *kvinnornas bostadsförhållanden*¹⁾ kunde dessa fördelas på följande sätt:

	Antal	%
I. Hyra egen bostad	16	4.0
II. Bo å s. k. <i>flickställen</i>	98	24.5
III. Innebo hos familjer i olika delar af staden, söka sina kunder å gator och allmänna platser och gå med dessa till s. k. <i>parti-hotell</i>	232	58.0
IV. Bo utom staden, för öfrigt som grupp III....	23	5.7
V. Sakna fast bostad	31	7.8
	Summa 400	

Polisen ägde kännedom om 30 flickställen, af hvilka 3 voro belägna i Klara, 4 i Adolf Fredriks, 4 i Jakobs, 7 i Johannes, 11 i Östermalms och 1 i Katarina församling. Å 8 af dessa voro 3—5 kvinnor samtidigt boende, å de öfriga 1—3 stycken. 11 betalade 7 kronor pr dag för rum och mat, 22 6 kr., 51 5 kr., de öfriga mindre än 5 kr. Dessutom betalade de särskildt för städning, linne m. m. Vårdinnan torde på flera af dessa ställen hafva haft inkomst genom olaga utskänkning af vin, öl eller porter till kunderna. I rapporterna finnas nämligen uppgifter om åtal för dylik utskänkning:

	1903	1904	1905
Antal afdömda mål	85	9	7
Sammanlagdt bötesbelopp	12,175 kr.	1,475 kr.	765 kr.

I alla händelser kan inackorderingspriset få anses så högt, att vårdinnorna måste anses hafva haft en direkt förtjänst på kvinnornas »yrke». Det är också klart, att en rörelse sådan som »hållandet af flickställe» ej kan drivas utan att vara »tolererad» af husägaren, som indirekt gör sig en vinst därå.

¹⁾ L. c. sid. 175.

Vid 1904 års slut ägde byråpolisen kännedom om 34 s. k. *partihotell* med inalles 405 rum. Läget af dessa hotell framgår af följande sammanställning:

	Antal hotell	Antal rum
Staden inom broarna	10	86
Klara församling	11	114
Jakobs »	9	168
Johannes »	1	5
Östermalms »	3	32
Summa	34	405

Största antalet hotell vid samma gata var 7, å Norra Smedjegatan. Det förtjänar framhållas, att en stor del af partihotellen voro belägna i närheten af de stora restauranterna och att kvinnorna söka sina kunder utanför dessa. Priset pr rum och natt uppgafs växla från 1 till 6 kronor. Lägst voro priserna å hotellen i Staden inom broarna, högst å Östermalm. För en del af de förra uppgafs priset »parti» d. v. s. kvinna med kund. Ett sådant parti disponerar merendels rummet endast för kort tid, så att samma rum kan uthyras till flera »partier» efter hvarandra samma natt eller rättare samma dygn, ty trafiken å dessa hotell försiggår jämväl å dagarna. Betalningen erlägges af kvinnans kund. För 22 af de anförda hotellen uppgafs att rummen så godt som uteslutande uthyras till »partier».

Partihotellens betydelse för rekryteringen af byråns material har redan framhållits. Här må ytterligare påpekas den betydelse de äga för prostitutionstrafiken och för spridningen af de smittosamma könssjukdomarna. Det är nämligen att märka, att dessa hotell ingalunda uteslutande frekventeras af byråns material. I likhet med prostitutionens kundkrets gör denna hotelltrafik ingen åtskillnad mellan »inskrifna» och »ej inskrifna». De båda parterna i »partiet» besväras naturligtvis icke med sådana formaliteter som att uppgifva namn och adress. Att parterna i regel äro obekanta jämväl för hvarandra, framgår af en undersökning som professor MAGNUS MÖLLER år 1905 utförde å S:t Görans

poliklinik.¹⁾ Patienterna utfrågades om hvar och af hvilken de ådragit sig smittan. I 35 % af 661 fall uppgafs ett partihotell. I 81 % af dessa fall var kvinnans namn, i 87 % hennes adress obekant. Patienterna i fråga voro män tillhörande kropps- och handtverksarbetarnas klass. Af de ofvan anförda prisuppgifterna från de ifrågavarande hotellet har redan framgått att deras klientel ej uteslutande tillhör de högre samhällsklasserna.

Såväl flickställen som partihotellen måste betecknas som ett *industrimässigt utnyttjande af prostitutionen*. Det är också klart, att denna industri i hög grad underlättar och befördrar prostitutionens utveckling inom samhället. Det förefaller då egendomligt, att från samhällets sida så länge intet blifvit åtgjort att hämma denna skadliga industri. Detta kan ej hafva berott på myndigheternas obekantskap med existensen af densamma. Af ofvanstående redogörelse framgår med all tydlighet, att byråpolisen ägt den mest detaljerade kännedom såväl om flickställen som partihotell.

Förklaringen torde till en del ligga däri, att straffbestämmelserna i 1734 års lag angående »hållandet af hus» i allmänhet ej ansetts tillämpliga på flickställets och partihotellens innehafvare. Reglementeringskommittén har därför föreslagit en del ändringar i strafflagen, som afse att underlätta inskrifningen mot en trafik, som måste betecknas som samhällsfördärlig och som äfven allmänt betraktas som synnerligen föraktlig. Domstolarnas tolkning af lagens uttryck »hållande af hus» tyckes för öfrigt på senare åren hafva undergått en förändring, och i sammanhang därmed har också en räfst med såväl flickställen som partihotell blifvit anställd, hvarvid ett antal »hotellägare» och »värdinnor» blifvit fällda. Det uppgafs till och med vid avslutandet af reglementeringskommitténs arbete, att dessa affärer blifvit utrotade. Man har emellertid all anledning att ställa sig något tviflande i fråga om denna uppgift. Faktum är att vid den ofvan anförda undersökningen å S:t

¹⁾ Reglementeringskommitténs betänkande. Del IV. Undersökningar i vissa frågor rörande de smittosamma könssjukdomarna. Sid. 17.

Görans poliklinik tillvaron af tvénne partihotell konstaterades, om hvilka byråpolisen ej ägde kännedom. Denna undersökning utvisade också med all önskvärd tydlighet ett medel att upptäcka de ifrågavarande affärerna: I fall af nyss förvärfvad smittosam könssjukdom frågar läkaren patienten, hvar han ådragit sig smittan. Om läkarna systematiskt inrapporterade svaren (adresserna) till hälsovårdsmyndigheten, lider det intet tvifvel, att denna inom kort skulle få kännedom om de ifrågavarande smittokällorna. Efter anvisning af hälsovårdsmyndigheterna kunde sedan åklagaremakten inskrida: I det förslag (§§ 10 och 11) till lag angående åtgärder mot utbredning af smittosamma könssjukdomar, som jag reservationsvis framställt, har jag upptagit bestämmelser som möjliggöra ett sådant förfarande.

Reglementeringskommitténs majoritet har gjort en annan tillämpning af resultaten från professor Möllers undersökning, i det att den föreslagit att hälsovårdsmyndigheterna skulle söka uppspåra de personer, som patienterna vid läkarnas förfrågningar uppgifva såsom smittokällor. Jag har i min reservation framhållit de olägenheter, med hvilka ett sådant förfarings sätt vore förknippadt. Här vill jag endast anföra att patienterna enligt professor Möllers uppgift visserligen visat sig mycket villiga att besvara frågorna rörande smittans ådragande, men att de endast i omkring 20 % af fallen kunde lämna sådana uppgifter, att en efterspaning af personen-smittokällan öfverhufvud taget varit tänkbar. Där emot synes man i samtliga fall ha fått en uppgift om stället där det könsumgånge ägt rum, vid hvilket patienten förmodade sig hafva blifvit smittad. I 35 % af fallen var detta något af de bekanta partihotellen.

Det industrimässiga utnyttjandet af prostitutionen är en samhällsföreteelse, som alltmera börjar tilldraga sig uppmärksamheten. Det är naturligtvis i främsta rummet de stora städerna, som erbjuda en gynnsam jordmån för denna kräftskada å samhällskroppen. Af särskildt intresse äro de undersökningar som blifvit utförda i Newyork och Chicago af

särskil
tillsat
år 191
söknin
junior
slutan
lastba
stora
vinst
I Chi
lämna
i den
som l
äro d
ifråga
steme
håll
dena.
föreko
äfv
och e
gick
såväl
att ja
sig fö
förtjä
ej til
från
gifvel
gavar
I
in the
of the
with
study
cago

särskilda kommittéer: »Committee of Fifteen»¹⁾ i Newyork, tillsatt år 1900, och »Vice Commission of Chicago»²⁾, tillsatt år 1910. På sista tiden har tillkommit ytterligare en undersökning af förhållandena i Newyork bekostad af Rochefeller junior. Af dessa arbeten framgår, att prostitutionen ej utslutande kan betraktas som ett uttryck för vissa kvinnors lastbarhet. »The social evil» i storstäderna representerar stora kapital nedlagda i affärer, som lämna mycket hög vinst och i hvilka inflytelserika personer äro intresserade. I Chicago beräknades dessa företag under år 1910 hafva lämnat 15 miljoner dollars. Man har också fått en inblick i den demoralisation dessa affärer medföra bland såväl män som kvinnor i olika samhällsklasser. Ej minst betänkliga äro de förbindelser, som polisen visat sig hafva med de ifrågavarande affärerna. I Amerika har reglementeringssystemet ej varit tillämpadt och man har naturligtvis på vissa håll försökt att anföra detta som orsak till missförhållandena. Det är emellertid en känd sak, att liknande affärer förekomma jämväl i städer med reglementering t. ex. i Paris, äfven om man ännu ej försökt utreda affärernas omfattning och ekonomiska resultat. Hvad vårt land beträffar så framgick vid den ofvannämnda räfsten med otuktsnästena, att såväl i Stockholm som i Göteborg dylika affärer florerar och att jämväl personer ur de högre samhällsklasserna ej draga sig för att placera kapital i dessa smutsiga företag. Det förtjänar äfven att påpekas, att den ofvannämnda räfsten ej tillkom genom polisens initiativ utan genom angivelse från enskilda personer. På de sista åren hafva sådana angifvelser ej förekommit och alla tecken tyda på, att de ifrågavarande affärerna ånyo uppblomstrat.

Det är emellertid klart, att inskridandet mot prostitu-

¹⁾ The social Evil, with special reference to conditions existing in the City of Newyork. A report prepared in 1902 under the direction of the Committee of Fifteen.

²⁾ The social Evil in Chicago. A study of existing conditions with recommendations by the Vice Commission of Chicago, a municipal study appointed by the mayor and the city council of the city of Chicago 1911.

tionens industrimässiga utnyttjande är ett viktigt samhällsintresse, som det ej minst borde åligga hälsovårdsmyndigheterna att tillvarata. Företag sådana som partihotell och flickställen äro nämligen ur sanitär synpunkt att betrakta som de hufvudsakliga härdarna för de smittosamma könsjukdomarnas utbredning. Denna synpunkt, som jag vidare utvecklat i min reservation till reglementeringskommitténs yttrande, har äfven framhållits af den ofvan anförda Chicago-kommissionen.

De ofvan anförda grupperna af de besiktningsskyldiga kvinnorna visa sinsemellan olikheter jämväl i andra afseenden än bostadsförhållandena, såsom framgår af följande sammanställning:

Grupp	Ålder (median- värde) år	Byråtid (median- värde) år	Medeltal för individ och år (1904):		
			månader kvinnorna "gått på byrån"	bestraf- ningar	intagningar å kurhus
I	33·7	12·5	10·4	5·2	1·1
II	24·7	3·6	8·8	8·6	2·5
III	28·1	5·5	7·3	10·7	2·4
IV	29·5	5·7	5·3	12·6	2·9
V	35·0	7·0	4·6	11·7	3·4
Samtliga	27·6	5·2	7·5	9·9	2·4

Grupperna I och V öfverensstämma däruti att de båda omfatta jämförelsevis gamla individer, som många år gått på byrån, men för öfrigt äro de hvarandras motsatser. Grupp I omfattar kvinnor som hyra egen bostad. De hafva inrättat sig för »yrket». Under mer än 10 af årets månader gå de på byrån. De taga sig möjligen någon tids ledighet, men göra inga egentliga försök att börja ett annat lif. De hafva merendels en god och säker kundkrets. Äfven om de ej fullständigt undgå bestraffningar (varningar), så är det tydligt att de ställa sig reglementets föreskrifter till efterföljd på ett helt annat sätt än de öfriga. Deras hälsotillstånd är också långt bättre. De komma tydligen reglementerings-

systemets ideal ganska nära. Men de äro jämförelsevis fåtaliga, de utgöra endast 4.0 % af samtliga. Kvinnorna i grupp V däremot sakna fast bostad, äro slarfviga, hålla sig borta från besiktningarne, erhålla varningar och dömas till tvångsarbete samt intagas upprepade gånger å kurhus. Till följd däraf komma de knappt mer än en tredjedel af året att »gå på byrån». I mycket ringa mån motsvara de reglementets bestämmelser. De äro systemets »enfants terribles». Men de utgöra den del af byråns material, på hvilken lösdrifvarlagens bestämmelser fullkomligt passa in. Gruppen omfattar omkring 8 % af detta material och motsvarar sålunda jämväl till storleken de grupper som vi ofvan betecknat som invaliderna vid afgangen ur stammen.

Grupp II utgöres hufvudsakligen af unga individer, helt naturligt enär gruppens sammansättning bestämmes genom »vårdinnornas» urval å marknaden. Vårdinnorna söka äfven tillhålla sina pensionärer att inställa sig till besiktningarna och sörja sålunda i viss mån för att bestraffningarna ej bli alltför talrika. Trots detta representerar denna grupp, som vi skola se, den i sanitärt hänseende farligaste delen af byråns material.

Under de år Reglementeringskommitténs arbeten pågingo, insamlade d:r LINDBLAD en del uppgifter af kvinnorna angående deras lefnadsförhållanden före och efter inskrifningen. Till största delen erhöles dessa uppgifter af kvinnorna under de tider, de voro intagna å sjukhuset Eira. En del af uppgifterna rörde sådana förhållanden, om hvilka kvinnorna blifvit förhörda redan vid inskrifningen. Genom att jämföra dessa uppgifter med motsvarande anteckningar i rullan var det möjligt att bilda sig en föreställning om kvinnornas goda vilja och förmåga att lämna riktiga meddelanden om sina lefnadsförhållanden. Resultaten måste, såsom doktor Lindblad framhåller, i de okontrollerbara fallen upptagas med stor försiktighet. Låter man dem gälla för

hvad äro, nämligen uppgifter som kvinnorna lämnat om sig själfva, så häfva de emellertid ett visst intresse. Doktor Lindblad var en synnerligen välvillig man, som förstod att både med allvar och öfverseende behandla de ifrågasvarande patienterna. Han hade också haft mycket godt tillfälle att lära känna dem dels å sjukhuset, där de flesta upprepade gånger varit intagna, dels äfven å räddningshemmen i Stockholm och dess närhet, där han i många år var läkare. Efter allt att döma hafva de ifrågasvarande patienterna mycket oförbehållsamt lämnat en del uppgifter ägnade att belysa såväl de förhållanden, under hvilka de lefva som ock deras förhållande till »kundkretsen». Det förtjänar också att påpekas, att de uppgifter d:r Lindblad erhållit visat en god öfverensstämmelse med dem, som erhöles vid de ofvan anförda amerikanska undersökningarna. Jag har redan anført en del af doktor Lindblads resultat och jag meddelar här nedan ytterligare några uppgifter om kvinnornas ekonomi m. m., hvilka han erhållit af kvinnorna.

Äfven om en del af kvinnorna haft goda inkomster är det dock endast ett fåtal som lyckats göra några besparingar. Tvenne ägde kapital å 7,000 å 8,000 kronor, fyra å 1,000 å 3,000 kronor. Inalles hade omkring 10 % af de 569 som lämnat upplysningar så pass, att de möjligen skulle hafva kunnat lämna Stockholm för att börja ett annat lefnadssätt å en plats, där deras föregående ej vore kända. Några af dessa uppgåfvo, att de ännu ville samla något mera, för att kunna börja en affär, andra för att kunna utvandra till Amerika. De oskäligen stora utgifterna för bostad och mat göra det emellertid i regel omöjligt för kvinnorna att spara. På mångfaldigt sätt äro de föremål för utsugning. Därtill kommer oförmågan att spara. Betecknande är följande. En kvinna, som en tid varit älskarinna åt en rik man i Finland, erhöles af denne 10,000 mark, med hvilka hon återvände till Stockholm. Hon öppnade en biljardrörelse, på hvilken hon förlorade inemot 3,000 kronor. Af det återstående offrade hon på festligheter vid sitt bröllop 1,000 kronor och resten gick snart samma väg, hvarefter hon åter började »gå på byrån». En annan kvinna åter-

kom från Ryssland medförande 23,000 kronor, som hon fått af en älskare. Hon hyrde en större våning och gjorde inom 4 år slut på förmögenheten tillsammans med en ståtlig f. d. gardist. Då doktor Lindblad gjorde sina undersökningar, gick hon vid 51 års ålder på byrån. Fem kvinnor hade fört anteckningar öfver sina utgifter. De belöpte sig till resp. 3,000, 3,500, 7,000, 10,000 och 12,000 kronor allt per år. Af kvinnorna hafva ej mindre än 712 lämnat ganska detaljerade uppgifter om den betalning de bruka få af sina kunder. De flesta — inemot $\frac{2}{3}$ — erhålla i genomsnitt 5—10 kronor per besök. Endast omkring $\frac{1}{10}$ synas ha haft en högre taxa. Byråns material företer för öfrigt en brokig blandning. Från dem, som kunna få 50 å 100 kronor per besök, finnas alla grader ned till dem, som i likhet med en gammal kvinna förklara sig nöjda med ett par supar och betrakta det »riktigt storstålligt», om de få 1 krona. I genomsnitt ha kvinnorna haft 2 å 3 kunder per dygn, men de finnas, för hvilka antalet stiger till 10, 20 ja ända till 25. De senare uppgifterna gälla yngre kvinnor, som haft sitt tillhåll å de sämre hotellen i staden inom broarna.

En mycket stor del af kvinnornas kundkrets utgöres af gifta män. Enligt uppgifter, som doktor Lindblad erhållit af praktiserande läkare med könssjukdomar till specialitet, utgöra de gifta männen omkring 20 % af klientelet. Som kvinnorna samstämmigt förklarat, använda de gifta vida oftare skyddsmedel än de ogifta. Det är sålunda sannolikt, att de gifta männen äro talrikare representerade i kvinnornas kundkrets än i specialisternas klientel. De egentliga »flickställenas» kunder synas till stor del utgöras af gifta och föredraga dessa att infinna sig på dagarna, då deras förehafvande mindre lätt blir känt. Om somrarna, då familjerna äro utflyttade på landet, få kvinnorna oftare än andra årstider följa kunderna, de gifta såväl som de ogifta, till deras hem.

Under skörlefnadens första tid — den s. k. smygtiden — följa kvinnorna hellre med kunderna till deras hem, sedan de frukta att bli ertappade af polisen på hotellen.

Sedan de blifvit inskrifna, bortfaller denna farhåga och de föredraga hotellen. Förr eller senare hafva de flesta fått en viss rädsla att medfölja kunderna till deras hem. Det lär nämligen ej vara alltför ovanligt, att mannen icke blott nekar betala, utan äfven, om kvinnan håller på sin rätt, misshandlar henne. Det har äfven händt, att han efteråt kört ut henne i förstugan och om »portlåset varit af det gamla slaget, som ej duger att öppna inifrån utan nyckel», har hon måst tillbringa resten af natten i portgången. På hotellen äger hon ett skydd i betjäningen, som hjälper henne utfå betalningen, om så behöfves, och hvars blotta befintlighet i närheten skyddar henne mot misshandel.

Om förekomsten af olaga utskänkning å flickställena äro uppgifter redan i det föregående meddelade. Flickställena äro äfven, enligt doktor Lindblad, hufvudsätet för den onaturliga otukten — liksom bordellerna i de länder, där sådana äro tillåtna.

»De kvinnor som i många år idkat skörlefnad, förklara enhälligt, att den onaturliga otukten nu idkas mycket vanligare än för 9—10 år sedan: 'Snart är här likadant som i Paris', yttrade en kvinna. Huruvida seden, eller rättare oseden, hitkommit från Paris, vill jag låta vara osagdt, men de uttryck, med hvilka mannen framställer sin begäran därom till kvinnan, tala därför. I början af sin bana vilja kvinnorna icke gärna inlåta sig på denna form af otukt, men då många kunder eljest skulle öfvergifva dem, gå de vanligen förr eller senare in på förslag i den riktningen. Man skulle helst vilja föreställa sig, att dessa män vore äldre eller åtminstone medelålders män, som efter år af utsväfningar hade begär efter något nytt och efter starkare retningar, och så torde väl i allmänhet ock vara förhållandet, men det är icke synnerligen ovanligt att äfven 18—19 års ynglingar hellre idka den onaturliga otukten. Förut förekom denna last uteslutande bland öfverklassens män, men på sista åren hafva äfven underklassens börjat bedrifva den.

Några stycken kvinnor hafva berättat, att de misshandlats, då de ej ville gå mannens onaturliga böjelse till mötes, men detta har blott skett, då de varit i mannens hem, och detta är jämte de förut nämnda orsakerna ett skäl hvarför många kvinnor ogärna följa mannen till hans hem. För öfrigt föredraga många kvinnor äldre män och äkta män äfven af det skäl, att de ej hafva 'så oförskämda anspråk', andra åter anse, att 'de gifta äro värst'. Den onaturliga otukten betalas alltid högre, än den naturliga, hvilket ock är ett skäl för många af kvinnorna att förmå sig därtill.»

»Icke alla män begifva sig till flickställena för att idka konsum-

gånge, ehuru detta naturligtvis är det allra vanligaste, utan en och annan begifver sig dit blott för att få beskåda en naken kvinnokropp i olika ställningar och betalas detta ungefär som ett vanligt könsungånge; somliga begifva sig dit blott för att skämta bort en stund eller för att se huru det går till på ett sådant ställe.»

»Med hänsyn till ämnets synnerligen ömtåliga beskaffenhet har jag därom talat blott med ett mindre antal kvinnor och blott med sådana, om hvilka jag på grund af min personliga kännedom om dem kunde antaga, att de hvarken stötte sig på eller kunde taga skada af ämnet för samtalet.»

Till dessa anföranden af doktor Lindblad vill jag föga en redogörelse som professor Möller¹⁾ lämnat angående *prostitutionens stadiga kundkrets*.

»Denna stadiga kundkrets utgöres af till större delen yngre ogifta män i åldern 20 till 30 år. De rekryteras från alla lager af samhället. Bland dem finnas studenter och studerande af alla slag, artister, militärer, i handel anställda, kroppsarbetare m. fl. Dessa personer lefva några år i sus och dus och alkoholen spelar merendels en stor roll i deras lefnadsvanor. I regeln är det efter en genomfestad afton som de söka och sökas af prostitutionen, flickställenas, gatans eller partihotellens, för hvilka de i regeln äro välbekanta, ofta under något smek- eller öknamn. Under ruset är man föga nogräknad i valet. Efter skämt och glam och kanske fortsatt dryckeslag utmynnar det hela i en vild orgie.»

»En gifven följd af ett sådant lefverne blir, att männen likaväl som kvinnorna snart bli smittade, om de ej redan äro det. Efter något år hafva flertalet af dessa män syfilis och af gonorré hafva de haft upprepade erfarenheter. Flertalet äro i grunden okunniga om dessa sjukdomars verkliga faror och framtida följder. Könssjukdomarna äro sedan gammalt föremål för hvarjehanda skämt och anses i vissa kretsar för nästan oundvikliga i en routinerad mans lifserfarenhet. Man resignerar därför gent emot könssjukdomarnas öfvergående obehag. Afhållsamhet, äfven under tider, då den egna smittofriheten är tvifvelaktig, är ett alltför stort offer, för mången ett nästan löjligt kraf. Härifrån är steget ej långt till den ståndpunkten att äfven andra böra resignera gent emot nöjets följder. Det kohabiteras alltså åtskillnadslöst å flickställen, med flickor från gatan, med tjänsteflickor, med butiksbiträden, med hvem som helst som vill vara med därom, då och då med en dittills oskyldig.»

»I början på 1890-talet bildade en del unga vildhjärnar i Stockholm en klubb, i hvilken ingen vann inträde, som ej haft syfilis.»

»Onekligen utslag af en stor cynism! Men om någon däraf sluter, att dessa personer måste hafva varit idel råa sällar och genomfördärfvade

¹⁾ Reglementeringskommitténs betänkande. Del. IV. Magnus Möller: Undersökningar i vissa frågor rörande de smittosamma könssjukdomarna. Sid. 69.

vidunder, så misstar han sig. De voro käckä, och trots sitt öfverdådigä lefnadssätt, som oftast mycket sympatiska män. De ägde en ursprunglig fond af hälsa, kraft och munterhet, som syntes outtömlig. Under årens lopp har den som skrifer detta tid efter annan haft tillfälle att följa deras vidare öden. Flere synas alltjämt, trots ungdomens stormar, vara vid full vigör och äro verksamma på framstående poster. Några äro i förtid brutna (tabes, dementia, förlamningar). Flera äro döda (aneurism, hjärt- och hjärnsyfilis.)»

»Liknande iakttagelser kunna göras från andra samhällskretsar. Om man frånser deras könslif, behöfva nu ifrågavarande kategori af män visst icke vara etiskt undermåliga personer. Tvärtom te de sig i allmänhet såsom blomman af manlig ungdom, kraftfulla och hurtiga, stundom därjämte arbetsamma och dugliga, fulla af munterhet och framtidshopp.»

»Anledningarna till att en del män sålunda hemfalla åt ett måttlöst och regellöst könsleflverne äro delvis att söka i individuella anlag, delvis i försummad uppfostran. *Men hufvudsaken är den i kamratmiljön rådande tonen och andan med dess neddragande i smutsen af det sexuella, samt en traditionell frånvaro af ansvarskänsla så snart det gäller könsförbindelser*¹⁾. Ständigt gifna föredömen från äldre kamrater förleda. Och alkoholen egggar ytterligare könsbegäret på samma gång som den döfvar själfkontrollen.»

»Det dröjer merendels några år, innan allvar och besinning vakna. Men de stamkunder som utgå, ersättas alltjämt af nya och prostitutionens stadiga kundkrets minskas icke.»

»Om dessa personer finge höra sig stämpas med denna benämning och såsom en sanitärt samhällsvådlig företeelse sidoställas med prostitutionen, skulle de måhända protestera. Vid närmare eftertanke måste dock hvar och en, som känner de verkliga förhållandena, inse omdömet berättigande.»

¹⁾ Kursiv. af J. E. J-n.

6. Inställelsen till besiktning; förseelser mot reglementet; bestraffningar.

Enligt reglementet skola kvinnorna besiktigas 2 gånger i veckan eller oftare, om så finnes nödigt. Kontrollen öfver kvinnornas inställelse utöfvas på det sätt, att en af de vid byrån anställda polismännen inför kvinnans namn i en särskild bok, omedelbart efter det kvinnan kommit ut från besiktningssrummet. Tillika antecknas den dag läkaren bestämt för nästa besiktning. Genom att jämföra anteckningarna från dag till dag upptäcket, om någon uteblifvit.

En del kvinnor som visat sig ordentliga få tillåtelse att mot en afgift af 1 kr. undergå s. k. enskild besiktning. Dessa besiktigas en gång i veckan. Om någon visar sig oordentlig, får hon inställa sig till de allmänna besiktningarna. Afgiften användes till bestridande af omkostnaderna för byrån. Antalet af dessa kvinnor har uppgått till ett 30-tal under de senare åren.

Anmärkningarna mot reglementeringssystemet hafva med synnerlig skärpa riktat sig mot själfva besiktningarna. Man har föreställt sig, att dessa skulle innebära ett synnerligen stort obehag för kvinnorna och man har till och med förmodat, att våld stundom måste användas. Det lider intet tvifvel, att dessa farhågor äro öfverdrifna. Besiktningarna utföras naturligtvis med samma hänsynsfullhet som hvarje annan läkarundersökning. Att föremålet för undersökningen är en skörlefvande kvinna utöfvar i detta afseende intet inflytande. Däremot kan med fog göras den anmärkningen, att besiktningssläkaren ej såsom en vanlig läkare utför sin undersökning för att kunna behandla en patient, som vänt sig till honom för att erhålla råd och hjälp. Besiktningss-

läkaren intager uppenbarligen ställningen af en kontrollant¹⁾. I enlighet med systemet har han närmast att tillse, att det material som utsläppes från byrån ej är hälsovådligt. Läkarens ställning blir härigenom mindre angenäm, och att systemet trots detta kunnat så ifrigt försvaras af läkarna själfva, utgör ett vittnesbörd om det kolossala förtroende systemet åtnjutit, men kanske också ett vittnesbörd om huru vanmäktig män i själfva verket känt sig inför uppgiften att bekämpa de smittosamma könssjukdomarnas spridning inom samhället.

Reglementeringssystemet utgår stillatigande från den förutsättningen²⁾, att de skörlefvande kvinnorna själfva skulle finna det med sin egen fördel förenligt att själfmant inställa sig till besiktningarna. Vi skola nu undersöka, i hvad mån denna förutsättning visat sig riktig.

Divideras antalet besiktningar per år med medeltalet besiktningsskyldiga för dag, erhålles *antalet besiktningar för en besiktningsskyldig kvinna i genomsnitt per år*. I tab. 7 är en sådan beräkning utförd.

Tab. 7.

Öfversikt öfver antalet besiktningar per år och per besiktningsskyldig kvinna.

Medeltal	1870—74	1875—79	1880—84	1885—89	1890—94	1895—99	1900—04	1905—09	1910—12
besiktningar per år	20,017	17,132	19,808	22,249	19,689	19,537	20,020	11,641	7,421
besiktningsskyldiga för dag...	304	291	375	419	405	426	398	243	203
besiktningar per år för en besiktningsskyldig kvinna	66	59	53	53	49	46	50	47	36

¹⁾ En förändring häri har på senare tiden inträdt i det att numera äfven behandling meddelas å byrån.

²⁾ Reglementeringskommitténs betänkande. Del IV.: Om de smittosamma könssjukdomarnas bekämpande etc. sid. 53.

Enligt reglementet skulle en kvinna besiktigas 2 gånger i veckan, d. v. s. 104 gånger per år. Uppenbarligen äga knappast hälften af dessa besiktningar rum. Man kan göra den invändningen, att en del kvinnor behöfva ej besiktigas mera än 1 gång. Vidare kvarstå en del kvinnor bland de besiktningsskyldiga någon tid efter det de anmält sig skola afgå från byrån. Med ledning af tillgängliga uppgifter för åren 1885—1904 har jag beräknat den största möjliga inverkan dessa omständigheter haft och resultatet utvisar, att *minst 40 procent af de faktiskt besiktningsskyldiga undandraga sig byråns regelbundna kontroll.*¹⁾

Såsom ofvan blifvit omnämndt införes i en särskild journal den dag, då en kvinna skall återkomma till besiktning. Kommer hon ej denna dag, så föreligger ett fall af »uteblifven besiktning». Räknar man nu endast dessa fall såsom uteblifna, så kan det synas som om kvinnorna inställde sig ganska regelbundet, helst som det ofta händer, att kvinnan endast uppskjutit besiktningen till följande dag. Men helt annorlunda ställer sig saken, om man tager hänsyn till att det antecknade uteblifvandet i ett stort antal fall inleder ett afbrott i inställelsen, som varar flera veckor. Förhållandet är, att då kvinnan uteblifvit från två eller flera besiktningar i följd, riskerar hon att bli dömd till tvångsarbete. Detta utgör naturligtvis för henne ett skäl att icke återvända till byrån, om det också icke hindrar henne att fortsätta skörlefnaden. Afbrotten bli sålunda ganska långa. Enligt uppgift af byråns föreståndare kan det dröja en eller flera månader, innan byråpoliserna lyckats uppspåra en kvinna, som uteblifvit från besiktning.²⁾ Betydelsen af sådana afbrott framgår af följande beräkning.

År 1905 uppgick besiktningarnas antal till 16,321; antalet antecknade uteblifvanden från besiktning utgjorde

¹⁾ L. c. sid. 41—43.

²⁾ Reglementeringens försvarare synas ej taga någon hänsyn till dessa afbrott. Vid senaste diskussionen i läkarsällskapet påstod en talare, som borde äga kännedom om dessa förhållanden, att om en kvinna uteblir från besiktning, blir hon omedelbart upphämtad till byrån af byråpoliserna, som känner hennes adress och hennes utseende.

1905—09	1910—12
1,641	7,421
243	203
47	36

2,246. Det kan således synas som om antalet fall af uteblifven besiktning endast utgjorde 12 % af antalet besiktningar som ålagts kvinnorna. Emellertid föreligga följande uppgifter om anledningarna till uteblifvandet i de anförda 2,246 fallen:

Kvinnorna hafva uteblifvit utan anmälan	i 39.4 %
anmält förhinder utan uppgifven orsak.....	» 21.9 ;
» sjukdom	» 16.0 ;
» bortresa	» 14.0 ;
tagit tjänst eller arbete	» 5.7 »
gått in på skyddshem	» 0.8 »
» » » arbetsinrättning	» 0.1 »
aftjänat böter	» 2.1 »

De fall då kvinnan uteblifvit utan anmälan eller utan att uppgifva någon orsak äro skäligen misstänkta. Angående längden af dessa afbrott finnas visserligen inga uppgifter, men låt oss antaga att de i genomsnitt ej öfverstigit 1 månad (4 veckor), så representerar detta 11,014 uteblifna besiktningar, motsvarande 40 % af dem som borde hafva ägt rum.

Man kunde möjligen föreställa sig, att de anförda afbrotten i inställelse till besiktning hänföra sig endast till ett fåtal kvinnor, som afbryta och återkomma med korta mellanrum, under det att flertalet regelbundet iakttaga inställelse till besiktning. Att detta emellertid icke är fallet, framgår af anteckningarna om de gonokockundersökningar, som utfördes å byrån under tiden febr. 1904—april 1905.

Vid dessa undersökningar skulle prof tagas från hvarje kvinna 1 gång i månaden. Kortare tids afbrott komma således ej till synes i anteckningarna. Man erhåller emellertid en föreställning om, i hvad mån det är möjligt att hålla kvinnorna under en något så när regelbunden kontroll.

Af hela antalet undersökta individer, 857, kvarstodo under observation i den bestämda ordningen

efter 1 månad	571	motsv. 66.6 %
» 2 »	462	» 53.9 »
» 3 »	362	» 42.2 »
» 6 »	209	» 24.4 »
» 9 »	134	» 15.6 »
» 12 »	88	» 10.3 »
» 15 »	41	» 4.8 »

I huru ringa grad man kan påräkna en frivillig medverkan från kvinnornas sida vid den sanitära kontrollens genomförande, framgår, om man sammanställer antalet besiktningar och antalet fall då kvinnan hämtats till byrån.

	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Besiktningar ...	20,849	16,431	16,321	11,345	10,621	10,517	9,399	8,030	7,581	6,652
»Hämtningar»	1,273	1,497	1,581	1,246	1,035	1,272	1,182	891	987	1,011
Antal besiktningar på 1 »hämtning»	16	11	10	9	10	8	8	9	8	7

Svårigheterna för kontrollens genomförande hafva tydligen ökats på de senare åren. Kvinnorna hafva »hämtats» till hvar 8:e besiktning. Af sammanställningen framgår tillika den betydande minskningen i antalet besiktningar allt ifrån år 1904.

Att kvinnorna så ofta afbryta inställelsen till besiktning, är naturligtvis från kontrollens synpunkt en betänklig sak. Ännu betänkligare är det, att *afbrodden synas inträffa företrädesvis, då kvinnorna misstänka sig vara sjuka* och sålunda riskera att vid inställelsen å byrån bli sända till kurhus. Af de kvinnor som vid 1904 års slut tillhörde byrån och under detta år varit intagna å kurhuset hade 31 % hållit sig undan från besiktning under tiden före intagningen. Antalet fall, då kvinnan blifvit hämtad till besiktning, utgjorde detta år 9 % af samtliga besiktningar. Uteblifvandet från besiktning var således mer än 3 gånger

vanligare bland de sjuka än bland samtliga kvinnor, sjuka och friska.

Särskildt dålig synes effektiviteten af kontrollen vara vid den tidpunkt, då kvinnorna ådragit sig syfilis. Bland de kvinnor, som inskrifvits under åren 1885—1899 och ådragit sig syfilis under den tid de varit kontrollerade, har man kunnat iakttaga primäraffektionen hos 156.¹⁾ Såsom af följande tabell framgår, har ett stort antal af dessa kvinnor hållit sig undan kortare eller längre tid före den besiktning, som föranledde upptäckten af deras sjukdom.

Inskrifningsår	Iakttagna fall af syfilitisk primäraffektion	Af dessa fall då kvinnan hållit sig undan		Längden (medianvärde) af den tid kvinnan hållit sig undan
		antal	procent	
1885—89	55	29	53 %	5 veckor
1890—94	59	32	54 %	3 »
1895—99	42	31	74 %	2 »

Det är naturligtvis något högst anmärkningsvärdt, att de kvinnor, hos hvilka man haft tillfälle att iakttaga en syfilitisk primäraffektion i så stor utsträckning och under så lång tid kunnat undgå kontrollen å byrån. Ännu betänkligare blir emellertid saken, då man finner, att primäraffektionen fullständigt undgått upptäckt hos i det allra närmaste 80 % af samtliga kvinnor, som efter inskrifningen ådragit sig syfilis. Af de under åren 1885—1899 inskrifna²⁾ kvinnorna hafva 500 ådragit sig syfilis efter inskrifningen å

¹⁾ Häre äro en del kvinnor inräknade som ännu ej varit inskrifna vid det tillfälle, då det ifrågavarande sjukdomssymtomet iaktogs, men hvilka en tid förut uppsparats och tillhållits att inställa sig till besiktning. Såsom redan anförts, hafva kvinnorna i flera fall ej blifvit inskrifna omedelbart efter det första förhåret å byrån, i afvaktan på att de möjligen skulld vilja afstå från skörlefnaden. De få emellertid i likhet med de inskrifna kvinnorna inställa sig till regelbunden besiktning, och skulld det visa sig under denna tid, att de blifvit smittade, vidtages inskrifningsproceduren antingen omedelbart eller efter kvinnornas återkomst från kurhuset. Från kontrollens synpunkt hafva således de ifrågavarande 156 kvinnorna varit likställda, oafsedt om inskrifningen blifvit verkställd före eller efter det, deras sjukdom konstaterats.

²⁾ L. c. sid. 168.

byrån. Hos ej mindre än 391, motsvarande 78.2 % af dessa 500, har man hvarken å byrån eller kurhuset sett primäraffektionen. I en del af dessa fall har symtomet i fråga möjligen undgått besiktningssläkarens uppmärksamhet. I betraktande af nyss anförda förhållande beträffande de kvinnor, hos hvilka man lyckats iakttaga primäraffektionen, torde det sannolikaste dock vara, att symtomet förlupit å tider, då kvinnan undandragit sig byråns kontroll.

Utan att äga kännedom om det nu anförda resultatet af den för reglementeringskommitténs räkning utförda undersökningen har dr Schlasberg¹⁾ vid en undersökning å delvis samma material kommit till öfverensstämmande resultat. Han fann, att af de under åren 1885—1906 inskrifna kvinnorna 845 ådragit sig syfilis efter inskrifningen, samt att primäraffektionen undgått upptäckt hos 656, motsvarande 77.6 % af dessa 845 kvinnor.

Allt de med syfilitisk primäraffektion behäftade kvinnorna i så stor utsträckning undandraga sig byråns kontroll, sammanhänger sannolikt därmed, att de till öfvervägande grad utgöras af yngre kvinnor, som äro minst tillgängliga för disciplinen å byrån. Men det är så mycket betänkligare för reglementeringssystemet att kontrollen öfver de yngre och i sanifärt hänseende farligaste är svårast att genomföra.

Det är sålunda alltför påtagligt, att förutsättningen för reglementeringssystemets genomförande, nämligen en frivillig medverkan från kvinnornas sida, icke existerar. Men det har också framgått, att den regelmässiga kontrollen ej heller med tvångsmedel kan upprätthållas. Det tvångsmedel som härvid användes är *behandling enligt lösdrifoarlagen*. Då kvinnan inskrifves, erhåller hon ett exemplar af prostitutionens reglementet. Enligt 7 § i detta reglemente skall en inskrifven kvinna, som underlåter att ställa sig föreskrifterna till efterrättelse, först varnas af byråns föreståndare och, om hon ej låter sig rätta, behandlas som lösdriifvare. Efter inskrifningen dröjer det, såsom anteckningarna i stamrullan utvisa, ej länge förr än kvinnan erhåller en eller annan en-

¹⁾ Hygiea 1908.

skild varning, i regel för uteblifvande från besiktning eller för utestrykande å förbjuden tid (efter kl. 11 e. m.). Gör hon sig fortfarande skyldig till förseelser, erhåller hon en formlig varning för lösdrifveri. Härvid tillgår på följande sätt. Kvinnan, som antingen själfmant inställt sig eller hämtats till byrån, förhöres med anledning af den rapport, som föreligger mot henne. Förhørsprotokollet, innehållande uppgifter om huru länge kvinnan idkat skörlefnad som yrke och huru länge hon varit inskrifven å byrån, vidare den eller de förseelser förhöret afsett samt hvad kvinnan haft att anföra, öfversändes till poliskammaren. Kvinnan erhåller besked å tryckt blankett, att hon blifvit varnad för lösdrifveri, samt erinras om hvad denna varning för henne innebär. Beskedet innehåller tillika hänvisning för kvinnan, att, om hon önskar blifva vidare hörd, hon äger att inom trenne dagar antingen personligen inställa sig i poliskammaren eller inkomma med skriftliga påminnelser. Sedan varningen blifvit af poliskammaren fastställd, kungöres den i »Polisunderrättelserna». Ytterst sällan händer det att kvinnan begagnar sig af rättigheten att i poliskammaren besvära sig öfver den å byrån erhållna varningen.

Genom den s. k. officiella varningen har kvinnans ställning så till vida blifvit ändrad, att hon under en tid af 2 år, räknadt från varningens offentliggörande i »Polisunderrättelserna», kan häktas och ådömas tvångsarbete, ifall hon gör sig skyldig till förseelser mot reglementet. Har kvinnan på grund af dylik förseelse blifvit häktad, inställes hon i poliskammaren, där hon förhöres med anledning af byråns rapport om hennes häktande. Befinnas förmildrande omständigheter föreligga, kan hon frigifvas efter att hafva erhållit förnyad varning för lösdrifveri. I motsatt fall ådömes hon tvångsarbete från och med 1 månad till och med 1 år. Har hon förut undergått tvångs- eller straffarbete, kan strafftiden utsträckas till högst 3 år. Poliskammarens beslut uppläses omedelbart för kvinnan jämte hänvisning att, om hon önskar ändring, hon äger att inom 8 dagar ingifva till öfverståthållarämbetet sina till konungen ställda besvär. Byråns föreståndare kunde på min förfrågan ej erinra sig

mer än
besvärsh
vunnit k
astjånas
krona.

Vi v
hvilken
förekom
medelta
seende
serat by
lämpad,
hvilka

Per år
anmä
varni
»offi
Antal f
arbete
nings
året
Antalet
kvinn
besik
under

F
börden
inskrif
såsom
afbryt
tid.
hus e

mer än tvenne fall, då kvinnan begagnat sig af denna besvärshänvisning. Under tiden tills poliskammarens utslag vunnit laga kraft, hålles kvinnan häktad. Tvångsarbetet afljånas å någon af anstalterna i Norrköping eller Landskrona.

Vi vilja nu taga en öfverblick öfver den utsträckning, i hvilken förseelser mot reglementet äfvensom bestraffningar förekommit. Beräkningen kan utföras dels i afseende på medeltalet besiktningsskyldiga för dag under året dels i afseende på antalet inskrifna, som under loppet af ett år passerat byrån. I tab. 8 är den förra beräkningsgrunden tillämpad, men i slutet af tabellen anföras tillika de tal, medels hvilka man kan öfvergå till den andra beräkningsgrunden.

Tab. 8.

Förseelser och bestraffningar.

	1882 —85	1886 —89	1890 —94	1895 —99	1900 —04	1905 —09	1910 —12
Per år och besiktningsskyldig: anmärkta <i>förseelser</i>	—	—	—	—	24	30	41
<i>varningar</i> , »enskilda» och »officiella»	—	—	6	8	10	12	13
Antal fall af <i>å dömdt tvångs-</i> <i>arbete</i> per år och 100 besikt- ningsskyldiga för dag under året	39	39	39	55	89	82	77
Antalet besiktigade inskrifna kvinnor i förh. till medeltalet besiktningsskyldiga för dag under året	1·9	1·8	1·8	2·0	2·2	2·6	2·7

För att vi må kunna bilda oss en föreställning om innebörden af de i tab. 8 anförda talen, måste vi erinra oss, att de inskrifna endast sällan gå någon längre tid i oafbruten följd såsom besiktningsskyldiga. Den ena gången efter den andra afbryta de gåendet på byrån för att återkomma efter någon tid. Af brotten kunna vara föranledda af internering å kårhus eller i tvångsarbete, men också frivilliga. Byrån passe-

ras sålunda under loppet af ett år af ett antal inskrifna kvinnor, som är 2 à 3 gånger större än genomsnittsantalet besiktningsskyldiga för dag under året. Beräknar man exempelvis antalet anmärkta förseelser på antalet inskrifna, som passerat byrån, erhålles antalet förseelser, som en kvinna i genomsnitt begått under loppet af ett år. Beräknar man däremot samma antal på medeltalet besiktningsskyldiga för dag, erhålles ett uttryck för huru ofta förseelserna upprepats under den del af året, kvinnan gått på byrån. Vi finna sålunda, att under åren 1900—04 en besiktningsskyldig kvinna i genomsnitt begått 24 anmärkta förseelser på 365 dagar, d. v. s. förseelserna upprepades i genomsnitt hvar 15:de dag. Under året 1910—12 anmärktes en förseelse hvar 9:de dag. Antingen har sålunda öfverbevakningen blifvit strängare under de sista åren eller också har kvinnornas benägenhet att bryta mot reglementets bestämmelser tilltagit. I alla händelser måste ett reglemente, som ger anledning till så täta förseelser, vara illa afpassadt. Sådana bestämmelser som »att föra ett tyst och stilla lefverne», att »icke under någon del af året vistas utomhus nattetid efter kl. 11»; att »å allmänna platser städse visa sig i anständig klädsel och icke genom utmärkande utstyrsel i sin klädedräkt söka ådraga sig uppmärksamhet» o. s. v. synas snarare vara ämnade för noviser i ett kloster än för det slags kvinnor det här är fråga om. Den viktigaste bestämmelsen är naturligtvis den, att »på föreskrifna tider låta vederbörligen besiktiga sig». Man har efter all sannolikhet ursprungligen tänkt sig, att kvinnorna själfva skulle finna det med sin fördel förenligt att efterkomma denna såväl som de öfriga bestämmelserna. Vore det fråga om individer, internerade i en anstalt och stående under ständig bevakning, kunde man tänka sig möjligheten att med tvång genomföra dessa bestämmelser. Men i fråga om individer, boende spridda i olika delar af en stor stad, förutsätta bestämmelserna uppenbarligen en frivillig medverkan. Vore skörlefnaden ett verkligt yrke, visserligen mindre hedersamt, men likväl för samhället nyttigt och nödvändigt, så vore en sådau frivillig med-

verkan ej
ning af de
fessor M
omnämna
af myndig
ordentliga
ning och
förhållan
passa för
af prosti
skyldigh
farandet
ett sam
lilla oc
den åläg
att »nä
genast
förutsätt
frånkän
byrån»
norna
möjligt,
trädt ol
serade,
vid har
liskt h
synerl
att å
förkast
anvisni
bestäm

1)
2)
uppfattn
ser, som

verkan ej otänkbar. Faktiskt har också en sådan uppfattning af den offentliga prostitutionen gjort sig gällande. I professor Möllers och häradshöfding v. Sydow's reseberättelse¹⁾ omnämnes, hurusom i Stuttgart de prostituerade antagas af myndigheterna efter ansökan. De uppgifvas vara mycket ordentliga och pålitliga, befinna sig i god ekonomisk ställning och till och med hafva en egen sjukkasse. På sådana förhållanden skulle stockholmsreglementets bestämmelser passa förträffligt. Här i landet är emellertid uppfattningen af prostitutionen en annan än i Stuttgart²⁾. Besiktningsskyldigheten ålägges de prostituerade med tvång, och förfarandet mot dessa kvinnor motiveras därmed, att de föra ett samhällsvådligt lefnadssätt, som de valt på grund af lättja och njutningsbegär. Men att under sådana förhållanden ålägga dem att »föra ett tyst och stilla lefverne»; att »när tecken förmärkas, som häntyda på smitta, genast anmäla sig till besiktning», o. s. v. är ju att förutsätta moraliska egenskaper, som man i själfva verket fränkänt dem. Möjligen har man hoppats, att »gåendet på byrån» skulle verka uppfostrande. Det framhålles, att kvinnorna därunder hibringas en viss disciplin. Det är möjligt, att en del unga kvinnor, som att börja med uppträd ohöfligt vid besiktningarna, efter en tid bli mera civiliserade, men frekvensen af de anmärkta förseelserna ger ej vid handen, att man vunnit några lysande resultat. I moraliskt hänseende måste förfarandet å byrån betecknas som synnerligen betänkligt. Det innebär ett oppenbart gäckeri att å ena sidan utdöma skörlefnaden som något moraliskt förkastligt och å andra sidan genom ett reglemente gifva anvisningar, huru detta lefnadssätt får bedrifvas. Sådana bestämmelser som att fönstren i kvinnans rum »böra vara försedda med luckor, jalusier eller rullgardiner», att kvinnan skall »vid afresa från staden dagen förut och, vid återkomst, påföljande dag därom å

¹⁾ Reglem.-kom:s Bet. Del II, sid 161.

²⁾ Sannolikt har man också i Stuttgart numera kommit till en annan uppfattning. Myndigheterna uppgifvas nämligen ej hafva besatt de vakanser, som uppstått de senare åren.

besiktningsbyrån göra anmälan samt icke inflytta i någon ny bostad utan att därtill hafva erhållit polisföreståndarens tillåtelse», äro uppenbarligen ägnade att ingifva kvinnorna den föreställningen, att de under besiktningsbyråns inseende utöfva ett lagligt yrke. Den romerska rättens *licentia stupri* går tydligen igen i prostitutionsreglementet. Det nyssnämnda intrycket förhöjes genom själfva inskrifningsproceduren. Kvinnan erhåller ett exemplar af reglementet i sammanhang med att hon tecknar sitt namn under förhørsprotokollet. Det hela har i viss mån karaktären af en formlig uppgörelse med undertecknande af kontrakt.

Reglementets kombination af skörlefnad med ett tyst och stilla lefverne, anspråkslöshet i klädsel o. s. v., kunde möjligen uppfattas som uttryck för en föråldrad åskådning. Faktum är emellertid, att än i dag personer, som under mångårig verksamhet som besiktnings- och kurhusläkare haft tillfälle att studera de inskrifna kvinnorna jämväl ur moralisk och psykologisk synpunkt, gifva uttryck åt samma uppfattning som ligger till grund för reglementets bestämmelser. Doktor Lindblad anför, att »enär det var känt, att en del kvinnor brukade undersöka, huruvida deras kunder voro smittade», han företagit en särskild enquête¹⁾ för att utröna »huruvida någon större del af dem i så hög grad förlorat sin kvinnliga blygsamhetskänsla, att de ville anställa en sådan undersökning, och om de i allmänhet bedrefve sin näring så affärsmässigt». Han tillägger, att »det var öfverraskande att finna att så stor del som 73.5 procent gjorde det. Inom mindre tid än två månader (efter skörlefnadens början) hafva mer än $\frac{1}{4}$ och inom 1 år mer än hälften börjat sina undersökningar; — — — öfver 39 procent hafva börjat sina undersökningar före byråskrifningen. Af det sagda framgår, huru höggradigt, för att icke säga otroligt oblyga, en stor del kvinnor äro redan före byråskrifningen.» — — »Äfven männen söka å sin sida ofta att genom en föregående undersökning öfvertyga sig om att kvinnan är frisk och hon bär ibland märken efter en sådan undersökning i form af brännsår, orsakade af ett brinnande

¹⁾ L. c. sid. 38.

ljus eller
Att vid de
saknas å
gång å sin
öfversällad
enligt egen
tid och
män; des
oskyldigt
kvinnorn
beror na
hets sku
sådan v
än att o
kasta d
ningen.

Ofv
Här m
enkel
höjden
Sv. Lå
komm
ande o
kvinno
hvilket
som fö
unders
På m
kring
genom
hon
andra
djup
åhöra
reflex
likgilt
terna
onytt

ljus eller tändsticka eller t. o. m. af en brinnande cigarr. Att vid dessa undersökningar erforderlig sakkunskap oftast saknas å båda sidor är ju gifvet. Så till dömes inkom en gång å sjukhuset Eira en kvinna med könsdelarna alldeles öfversållade af starkt smittande syfilitiska papler. Hon hade enligt eget medgifvande hållit sig undan besiktningarna en tid och därunder plägat könsumgänge med 10—12 olika män; dessa hade dock tagit hennes syfilitiska utslag för ett oskyldigt eksem — och icke låtit sig afskräcka.» — »Att kvinnorna i så stor utsträckning (93 %) låta undersöka sig, beror naturligtvis därpå, att mången man för sin egen säkerhets skull fordrar en föregående undersökning, och om en sådan vägras inlåter han sig ej närmare med kvinnan; hellre än att då afstå från en möjligen väl betalande kund underkasta de allra flesta kvinnor sig den fordrade undersökningen.»

Ofvanstående skildring erbjuder åtskilligt af intresse. Här må påpekas, att hvad som meddelaren finner vara en enkel försiktighetsåtgärd å kundens sida betecknas som höjden af oblyghet å kvinnans sida. Vid diskussionen i Sv. Läkaresällskapet d. ²³/₅ 1912 angående reglementeringskommitténs betänkande, anförde d:r Aspelin: »Som belysande och, som jag tror, typiskt exempel (på de »anträffade» kvinnornas likgiltighet för smittoöfverförelse) vill jag omtala, hvilket svar jag för ej länge sedan fick af en ung flicka, som för första gången skulle undersökas: 'Jag behöfver ej undersökas, ty jag har både schanker, dröppel och syfilis.' På min fråga om hon ej tyckte det vara orätt att gå omkring och med full vetskap sprida dessa farliga sjukdomar, genom hvilka så många människor blifva olyckliga, svarade hon spotskt: 'Åh, jag tycker, att när jag har dom, kan andra också ha dom!'» Berättelsen, som framfördes under djup indignation, gjorde synbarligen ett kraftigt intryck på åhörarna. Hvilken förhårdad varelse, var nog den allmänna reflexionen. Ytterst få tänkte i detta ögonblick på, att denna likgiltighet för smittoöfverförelse är gemensam för båda parterna, kunderna såväl som de skörlevande kvinnorna. Det onyttiga uti att söka leda den allmänna indignationen spe-

ciellt mot kvinnorna, då kunderna äro lika farliga och strängt taget mera klandervärda än de okunniga kvinnorna, borde dock de, som studerat denna fråga, kunna inse.

I de ofvan meddelade anförandena skymtar man föreställningen om »idealskökan», som i öfverensstämmelse med reglementet, tyst, stilla och anspråkslöst, med lagom mått af kvinnlig blygsamhet och med ständig omtanke om kundernas hälsotillstånd utöfvar sitt yrke. Då verkligheten ej motsvarar denna typ, röres man af sedlig harm och fordrar stränga åtgärder mot den pliktförgätna. Man skulle emellertid gärna vilja tro, att i vår tid denna indignation, som riktar sig speciellt mot de skörlefvande kvinnorna och i forna tider ledt till deras bestraffande på det mest grymma sätt, vore en öfvervunnen ståndpunkt och ej längre spelade någon roll vid diskussionen af åtgärderna mot de smittosamma könssjukdomarna. I främsta rummet ville man hoppas tiden vara mogen att afskaffa inskrifningen och den omständliga registreringen å byrån. Men, ingalunda. I det förslag till reformer af reglementeringssystemet som, låt vara med ringa majoritet, antogs af Sv. Läkaresällskapet i slutet af 1912 för att öfversändas till regeringen, var allt detta bibehållet. En i sanitärt hänseende så oväsentlig detalj som registreringen af de närmare omständigheterna vid kvinnans första könsumgånge tillmättes en så stor vikt, att man för landets regering påpekade nödvändigheten af att denna registrering öfverflyttades från föreståndaren för polisafdelningen till byråns öfverläkare.

Vi återvända till tab. 8. Antalet varningar har äfvenledes tilltagit på senare tiden, om också ej i samma proportion som de anmärkta förseelserna. Hvarannan till hvar tredje förseelse leder till varning. I genomsnitt hafva varningarna upprepats med 4 till 5 veckors mellanrum.

Det är icke så mycket den ringa verkan och det tröstlösa i dessa upprepade varningar som faller i ögonen, då man studerar byråns verksamhet. Man förvånas ännu mera öfver huru det varit möjligt, att ett system, som är så litet ägnadt att ingifva respekt för offentlig myndighet, kunnat upprätthållas så länge och kunnat finna så ifriga försvarare.

För
i hvilken
straffet, h
perioder
minst 15
stammen
den gäll
lämpad.

Af
250 d.
Samman
år per
år i två
gångar.
dera.

månad
månad
föreko

hafva

P

märk

75 %

gänger

ning,

hamn

ket m

obety

är m

det f

grad

varit

drabl

köml

straff

regle

För att erhålla en föreställning angående den omfattning, i hvilken de särskilda individerna drabbats af *tvångsarbetsstraffet*, har jag utfört en undersökning beträffande de under perioden 1885—89 inskrifna kvinnorna. Dessa kunna följas minst 15 år efter inskrifningen, för så vidt de kvarblifvit i stammen. Undersöksperioden sammanfaller med den tid, den gällande lagen om lösdrifvarnas behandling varit tillämpad.

Af de 498 kvinnor, som inskrefvos de nämnda åren, hafva 250 d. v. s. ungefär hälften blifvit dömda till tvångsarbete. Sammanlagdt hafva de aftjänat 628 år d. v. s. omkring $2\frac{1}{2}$ år per individ. En kvinna har tillbragt något mer än 16 år i tvångsarbete. Öfver hälften ha varit dömda mer än 2 gånger. Tvenne kvinnor ha varit dömda 13 gånger hvardera. Den vanligaste strafftiden har varit: 1:sta gången 2 månader, 2:dra gången 6, 3:dje gången 9, 4:de gången 12 månader o. s. v. Längre strafftider än $1\frac{1}{2}$ år hafva sällan förekommit. Af dem som varit dömda

1 g., 2 ggr, 3 ggr, 4 ggr, 5 ggr, 6—10 ggr,
hafva blifvit dömda ånyo 78%, 74%, 76%, 79%, 68%, 63%.

Procenten ånyo dömda är mycket hög. Det mest anmärkningsvärda är, att den varit densamma — omkring 75% — likgiltigt om kvinnan varit dömd 1, 2, 3 eller 4 gånger. Först med den 5:te gången inträder någon minskning, förklarligt nog, enär då en del kvinnor aflidit eller hamnat på försörjningsinrättning. Förhållandet är så mycket mera anmärkningsvärdt, som strafftiden i allmänhet ej obetydligt ökats för hvarje gång den tillämpats på samma individ. Det uppgifves visserligen, att tvångsarbetsstraffet är mycket fruktadt af kvinnorna. Af det anförda förhållandet framgår emellertid, att straffet ej verkar i någon högre grad afskräckande åtminstone ej på dem, som en gång varit dömda. Att ända till hälften af dem, som inskrifvas, drabbas af detta straff, visar också, att man endast ofullkomligt uppnår den verkan, som uppenbarligen afses med straffet i fråga, nämligen att förmå kvinnorna att efterkomma reglementet.

Det har också visat sig, att straffet ej har någon för-

måga att förbättra kvinnorna i moraliskt hänseende eller att förmå dem att återgå till hederligt lefnads-sätt. De flesta återvända nämligen omedelbart efter aftjänt straff till byrån. Af de dömda återkommo

åren 1882—84:	1885—89:	1890—94:	1895—99:	1900—02
96.9 %	98.3 %	96.7 %	96.8 %	96.7 %.

Såsom af tab. 8 framgår, inträdde under åren 1895—99 en stegring i tvångsarbetsstraffets tillämpning på de inskrifna kvinnorna, ett förhållande som förklaras däraf, att byrån vid denna tid erhöi en ny föreståndare, hvilken utvecklade mera energi än företrädaren. Under de föregående åren hade i genomsnitt 157 domar å tvångsarbete afkunnats; under de följande 5-årsperioderna steg antalet till resp. 234 och 353 per år. Stegringen var så betydande, att tvångsarbetsanstalten i Norrköping befanns otillräcklig. Det är anmärkningsvärdt, att den ökade strängheten i kvinnornas behandling ingalunda minskade byråns material. Antalet kvinnor, som årligen passerade byrån äfvensom medeltalet besiktningsskyldiga för dag hafva aldrig varit så höga som under åren 1895—1904 (se tab. 1). Man erhöi åter en bekräftelse på den gamla iakttagelsen att prostitutionen ej låter sig undertryckas genom tvångsåtgärder mot kvinnorna. Dylika åtgärder öka tvärtom prostitutionens omfattning, i det att de försvåra kvinnornas återgång till hederlig försörjning.

De här ofvan anförda ogynnsamma resultaten af lösdrifvarlagens tillämpning på de inskrifna kvinnorna ha ej kunnat förnekas. Man har emellertid velat förklara dem därmed, att själfva tvångsarbetet f. n. skulle vara olämpligt anordnad. Man hänvisar på att skyddshemmen haft goda resultat i sin verksamhet att återupprätta kvinnorna. Om tvångsarbetsanstalterna blefve anordnade som skyddshem, menar man att resultaten skulle blifva bättre än hitintills.

Emellertid är det klart att å anstalter, som äro afsedda för dömda och mot sin vilja internerade personer, måste det finnas bevakning eller andra tryggande åtgärder mot rymning. En sådan anstalt kan ej undgå karaktären af

fångelse,
möjligaste
hem. M
andra u
fångelser
likställa
de förra
de in
anstalte
De
andra f
förseels
kl. 11
motive
vänta
gäcker
under
ligaste
låt os
åter e
vande
något
ansva
kunde
fria, s
samm
bar o
visa
I
skörl
uttal
skörl
fråga
blir
kvin
egen
med
rans

fångelse, äfven om man anordnar arbete och undervisning i möjligaste öfverensstämmelse med förhållandena å ett skyddshem. Man måste hålla de internerade isolerade från hvarandra under nätterna för att ej riskera de från gemensamhetsfångelserna bekanta olägenheterna o. s. v. De som vilja likställa tvångsarbetsanstalter och skyddshem förbise, att å de förra interneras kvinnorna mot sin vilja, å de senare gå de in frivilligt och i medvetande om, att de kunna lämna anstalten när de vilja.

De dåliga resultatet af tvångsarbetet ha sin grund i helt andra förhållanden än anstaltsregimen. Man borde inse att förseelser mot reglementet, sådana som utestrykande efter kl. 11 eller uteblifvande från besiktning, ej äro brott, som motivera flera månaders frihetsstraff; och huru kan man vänta sig en gynnsam moralisk effekt af ett så påtagligt gäckeri som att bestraffa jämförelsevis obetydliga förseelser, under det att själfva skörlefnaden behandlas som den naturligaste sak i världen? Nåväl, säger man, saken är enkel; låt oss förklara skörlefnad vara ett brott. Men man begär åter ett förbiseende. Utestrykande efter kl. 11 och uteblifvande från besiktning äro, om också endast förseelser, dock något som den särskilda kvinnan ensam i hvarje fall bär ansvaret för. Men skörlefnad kan hon ej bedrifva utan sina kunders medverkan. Att straffa kvinnan och låta dem gå fria, som medverkat vid de särskilda handlingar, hvilka tillsammans konstituera skörlefnaden — brottet, vore en uppenbar orättvisa, och en behandling som ger intryck af orättvisa kan aldrig medföra en gynnsam moralisk inverkan.

Men, säger man, skall ej samhället visa att det ogillar skörlefnaden? Huru mycket allvar som ligger i dessa uttalanden om nödvändigheten af samhällets reaktion mot skörlefnaden, framgår af det sätt, hvarpå man behandlar frågan om inskridandet mot bordeller och partihotell. Då blir tonen en annan: Någonstädes måste man låta dessa kvinnor bo och utöfva sitt yrke. Gäller det att försvåra den egentliga prostitutionstrafiken, kundernas sammanträffande med kvinnorna, då finner man det lämpligt att föra toleransens talan. I det afseendet är man konsekvent: Inga

inskränkningar i kundernas handlingsfrihet, men släpp ej tvångsåtgärderna mot kvinnorna! Hur man motiverar dessa åtgärder — straff för öfverträdelse af ett reglemente, straff för skörlefnad, tvångsmedel till kvinnornas förbättring — det är likgiltigt. Hufvudsaken är att man får tillfälle att låta sedlighetspolisen ingripa.

I min reservation till reglementeringskommitténs betänkande har jag närmare utvecklat anledningen till de dåliga resultatena af tvångsarbetsstraffet. Jag har vidare framhållit det olämpliga i kommittémajoritetens förslag att förklara viss form af skörlefnad för brott för att få en laglig grund att tillämpa detta straff å kvinnorna. Att jag påpekat det ifrågavarande straffets obestridliga oförmåga såväl att afskräcka kvinnorna från att drifva skörlefnad, som att förbättra dem eller förmå dem att efterleva det nuvarande reglementets bestämmelser, har emellertid väckt mycken ovilja bland kolleger, som vilja bibehålla sedlighetspolisen. »Samhället har både skyldighet och rättighet att värja sig mot dess sämre element», utbrister en talare vid diskussionen i Sv. Läkaresällskapet¹⁾, sedan han som »praktiker» förklarar sig vara »anhängare af den s. k. afskräckningsteorien eller att straffets hufvudändamål är att afskräcka från öfverträdandet af statens och samhällets lagar, sig själf till straff och androm till varnagel, som det sedan gammalt heter». Längre fram talar han emellertid om skörlefnaden såsom en last, »hvilken man under mindre humana tider hvarken med dödsstraff eller tortyr lyckats betvinga». Hvart har nu afskräckningsteorien tagit vägen? Talaren kan ej gärna mena, att tvångsarbetet skall vara verksammare än dödsstraff. En annan talare anförde²⁾, att då jag »bryter stafven öfver interneringen på tvångsarbetsanstalt, därför att 97 % af de internerade återvänt till prostitutionen», jag icke tagit i betraktande »den egentliga anledningen till, att dessa kvinnor ådömts tvångsarbete. Icke lär man väl hafva väntat sig, att prostitutionen skulle kunna utrotas genom tvångs-

¹⁾ C. Flensburg, Sv. Läkaresällskapets förhandlingar d. 20/3 1912.

²⁾ Aspelin, Sv. Läkaresällskapets förhandlingar d. 28/3 1912.

arbetsstraff
hållit, att k
förselser
varit dömd
och detta
Betänker
inskrifvas,
skyldig k
dag, så r
rimlig
och den

Jag
belysa de
sundt fö
inskrifna

För
omotiver
till tvån
systemet
brott ell
hela sor
att man
utgifte
³/₄ af d
norna
holm
anstalte
kronor,
Redan
kyinnlig
mera e
föra, at
blef oti
förhålla
För
utöfvar
som i

arbetsstraff. Jag har emellertid upprepade gånger framhållit, att kvinnorna dömas till tvångsarbete för sina förseelser mot reglementet, samt att 75 % af dem, som varit dömda, blifva ånyo dömda för samma slags förseelser, och detta likgiltigt om de varit dömda 1, 2, 3 eller 4 gånger. Betänker man tillika att ända till hälften af dem, som inskrifvas, drabbas af detta straff, samt att en besiktningskyldig kvinna i genomsnitt begår en förseelse hvar 15:de dag, så måste man medgifva, att det ej finnes någon rimlig proportion mellan straffets tillämpning och den därmed afsedda verkan.

Jag har anfört dessa tvenne diskussionsinlägg för att belysa det försvar man kunnat prestera för den inför vanligt sundt förstånd absolut förkastliga behandlingen af de inskrifna kvinnorna.

För den som haft tillfälle att på nära håll följa detta omoliverade varnande, häktande, bortdömande af kvinnorna till tvångsarbete för öfverträdelser af reglementet, hvilka systemets försvarare själfva omöjligen kunna betrakta som brott eller ens som yttringar af en brottslig vilja, ter sig det hela som ett gäckeri med laga former. Därtill kommer att man på detta sätt förorsakar staten ganska stora utgifter utan någon motsvarande nytta. Ej mindre än $\frac{3}{4}$ af de å tvångsarbetsanstalterna intagna kvinnorna komma från besiktningsbyrån i Stockholm. Motsvarande anpart i årskostnaderna för dessa anstalter utgjorde 1903 och 1904 resp. 95,000 och 86,000 kronor, hvartill komma kostnaderna för fängstransport m. m. Redan det att Stockholm enbart lämnar $\frac{3}{4}$ af hela antalet kvinnliga tvångsarbetsfångar och att tillkomsten af en ny mera energisk föreståndare för byrån år 1896 kunde medföra, att den dåvarande tvångsarbetsanstalten för kvinnor blef otillräcklig, vittnar om det oeffterättliga i de nuvarande förhållandena.

För att belysa den inverkan reglementets tillämpning utöfvar på kvinnorna själfva vill jag anföra en skriftvelse, som i mars 1904 uppsattes af en del kvinnor, intagna å

sjukhuset Eira, och ur hvilken doktor LINDBLAD meddelat utdrag.¹⁾

Doktor LINDBLAD anför: »Efter att i skrifvelsen förut hafva anført, huru de ingenstans få bo, mångenstädes ej få gå, huru de sättas in i fängelse o. s. v. yttras följande: 'Vi har flera gånger blifvit tillfrågade, om det är själfva den läkarbesiktning vi regelbundet måste undergå vi rådes för — men härpå svara vi enstämigt nej! Men de åtgärder hvilka vidtagas, om jag af gilliga skäl varit ur stånd att bevista densamma. Hårdt blifver jag då tilltalad och straffad därför. Men *aldrig* tillfrågad om motivet för denna förseelse, det må nu hafva varit sjukdom eller brist på det nödvändigaste i klädväg, som gjort det omöjligt för mig att infinna mig till besiktning. (Likväl ingen pardon). Vi inse själfva nödvändigheten af denna besiktning — underkasta oss den gärna för vårt eget som för andras bästa. Det är ej om befrielse därifrån vi sträcker våra händer och hjärtan, utan att de straffstadgar på ett eller annat sätt kunna mildras, ty ingen paragraf är så sträng och äger den skärpa som tvångsarbetslagens' — — — Härpå anföras en del exempel på dess stränghet, hvarefter fortsättes: 'Vi underkasta oss villigt läkarbesiktning, men ropa om hjälp och ändring uti de förbud att gå och vara, mer än nu tillåtes, ty vi äro snart sagdt hemlösa alla, igenom de förbudningar polismyndigheten dagligen gör. Då prostitutionen ovillkorligt måste vara ett förblifvande *hvar* skola vi som äro offer under densamma då få vara, frågas af flera af samhällets olyckliga.'»

Doktor LINDBLAD anför vidare: »som antalet kvinnor på sjukhuset vid tillfället var ganska stort, 104 stycken, (samtliga hade på tillfrågan förklaradt sig hafva tagit del af skrifvelsen samt godkänt densamma) torde skrifvelsens innehåll kunna antagas vara ett ganska troget uttryck för samtliga besiktningsskyldigas åsikt. Skrifvelsen sändes sedan med ett af kvinnorna betaldt bud till mötet (ett sedlighetsmöte), men blef der *aldrig* uppläst, troligen emedan den var anonym; att den i någon mån stred mot mötets ändamål, som var att inlägga en gensaga mot skörelfnadens reglementering, vill jag ej antaga hafva haft något inflytande på dess öde.»

Skrifvelsen är i flera afseenden intressant. För det första vittnar den om, huru hård den behandling är som kvinnorna underkastas. Doktor Lindblad har visserligen ej medtagit de exempel kvinnorna anført — det som hufvudsakligen intresserade honom, var deras medgifvande att de gärna underkastade sig läkarbesiktningen — men man finner, huru de »sträcka sina händer och hjärtan» anropande sam-

¹⁾ l. c. sid. 70.

hållet om mildring i reglementets bestämmelser. De äro uppenbarligen helt och hållet beroende af polisföreståndarens godtycke. Särdeles intressant är deras uppfattning af prostitutionen såsom något som »ovillkorligt måste vara ett förblifvande», samt sin egen ställning som »offer under densamma». Tydligt anse de sig själfva som samhällets ringa tjänarinnor, fyllande en visserligen hård men nödvändig uppgift. Deras beredvillighet att underkasta sig läkarbesikningarna och den undergifna tonen i skrifvelsen ställer dem i jämnhöjd med den idealtyp som föresväfvar reglementeringssystemets förkämpar. Man frågar sig emellertid: är det samhället värdigt att å ena sidan utdöma skörlefnaden som något moraliskt förkastligt, å andra sidan genom ett reglemente inskräpa att de skörlefvande kvinnorna utöfva ett för samhället nyttigt och nödvändigt yrke?

Ja, svarar man, det kan vara likgiltigt, hvad kvinnorna själfva tänka om sin ställning. Dessa djupt sjunkna varelser äro redan uppoffrade. Men man får ej glömma att systemets grundtanke, nödvändigheten af en väl ordnad och öfvervakad prostitution, inskräpes jämväl hos den stora allmänheten, som ingalunda är okunnig vare sig om de åtgärder samhället vidtagit med de skörlefvande kvinnorna ej heller om det närmaste syftet med dessa åtgärder. Skyldigheten för dem, hvilka bära ansvaret för allmänhetens uppfattning i denna fråga är klar: att framhålla såväl de sanitära vådorna som det människan ovärdiga uti prostitutionstrafiken. Huru fyller man denna skyldighet? Man framställer prostitutionen som något nödvändigt, visserligen ett nödvändigt ondt, men framför allt nödvändigt. Man anför att otukt af gammalt betraktats som något omoraliskt, men framhåller att det s. k. moraliska betraktelsesättet är något abstrakt, utan rotfäste i verkligheten och framför allt opraktiskt. Mellan de moraliska och de sanitära synpunkterna skapar man ett oöfverstigligt svalg. Den s. k. moralen är nog i och för sig bra, men den lider af det felet att ej låta sig förlikas med reglementeringssystemet, som förklaras vara den hygieniska vetenskapens sista ord i prostitutionsfrågan.

Endast i en punkt tar man fram den gamla moralen. Det är då det gäller de ej inskrifna skörlevande kvinnorna samt dem som ej ställa sig reglementet till efterrättelse. Då återfinna vi hela den gamla terminologien: synd, last, trotsigt sinne o. s. v., försatt med en del moderna element såsom degeneration och sociala missförhållanden.

Det är klart att reglementeringssystemets åskådning förr eller senare skulle röna gensägelse. Anmärkningar ha också från olika håll blifvit riktade mot detsamma. Huru har man gått till väga för att bemöta dessa invändningar? Försöken att med statistiskt material visa systemets betydelse för bekämpandet af de smittosamma könsjukdomarnas spridning skall jag behandla längre fram. Hvad vårt land beträffar, så har man från reglementaristiskt håll aldrig på allvar undersökt, i hvad mån anmärkningarna mot systemets effektivitet i rent sanitärt hänseende vore berättigade. Man har framhållit de inskrifna kvinnornas företräde i sanitärt hänseende framför de hemligt prostituerade, utan att närmare ingå på en utredning af dessa förhållanden. Hos de blifvande läkarna såväl som hos allmänheten har man utan vidare inpräntat föreställningen om systemets nödvändighet. Under kampen mot den s. k. abolitionismen har man med ytterligare skärpa framhållit nödvändigheten att låta de »moraliska» betänkligheterna stå tillbaka för systemets s. k. sanitära kraf.

Mest betänklig är emellertid systemets uppfattning af prostitutionen som samhällsföreteelse. Man har varit fullkomligt blind för det faktiska, att i denna företeelse ingå både de skörlevande kvinnorna och deras kunder som handlande parter. Med full konsekvens har man gjort gällande, att uttrycket prostitution endast har afseende på kvinnorna och att ansvaret för de samhällsolyckor, som prostitutionen vållar, uteslutande drabbar dessa. Ännu år 1905 skrifer professor Welander¹⁾, som likväl på många områden visat sig vara en skarpsinnig forskare och en man med varmt intresse för sociala frågor: »Man kunde då

¹⁾ l. c. sid. 324.

anmärka» — i sammanhang med invändningarna mot att en läkare i sin privata praktik behandlar en skörlefvande kvinna för smittosam könssjukdom — »att det i så fall vore orätt, att privat behandla många unga män; men det är dock den stora skillnaden, att dessa ej prostituera sig, ej på otukt hafva någon förvärfskälla, hvadan en man, äfven om han en gång skulle göra sig skyldig till ett sådant felsteg som ett könsumgänge, ej alls kan göra samhället den skada som en kvinna af ofvan nämnda kategori.¹⁾ Man jämföre härmed de skildringar, som doktor Lindblad och professor Möller lämnat angående kvinnornas kundkrets.

Det är lätt att inse, hvilken tacksam jordmån denna kundkrets erbjuder för reglementeringssystemets idéer och hvilka frukter dessa skola bära. Uttalandena om prostitutionens nödvändighet för människosläktet och den manliga partens frikännande från allt ansvar väcker naturligtvis genklang. Ett litet »felsteg» utan ansvar är ju rent af förtjusande, och samhället gör ju allt för att risken skall bli så liten som möjligt. Åtföljes felsteget af sjukdom, så är det samhällets fel. Hvarför är kontrollen ej bättre? Skildringen af de skörlefvande kvinnornas lastbarhet förefaller visserligen kundkretsen något gammalmodig, men ger ingen anledning till invändningar.

Det ensidiga inskridandet mot de skörlefvande kvinnorna har sin historiska förklaring. Föraktet för skökan är urgammalt. Men i vår tid med dess intresse för samhällsfrågor och psykologi borde man inse, huru farligt det är att försvaga känslan af ansvar.

Emellertid, det är ej blott för sorglöshet och frånvaro af ansvarskänsla i fråga om könsförbindelser som kundkretsen, enligt doktor Lindblads och professor Möllers skildringar, utmärker sig. Vi finna jämväl hurusom i ofrigt oförvilliga män i sitt uppträdande gent emot kvinnorna kunna ådagalägga en råhet och en hänsynslöshet, som är hardt när oförklarlig. I det följande skola vi också finna

¹⁾ Spärr. af J. E. J—n.

att de skörlevande kvinnorna blifvit smittade inom så kort tid efter det de trädt i förbindelse med kundkretsen, att denna måste antagas vara i sanitärt hänseende synnerligen farlig. Det är vidare uppenbart, att det är genom kundkretsen som de smittosamma könssjukdomarna öfverföras från den ena generationen af skörlevande kvinnor till den andra och jämväl föras in i familjerna. Sammanställa vi allt detta, måste vi medgifva att det milda bedömandet af kundkretsens »felsteg» är synnerligen omotiveradt. Betänka vi tillika, huru hårdt samhället behandlar de skörlevande kvinnorna, och i hvilken ställning i förhållande till kunderna de försättas genom denna behandling, så kunna vi ej värja oss för den misstanken, att en god del af den ofvan anförda råheten och hänsynslösheten hos kunderna har sin grund i samhällets olika behandling af de tvenne parterna i prostitutionsföreteelsen. Det är nämligen en känd sak, att intet är så ägnadt att stimulera naturlig råhet och hänsynslöshet som känslan af att själf vara straffri gent emot en på förhand prisgifven part.

A

69 %
hafv
hafva
Tidp
ante
I en
öfriga
vid s
andra
arbet
bearb
den
särsk

Grupp

efter
eller
kvin
kons

7. De smittosamma könssjukdomarnas utbredning bland de inskrifna kvinnorna. — Reglementeringssystemets sanitära betydelse.

Af de 1,591 kvinnor, som inskrifvits under åren 1885—99, har *syphilis* konstaterats hos 1,094. Sannolikt har en god del af de öfriga också haft sjukdomen. Minst 69 % af de inskrifna kvinnorna kunna sålunda anses hafva förr eller senare ådragit sig syphilis. Af dessa hafva 54.3 % smittats före och 45.7 % efter inskrifningen. Tidpunkten för infektionen har bestämts med tillhjälp af anteckningar i journalerna från sjukhusen Eira och S:t Göran. I en del fall funnos anteckningar om primäraffektionen; i öfriga fall har smittningstiden beräknats med ledning af de vid sjukdomens konstaterande befinnliga symtomen samt andra tillgängliga uppgifter om de särskilda kvinnorna. Detta arbete har utförts af doktor F. Sandman. För den vidare bearbetningen delades materialet i tre olika grupper allt efter den säkerhet, med hvilken tidpunkten för infektionen i de särskilda fallen kunnat fastställas:

- Grupp A: Uppgift om primäraffektionen föreligger.
- » B: Tidpunkten för infektionen beräknad.
  - » C: Endast tidpunkten för sjukdomens konstaterande kan angifvas.
  - » D: Inga anteckningar om syphilis.

Gruppen C uppdelas i tvenne — C_1 och C_2 — allt eftersom vid sjukdomens konstaterande uteslutande sekundär- eller jämväl tertiärsymtom förelågo. Beräkningarna af kvinnans ålder vid smittningstillfället resp. vid sjukdomens konstaterande hafva gifvit följande resultat:

Grupp	Antal	Smittade, resp. infekt. konst. före eller efter inskrifningen		Ålder (medianvärde)
		före	efter	
A	250	141	109	20·3 år
B	375	246	129	20·9 »
C ₁	442	205	237	21·6 »
C ₂	27	5	22	26·8 »
D	497	—	—	—

Anser man grupperna A, B, C likformiga med hänsyn till den faktiska åldern vid infektionen, så skulle vid beräkningen för grupp B i genomsnitt uppstå en förskjutning af tidpunkten för infektionen uppgående till 0·6 år¹⁾. Vidare skulle tiden mellan infektionen och sjukdomens konstaterande hos de till grupp C hörande kvinnorna hafva uppgått i genomsnitt till 1·3 år i de fall då sekundär och 6·5 år då tertiär syfilis förelegat.

Ungefär hälften hafva smittats före 20 års ålder och högst $\frac{1}{5}$ efter fyllda 25 år.

Delar man upp hvar och en af grupperna A, B, C₁ i underafdelningar allteftersom kvinnorna infekterats mer än 1 år före inskrifningen, under året närmast före, året närmast efter och mer än 1 år efter densamma, erhållas följande medianvärden för åldern vid infektionen resp. dess konstaterande:

Infekterade	Grupp A	Grupp B	Grupp C ₁
mer än 1 år före inskrifningen	20·4 år	20·9 år	21·7 år
året närmast »	19·9 »	20·1 »	20·4 »
» » efter »	20·0 »	21·2 »	21·5 »
mer än 1 år »	22·0 »	22·7 »	23·4 »

Påtagligen är åldern vid infektionen i stort sett densamma, likgiltigt om kvinnan varit inskrifven eller ej. Emellertid uppgår skillnaden mellan medianvärdena för kvinnornas ålder vid inskrifningen och vid infektionen ej till mer än ungefär 1 år. Infektionsfallen samlas sig omkring tidpunkten för inskrifningen: 61·6 % af samtliga infekterade, motsvarande 42·4 % af samtliga inskrifna, kunna beräknas hafva blifvit smittade under året närmast före eller året närmast efter inskrifningen. Inom gruppen A är det möjligt att göra en

¹⁾ Angående beräkningsgrunderna se Regl.-kom:s bet. Del III: 1 sid. 138.

bestämd fördelning mellan dem som smittats före och efter inskrifningen. Denna fördelning har sedan tillämpats på hela materialet (se ofvan).

I rullan finnas anteckningar om *tidpunkten, då kvinnan lämnat sin plats och börjat lifnära sig uteslutande genom skörlefnad*. Det är naturligtvis af ett visst intresse att undersöka läget af denna tidpunkt i förhållande till tiden för infektionen. En bearbetning af materialet inom grupp A har lämnat följande resultat:

Smittade		
	före »skörlefnadens början»	22.5 %
0—2 mån. efter	»	19.5 »
2—4 »	»	13.2 »
4—6 »	»	10.3 »
6—12 »	»	19.3 »
senare än 1 år	»	15.2 »

Högst sannolikt hafva kvinnornas *förbindelser med kundkretsen* börjat före den tidpunkt, som i rullan angifves som »skörlefnadens början». För alla händelser är smittningsförloppet efter denna tidpunkt mycket hastigt. Inom $\frac{1}{2}$ år efteråt hafva $\frac{2}{3}$ af samtliga infekterade, motsvarande inemot hälften af samtliga inskrifna, blifvit smittade. Räkna vi endast dem, som vid »skörlefnadens början» ännu icke voro smittade, så befinnes inom loppet af ett år 80 % af dessa hafva blifvit infekterade. Göres samma beräkning med tiden för inskrifningen till utgångspunkt, erhålles 75 % smittade under första året. Under 2:dra året smittas 50 % af de vid detta års början ännu icke infekterade och likaledes för hvar och ett af de närmast följande åren. Infektionen sker således i ganska rask följd. Störst är hastigheten emellertid vid tiden närmast efter »skörlefnadens början». Detta beror möjligen därpå att kvinnorna vid denna tid äro synnerligen oförsiktiga kanske också mera njutningslystna än sedermera. I alla händelser är det klart, att den *kundkrets, med hvilken de unga kvinnorna komma i beröring, i sanitärt hänseende måste betecknas som synnerligen farlig*.

Beträffande grupp D, de kvinnor, om hvilka ingen an-

teckning om syfilis föreligger, är det högst antagligt att en del faktiskt varit infekterade, ehuru sjukdomen ej blifvit diagnosticerad. Emellertid är det betecknande att genomsnittstiden dessa kvinnor kvarstått i stammen endast är hälften så lång som motsvarande tid för kvinnorna i allmänhet. Vidare är åldern vid inskrifningen för denna grupp i genomsnitt 2 år högre än för de öfriga kvinnorna. *Ju yngre en kvinna är vid inskrifningen, desto större utsikt har hon att bli infekterad, såsom framgår af följande sammanställning, som gäller kvinnor, hvilka vid inskrifningen ej voro smittade:*

Procent smittade före afgången från byrån	Ålder vid inskrifningen									
	15	16	17	18	19	20	21/25	26/30	31/35	36/40 år
	75	67	63	61	58	59	49	35	24	19

Af det ofvan anförda framgår, att de inskrifna kvinnornas smittofarlighet för kunderna i hög grad beror af deras lefnads- och byråålder. Ju yngre de äro i dessa båda hänseenden, desto större är sannolikheten för att de äro behäftade med syfilis i smittosamt stadium.

En beräkning af kvinnornas fördelning i stammen efter det stadium af sjukdomen (syfilis), i hvilket de befinna sig, har gifvit följande resultat:

	Tid kvinnorna varit inskrifna							Samtliga
	0-1 år	1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5-10 år	10-15 år	
	%	%	%	%	%	%	%	
Ej infekterade.....	51.1	33.9	27.5	24.1	21.9	17.7	14.8	25.7
Infekterade sedan 0-1 år	22.7	14.9	5.5	2.6	1.9	0.6	0.0	6.1
» » 1-2 »	16.3	23.9	15.1	5.5	2.5	1.4	0.0	7.8
» » 2-3 »	5.3	16.7	24.8	15.3	5.2	1.5	0.2	7.6
» » 3-4 »	2.0	5.4	16.9	24.6	15.6	2.5	0.3	7.1
» » mer än 4 »	2.6	5.1	10.8	27.9	52.9	76.3	84.7	45.7

Med tilltagande ålder i stammen aftager procenten »ej infekterade». Procenten infekterade tilltager i början hastigt

sedan al
fektionsgr
kvinno
ligen fin
värdet u
värfva
stamme
Antager
hafva e
vänta a
Hälften

Den
det före
Undersö
helhet
skyldiga
teckning
varande
de af o
trenne
hålland

I. Hy
II. Bo
III. } Bo
IV. }
V. Uta

Gr
kvinno
uppnå
tertiärs
Gr
utgör
1/3 bef

sedan allt långsammare och närmar sig ett gränsvärde, *infektionsgränsen*, som ligger ungefär vid 85 % d. v. s. om kvinnorna stanna tillräckligt länge vid byrån skall man slutligen finna 85 % af dem infekterade med syfilis. Gränsvärdet uppnås inom 10 år, då praktiskt taget alla som förvärfva sjukdomen äro smittade. Tages ett genomsnitt af stammen, så kan man vänta att omkring $\frac{3}{4}$ är infekterad. Antager man primär- och sekundärstadierna tillsammans hafva en duration af 3 à 4 år efter infektionen, så kan man vänta att inemot $\frac{1}{4}$ af stammen befinner sig i dessa stadier. Hälften af stammen bör hafva uppnått tertiärstadiet.

Denna beräkning bekräftades genom resultaten af den i det föregående omnämnda *undersökningen vid 1904 års slut*. Undersökningen omfattade visserligen icke stammen i dess helhet utan endast de vid nämnda tidpunkt besiktningskyldiga jämte de å kurhuset intagna. Med ledning af anteckningarna i kurhusjournalen om de symtom, de ifrågasvarande kvinnorna intill nämnda dato företett, fördelades de af doktor Sandman efter det kliniska sjukdomsstadiet i trenne grupper. Dessutom fördelades de efter bostadsförhållandena i 5 grupper (se ofvan).

	Syfilitiskt infekterade		Inga anteckningar om syfilis
	i primär- och sekundärstadiet	i tertiärstadiet	
	%	%	%
I. Hyra egen bostad	6·2	81·3	12·5
II. Bo å flickställen	32·7	39·8	27·5
III. } Bo inhyses, »gå på hotell» {	22·0	48·7	29·3
IV. } {	13·0	60·9	26·1
V. Utan fast bostad	19·4	54·8	25·8
Samtliga	23·2	49·0	27·8

Grupp I utgöres som vi sett hufvudsakligen af äldre kvinnor som många år gått å byrån. Infektionsgränsen är uppnådd. De infekterade befinna sig så godt som alla i tertiärstadiet.

Grupp II, omfattande pensionärerna å flickställen, utgör den i sanitärt hänseende farligaste gruppen. Omkring $\frac{1}{3}$ befinner sig ännu i primär- och sekundärstadierna. De

äro också, som vi sett, till största delen unga kvinnor, som ännu varit jämförelsevis kort tid vid byrån.

Efter det första utbrottet af sjukdomen komma med kortare eller längre mellantider *förnyade utbrott* (recidiv). Af de vid dessa uppträdande symtomen anses framför allt de s. k. *slempaplerna å könsdelarna* vara synnerligen smittofarliga. Af ett visst intresse kan det således vara att beräkna frekvensen af iakttagna utbrott med dylika symtom under åren närmast infektionen:

	År efter infektionen							
	1:a	2:a	3:e	4:e	5:e	6:e	7:e	8:e
Utbrott (se ofvan) pr år och 100 iakttagna individer.....	215 ¹⁾	84	43	27	20	10	10	5

Behandlingstiden vid utbrotten af sjukdomen har uppgått i genomsnitt till 38 dagar, vid första utbrottet till 48 dagar. Behandlingen har emellertid ej varit så särdeles intensiv. Af de fall, i hvilka man tydligen iakttagit sjukdomens första utbrott, erhöles 22 % endast en behandling under första året efter infektionen. Under 2:a året behandlades endast 44 %, 3:e året 30 % och vid denna beräkning har hänsyn endast tagits till dem, som faktiskt gått på byrån. Byråns verksamhet har så godt som uteslutande afsett att internera individer, då tydliga symtom visat sig. Först på sista åren, efter ifrågavarande undersöknings afslutande, har man börjat tillämpa den moderna intermittenta behandlingen, som afser att förekomma utbrottet af smittosamma symtom. I kurhusjournalerna förekomma emellertid enstaka anteckningar om att kvinnor låtit behandla sig utom sjukhuset. Möjligen kan denna behandling hafva varit modern.

Så vidt man kan döma af anteckningarna i kurhusjournalerna, företer *gonorrén* en påtaglig öfverensstämmelse med syfilis beträffande utbredningen bland kvinnorna såväl före som efter inskrifningen. Så-

¹⁾ Första utbrottet inräknadt.

lunda ha
vårdats
och 31 %
vi ofvan
hälften s
före ins
smittade
högre a
inskrifn
vanligar
sjukdom

Fö
gått sm
och en
nörna
mindre
Detta s
af följa

Procent
vid här
ålder ins
sed
undgått

Go
syfilis.
om de
beräkn
sentera
visst t
Det v
svaran
kvinne
iaktta
stamm
1904
siktui
likväl

lunda hafva inalles 68 % af de under åren 1885—99 inskrifna vårdats för gonorré (syfilis 69 %); 37 % voro vårdade före och 31 % först efter inskrifningen — alltså samma tal som vi ofvan anført beträffande syfilis. *Ulcus molle* har endast hälften så stor utbredning som de båda andra sjukdomarna före inskrifningen. Däremot är antalet kvinnor, som bli smittade med denna sjukdom först efter inskrifningen, något högre än för gonorré och syfilis. För kvinnor som varit inskrifna lång tid, öfver 20 år, har *ulcus molle* varit en vanligare orsak till intagning å sjukhus än de båda andra sjukdomarna. —

För gonorrén gäller liksom för syfilis, att de som undgått smitta i genomsnitt varit 2 år äldre vid inskrifningen och endast stannat hälften så länge vid byrån som kvinnorna i allmänhet. Utsikten att undgå smitta är mycket mindre för dem som inskrivas i unga år än för de äldre. Detta synes emellertid ej gälla *ulcus molle*, såsom framgår af följande sammanställning:

Procent af samtliga vid här angifven ålder inskrifna, som sedermera	Alder vid inskrifningen fyllda							
	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år	20/24 år	25/29 år	öfver 30 år
undgått gonorré.....	0	25	29	34	35	37	49	56 %
» <i>ulcus molle</i>	50	48	41	49	42	50	60	58 %

Gonorrén är ej en kronisk sjukdom i samma grad som syfilis. För den senare sjukdomen kunde vi med kändedom om den ordningsföljd, i hvilken kvinnorna blifvit smittade, beräkna huru de olika stadierna af sjukdomen äro representerade inom stammens olika årsklasser, om man vid ett visst tillfälle tager ett genomsnitt af densamma (se sid. 104). Det vore naturligtvis af ett visst intresse att erhålla en motsvarande öfversikt beträffande gonorréns utbredning bland kvinnorna. Detta kan emellertid endast vinnas genom direkt iakttagelse d. v. s. genom att vid en viss tidpunkt låta hela stammen undergå en noggrann undersökning. De i februari 1904 införda mikroskopiska *gonokockundersökningarna å besiktningbyrån* lämna visserligen icke en fullständig, men likväl en synnerligen värdefull öfversikt af förhållandena.

Under tiden febr. 1904—april 1905 passerade 857 kvinnör kontrollen d. v. s. i det närmaste hela »stammen». Prof togos med en månads mellantid från hvarje kvinna. Till följd af de ofvan beskrifna »afbrotten» var det naturligtvis ej möjligt att någon längre tid följa samtliga dessa kvinnor. Vi få inskränka oss till de observationer som kunde utföras i oafbruten följd från observationstidens början. Resultaten äro sammanställda i följande tabell. I raden *a* anföras observationernas ordningstal; i raden *b* antalet under observation kvarstående (utan afbrott i den bestämda ordningsföljden); i raden *c* antalet kvinnor, hos hvilka gonokocker någon gång blifvit påvisade, i procent af antalet observerade (de i rad *b* anförda).

<i>a</i> ...	1	2	3	4	6	8	10	12	14	16
<i>b</i> ...	857	571	462	362	244	176	134	99	76	41
<i>c</i> ...	23·6	45·0	55·4	64·4	66·4	75·6	76·9	79·8	80·3	80·5

Vid första observationen påvisades gonokocker hos 23·0 % af de undersökta. Af dem, som blifvit undersökta 2, 3, 4 o. s. v. gånger med en månads mellantid, hade resp. 45·0 %, 55·4 %, 64·4 % vid ett eller flera tillfällen befunnits infekterade. Efter 12 undersökningar har procenten stigit till 80 och därmed synes gränsen vara uppnådd. Af de kvinnor, som man haft tillfälle att regelbundet observera under loppet af ett år, befinnas således omkr. 80 % hafva ådra'git sig gonorrhé.

I hvad mån tillväxten af procentalen i den ofvan anförda tabellen är uttryck för inträffade nya infektioner eller beror därpå, att man vid undersökningarnas upprepande småningom upptäcker allt flera fall af kronisk gonorrhé, kan ej exakt afgöras. Den senare möjligheten synes emellertid hafva ganska stor sannolikhet för sig.

Införandet af gonokockundersökningarna å byrån gaf emellertid vid handen, att gonorrhén är långt mera spridd bland de inskrifna än hvad man förut haft anledning att antaga, såsom framgår af följande uppgifter från sjukhuset Eira, som meddelats af doktor Sandman¹⁾:

¹⁾ Hygiea 1906.

	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906
Antal fall af gonorrhé	137	281	332	291	749	746	729
Underhållsdagar för veneriska sjukdomar	13,629	14,622	18,541	14,394	28,309	25,280	29,154
Däraf för gonorrhé.....	4,357	—	—	—	25,136	—	—
Medeltal byrån tillhöriga pr dag ¹⁾	459	469	469	468	408	375	317
Gonorrhéfall pr 100 by- rån tillhöriga.....	30	60	71	60	184	199	230

Antalet gonorrhéfall i förhållande till medeltalet besiktningsskyldiga har således mångdubblats. Samma erfarenhet har man gjort öfverallt, där den mikroskopiska gonorrhékontrollen blifvit införd. Genomgående finner man huru prostitutionssjukhusen fyllas med gonorrhépatienter.

Professor Möller skriver härom²⁾: »Öfverfyllnaden på prostitutions-sjukhusen med gonorrhéfall trodde man skulle bli en olägenhet af blott öfvergående art. Ty sedan man hunnit bota de omkring 50 procent af de besiktningsskyldiga, som befunnits behäftade med gonorrhé i en eller annan form, skulle en minskning af sjukhusremisserna för denna sjukdom komma till stånd och en väsentlig assaniering af den inskrifna prostitutionen vara vunnin»

»Denna förhoppning har emellertid slagit alldeles fel. De å kurhuset för gonorrhé behandlade kvinnorna minskas ej till antalet utan behålla år efter år sina mycket höga siffror³⁾. Detta står i närmaste sammanhang med två nya lärdomar af den allra största betydelse, som de mikroskopiska gonokockundersökningarna medfört, nämligen:

1. Ett positivt gonokockfynd är visserligen bevisande för smittosamhet, däremot bevisar ett negativt fynd icke smittofrihet.

2. Vår gonorrhéterapi är föga verksam gentemot de prostituerades gonorrhé.»

»Äfven efter gonokockundersökningarnas införande vid besiktningarna är det för dem af oss specialister som af våra gonorrhépatienter söka utröna smittokällan, en mycket vanlig erfarenhet, att smittan härrör

¹⁾ Besiktningsskyldiga och å kurhus intagna sammanräknade.

²⁾ L. c. sid. 47.

³⁾ Å sjukhuset Eira inträder visserligen en minskning i underhållsdagarnas antal (12,378 år 1910), men detta står uppenbarligen i sammanhang med den ofvan anförda tillbakagången i antalet besiktningsskyldiga.

från inskrifna, regelbundet besiktigade, detta stundom t. o. m. samma dag de vid besiktningen förklarats gonokockfria¹⁾. Detta kunde man ju tänka vara beroende därpå, att vid den brådska, som undersökningen af ett stort antal kvinnor måste medföra, gonokockundersökningen ej blifvit verkställd med nödig omsorg. Förklaringen behöfver emellertid ej ligga däruti. Sandman meddelar, att under året 1904 beträffande 147 kvinnor, i hvilkas afsöndringar (uretra, gland. Barth., cervix) man å besiktningbyrån anträffat gonokocker och som fördens skull remitterats till sjukhuset, man där, oaktadt de möjligast gynnsamma undersöksbetingelser, icke var i stånd att påvisa gonokocker, hvadan kvinnorna alltså, efter 4 å 6 negativa prof, obehandlade utskrefvos. Undersökaren var å båda ställen densamma (Sandman).

Professor Möller anför en hel del exempel på hurusom undersökningen på gonokocker i afsöndringarna från könsdelarna hos en å sjukhus isolerad patient dag efter dag kan gifva negativt resultat, innan det första positiva kommer. Han yttrar slutligen: »Vid besiktningarna kan man därför icke äfven med mikroskopets tillhjälp draga en skarp och bestämd gräns mellan smittande och icke smittande kvinnor. Och vid utskrifningen från sjukhuset kan man icke bestämt afgöra, huruvida en för gonorré behandlad kvinna verkligen är frisk.»

Vid doktor Sandmans ofvan anförda undersökning visade det sig, att resultatet af de ifrågavarande kvinnornas behandling å sjukhuset var allt annat än tillfredsställande. Kort tid efter deras återkomst till byrån från sjukhuset befunnos de åter vara gonokockförande. Visserligen kan man i dessa fall ej utesluta en ny infektion från kundkretsen, men det egendomliga är, att frekvensen af gonokockfynden är större, ju oftare kvinnorna varit intagna å sjukhus och högst under månaderna närmast efter återkomsten till byrån. Professor Möller anför:

»Bland de kroniska gonorréerna har man att särskilja två sinsemellan motsatta typer, nämligen en vanligare, vid hvilken gonokocker uppträda helt sporadiskt och nyckfullt, oafsedt om behandling förelages eller icke, och en mindre vanlig, vid hvilken gonokocker anträffas vid hvarje undersökningstillfälle under månader och ibland under år, i trots af den mest energiska behandling. Hos 53 procent af Sandmans 776 gonorréer läto sig gonokocker påvisas under högst 1 vecka, i 6 procent konstaterades å sjukhuset gonokocker under 3 å 4 år eller längre. Mellan dessa ytter typer ligga de öfriga fallen som öfvergång». Professor Möller anför följande yttrande af Hämmer i Stuttgart, som i princip är anhängare af reglementeringssystemet: »Besiktning- och sjukhusläkarens ställning gentemot dylika fall, vid hvilka den mikroskopiska undersökningsmetodens

¹⁾ Spärr. af J. E. J.—n.

exakthet blir nästan till en börda, är rätt bekymmersam, ty — frågar man sig — med hvilken rätt inspärrar man egentligen dessa patienter, om man ändå icke kan bota dem¹⁾. Och huru skall man gå till väga med dem? Att månadsvis kvarhålla dem på en moraliskt fördärfvande prostitutionsafdelning utan att kunna bota dem, är en grymhet, som alls icke står i rimlig proportion till hvad man därmed vill och kan ernå.» För egen del tillägger Möller: »Frågan får emellertid i Stuttgart sin praktiska lösning därigenom att sjukhusafdelningen ej räcker till att vårda dem mer än en kortare tid.»

Det klassiska reglementeringssystemet grundar sig på antagandet att en skörlefvande kvinna är smittofarlig endast vid de tider, då hon företer s. k. »smittofarligen symtom». Genom den regelbundna preventiva besiktningen söker man upptäcka dessa symtom d. v. s. konstatera kvinnans smittofarlighet och genom isolering på sjukhus söker man utesluta de smittofarligen ur prostitutionstrafiken. Då symtomen gått tillbaka släppes hon åter ut på marknaden. Allt hänger således på de »smittosamma symtomen». Dessa symtom kunna emellertid vara af så ringa betydelse eller af så öfvergående natur, att de undgå upptäckt vid den regelbundna besiktningen. Därtill kommer att kvinnorna hafva en lättförklarlig benägenhet att uteblifva från besiktningen, i händelse de ha en liten obetydlig åkomma, t. ex. litet flytning eller en liten hudlöshet å könsdelarna. Åkomman medför nämligen, om den upptäckes å byrån, nästan alltid remiss till sjukhus och kvinnan föreställer sig, att om hon väntar några dagar, går den öfver utan vidare obehag. Nu är emellertid olyckan den, att hos kvinnor, som infekterats med syfilis eller gonorrhé äro dylika små åkommor långt ifrån ofarliga.

Närvaro af gonokocker i afsöndringen från könsdelarna är ett »smittofarligt symtom», men vi hafva sett af huru öfvergående natur det kan vara, och huru lätt det undgår upptäckt å byrån eller sjukhuset. En kvinna har utan anmärkning passerat kontrollen. Både hon och hennes kunder anse sig säkra, men hvad hindrar att vid ett eventuellt samlag samma dag afsöndringarne i kvinnans könsdelar innehålla gonokocker.

¹⁾ Spärr. af J. E. J.—n.

Man finner i kurhusjournalen flera fall då en kvinna intagits för en »exkoration» (hudlöshet). Åkomman har läkts efter några dagar och kvinnan utskrifves. Efter någon tid är hon åter intagen för en annan åkomma t. ex. gonorrhé. Under det hon vårdas för denna, får hon tydliga symtom af syfilis i första utbrottet. Den obetydliga åkomman var en primäraffektion ¹⁾. Men sådana fall kunna passera utan att komma till byråns kännedom och man har anledning antaga att de äro ganska vanliga. De böra i alla händelser gifva anledning till eftertanke. En kvinna undergår besiktning å byrån. Intet misstänkt står att upptäcka, men trots detta kan mycket väl ett utbrott af sjukdomen just vara i antågande. Sjukdomsgiftet finnes redan på platsen för de blifvande slempaplerna. Möjligen komma dessa aldrig till full utbildning. Vi känna ju i fråga om utslag vid infektionssjukdomar alla öfvergångar från de knappt märkbara till de fullt typiska. Kvinnan lämnar byrån. Hon kohabiterar med sina kunder utan betänkande. Men härvid uppstår händelsevis en liten bristning på ett ställe där en syfilitisk process faktiskt pågår, och giftet kan öfverföras härifrån lika lätt som från en utbildad slempapel. En annan gång utskrifves en kvinna från kurhuset. Hon är läkt, men man vet genom patologiskt anatomiska undersökningar, att väfnadsförändringen kvarstår å platserna för de läkta eruptionerna, och experiment hafva visat, att giftet under lång tid kan fortlefva å dylika ställen. Den kliniska iakttagelsen har också visat, att å dylika platser nya eruptioner lätt uppstå. En tid efter utskrifningen uppstår vid en kohabitation en bristning på ett dylikt ställe. Bristningen läkes och ingen anar att en smittoöfverföring ägt rum från denna plats.

De små slemhinnebristningarna å könsdelarna hos en syfilitiskt infekterad kvinna under åren närmast efter infektionen äro tvifvelsutan att betrakta som smittofarliga symptom, men de äro mången gång alltför obetydliga och alltför hastigt öfvergående för att bli upptäckta å besiktningbyrån.

¹⁾ I min statistiska bearbetning har jag upptagit sådana fall som »iakttagna fall af primäraffektion».

Det olyckliga i den vanliga läran om de »smittofarliga symtomen» är, att endast sådana symtom erkännas, som kunna konstateras vid besiktningen. Före införandet af den mikroskopiska gonorrékontrollen ville ingen besiktning-läkare som smittofarligt symtom räkna en »enkel» flytning, i hvilken man emellertid med de nuvarande hjälpmedlen lätt kan påvisa gonokocker. Likaledes torde många besiktning-läkare än i dag ej vilja erkänna en bristning å platsen för en förutvarande eller börjande ännu omärklig syfilitisk papel för ett smittofarligt symtom — helt enkelt därför, att man å besiktningbyrån ej har samma möjligheter som å speciallaboratorierna att påvisa väfnadsförändringar och de bekanta spirillerna å den ifrågavarande platsen.

Det olyckligaste är emellertid den stora spridning bland allmänheten, som den ifrågavarande läran fått, att endast å besiktningbyrån iakttagbara symtom äro smittofarliga. Vidmakthållandet af denna lära är otvifvelaktigt en af de betänkligaste olägenheterna som vidlåda reglementeringsystemet.

Följande af professor Möller¹⁾ meddelade fall äro ägnade att belysa det ofvan anförda:

K., med. kand., smittades af byråskrifna Jenny A. L. den 13 maj, fick tvenne dagar efteråt gonorré samt 2 veckor senare tvenne primärskleroser. Jenny A. L. intogs å kurhuset den 19 maj för kronisk gonorré och vårdades till den 6 juni. På anhållan af K. blef hon härunder särskildt noggrant undersökt beträffande syfilis, hvaraf dock intet symtom kunde upptäckas. Hon vårdades änyo å kurhuset d. $17/6-4/7$ för gonorré, äfven denna gång utan symptom af syfilis. Den $17/10-16/11$ vårdades hon åter, denna gång för tydligt utbrott af syfilis. Vid tiden för K.s infektion undergick hon regelbundna besiktningar.

P., tjänsteman, hade det smittande samlaget d. 3 febr. 1904 med byråskrifna Helga B. Den 15 mars diagnosticerades hos P. syfilis. — Helga B. hade uteblifvit från besiktningarna d. $21/11$ 1903— $18/2$ 1904; intogs d. $18/2$ å kurhuset för en exkoration (hudlöshet), som läktes inom några dagar; utskrefs den $2/3$. Vid besiktningen den $7/3$ konstaterades roseol (utslag) och hon intogs änyo, denna gång under diagnos syfilis.

E., skådespelare, hade sedan flera månader haft samlag blott med E. H., å ett bekant »flickställe»; fick den $7/3$ 1905 primäraffektion och den $30/3$ roseol. E. H., byråskrifven sedan 1902, undergick vid tiden för E.s smittande regelbundna besiktningar, utan att förete några misstänkta

¹⁾ L. c. sid. 37 o. följ.

symtom å könsdelarna. Hon synes emellertid tidvis ha haft en misstänkt hufvudvärk. Hennes kurhusregister utvisar:

1904 $\frac{6}{4}$ — $\frac{26}{6}$ Cephalalgia (syfilis?). Jodkalium.

1905 $\frac{10}{4}$ — $\frac{4}{6}$ Syphilis (cephalalgia). Ung. hydr. 20 × 3 gm.

» $\frac{20}{6}$ — $\frac{20}{6}$ Gonorré. Ung. hydr. 34 × 3 gm.

» $\frac{20}{6}$ — $\frac{28}{6}$ Syfilis (angina papulosa). Ung. hydr. 15 × 3 gm + 2 merkuriololje-injektioner.

G., tjänsteman, infekterad d. $\frac{29}{8}$ 1905, indurerande erosion den $\frac{11}{3}$, den $\frac{29}{10}$ roseol. Smittokällan, H. H. M. J., 22 år, byråskrifven 1902, besiktigades å byrån d. $\frac{14}{6}$ 1905 och var symtomfri. Hennes syfilis anmärktes första gången i januari 1902, fick detta år 2 smörjkurer och har sedan dess vederligen ej undergått någon behandling för syfilis.

E., brefbärare. Det infekterande samlaget d. $\frac{26}{12}$ 1905. Den $\frac{9}{1}$ 1906 indurerande erosion, den $\frac{7}{2}$ roseol. Den smittande, byråskrifva A. S. E., befanns symtomfri vid besiktningarna den $\frac{29}{11}$ 05 och $\frac{18}{1}$ 06. Under mellantiden hade hon hållit sig borta från byrån. Hennes syfilis konstaterades 1904 $\frac{29}{6}$ (adenitis + papulæ mucosæ vulvæ). Smörjkur. Synes allt sedan dess hafva varit symtomfri. Genomgick emellertid en 2:dra smörjkur i dec. 1904 och en 3:dje i sept. 1905. —

B., kontorist, infekterades af S. E. C. S. å ett mycket bekant »flickställe» den $\frac{9}{8}$ 1905. Den $\frac{2}{6}$ induration, den $\frac{6}{10}$ roseol. — S. E. C. S., 26 år, byråskrifven 1901, gick vid tidpunkten för infektionen å besiktningabyrån utan anmärkning. Hennes syfilis daterar sig från 1900. Ej å kurhuset behandlad för syfilis. —

F., snickare, infekterades af byråskrifva S. A. V. N. den $\frac{23}{6}$ 1905. Den $\frac{9}{6}$ indurerande erosioner, den $\frac{6}{11}$ roseol. — S. A. V. N. gick vid tidpunkten för infektionen å besiktningabyrån, symtomfri. Ädrog sig syfilis 1900 och har upprepade gånger vårdats å kurhuset.

K., arbetare, infekterades den $\frac{24}{6}$ 1905 af byråskrifva E. F. Den $\frac{20}{7}$ induration. E. F., 24 år, byråskrifven 1904. Höll sig under tiden $\frac{19}{6}$ — $\frac{6}{7}$ 1905 borta från byrån. Vid besiktning den $\frac{6}{7}$ 1905 utan anmärkning, den $\frac{19}{7}$ gonorré. Hennes syfilis diagnosticerades 1904 $\frac{19}{7}$. Vårdades upprepade gånger å kurhuset.

L., löjtnant, infekterades den $\frac{7}{2}$ 1905 på ett känt »flickställe» af J. A. G.. Den $\frac{21}{3}$ induration. — J. A. G., 29 år, byråskrifven 1897, besiktigades vid tiden för L:s infektion regelbundet, senast den $\frac{6}{2}$, d. v. s. dagen före, utan anmärkning. Hon vårdades för syfilis å kurhuset juni 1900. Har sedan varit intagen för gonorré 1904 och 1905, men har ej behandlats för syfilis sedan juni 1900.

Man kan invända, att fall, sådana som de ofvan anförda, ej äro tillräckligt noggrannt observerade samt att de äro sällsynta. Hvarför? Jo, emedan man så litet forskat efter dem. S. k. »konfrontationer», d. v. s. fastställande af den smittandes och den smittades tillstånd vid tidpunkten för smittoöfverförel-

sen äro ej så lätta att få till stånd. För att bevisa det grundlösa i farhågorna för de ofvan anförda små förbisedda symtomen borde man vinnlägga sig om att uppvisa, att de faktiska smittoöfverförelserna i det öfvervägande antalet fall ägt rum genom de tydliga, fullt utbildade symtomen. Det är ej nog med att hänvisa på att utbredda tydliga symtom stundom iakttagas på byrån. Man måste också visa, att det är genom dessa, som kunderna i det öfvervägande antalet fall bli smittade. Någon sådan utredning föreligger icke; man synes helt enkelt utgå från detta antagande som själfklart. Man har rätt mycket intresserat sig för »smittans inträdesport» och har t. ex. samlat en mängd iakttagelser angående platsen för primäraffektionen, särskildt hos mannen. Man är tämligen på det klara med att giftet införes genom små tillfälliga bristningar eller andra vanligen omärkliga skador å det yttersta lagret å hud och slemhinnor. Men hvarifrån giftet i ett speciellt fall kommit, är ej så lätt att utreda, äfven om man kan utpeka personen-smittkällan. Jag hade vid mina statistiska arbeten för kommitténs räkning funnit, att kvinnorna bli mycket snart smittade efter det de kommit i beröring med kundkretsen. Jag frågade då specialister inom kommittén: hvilket symptom hos mannen är det, som vanligast smittar kvinnan? — För smittoöfverförelsen från kvinna till man antog jag som alla andra de bekanta slempaplerna. — Jag fick intet bestämdt svar. Man anförde primäraffektionen. Men denna läkes ju inom en eller annan månad och sedan skulle mannen vara relativt ofarlig. Slempapler å könsdelarna hos honom äro nämligen ganska sällsynta. Någon tid efteråt framlade professor Möller sin erfarenhet beträffande s. k. konfrontationer, in alles 60 fall, däraf 37 fall af öfverföring från man till kvinna. Det förhållandet, att en specialist med så omfattande praktik som professor Möller ej haft tillfälle att utföra ett större antal konfrontationer, utvisar huru svårt det är att erhålla ett iakttagelsematerial för afgörandet af frågan om det patologiskt-anatomiska eller bakteriologiska förloppet vid smittoöfverförelserna. I 27 af de nyss anförda 37 fallen kunde man sätta smittoöfverförelsen i samband med en primär-

affektion. Men denna hade vid smittningstillfället endast tätt sig som en obetydlig hudlöshet, som mannen (de flesta voro gifta män) ej tillmätt någon betydelse. I 7 fall hade mannen visserligen symtom, men ej å könsdelarna. Smittoöfverförelsen måste således hafva ägt rum genom små bristningar eller hudlösheter vid samlaget. I 3 fall hade mannen smittat sin hustru ända till 6 år efter det han själf ådragit sig sjukdomen. Vid tidpunkten för hustruns infektion föredede mannen i dessa fall intet syfilistiskt symtom. Men i ett af fallen hade mannen vid tiden för hustruns smittande en enkel genitalherpes och någon tid efteråt visade sig en sjuklig förändring i ärrret från den för $2\frac{3}{4}$ år sedan läkta primäraffektionen. Professor Möller har i ett annat sammanhang redogjort för en del iakttagelser, som visa att ett sådant ärr kan kvarstå med tydliga förhårdningar ända till 20 år efter infektionen samt att det ofta blir säte för bristningar, hudlösheter och herpesblåsor.

De 23 fallen af smittoöfverförelse från kvinna till man voro på ett undantag när (ett konkubinät) tillfälliga förbindelser. Kvinnan var i de flesta fallen byråskrifven. I 8 fall måste hon vid smittoöfverförelsen antagas hafva haft en primäraffektion, men i 3 af fallen var denna så obetydlig, att den ej ens vid undersökning å sjukhus kunde upptäckas och i ett fall blef den diagnosticerad som en enkel hudlöshet. I 7 fall förefunnos tydliga slem-papler i kvinnans könsdelar, i ett fall voro könsdelarna utan anmärkning, men symtom förefunnos å andra delar af kroppen. I 8 fall (anförda här ofvan) hade inga symtom påvisats vid tiden för smittoöfverförelsen.

Dessa iakttagelser gifva onekligen vid handen, att giftet långa tider kan lefva kvar å en plats utan att föranleda några tydliga symtom. Den s. k. läkningen af ett symtom behöfver ingalunda vara liktydig med ett oskadliggörande af giftet. Det är också tydligt, att samma slags små bristningar och omärkliga skador i hud och slemhinnor som bilda inträdesportar för giftet också äga betydelse för giftets transport i motsatt riktning och detta i fråga om män såväl som kvinnor. Det framgår också, att den färska primär-

affektion
något s
lensen
en ny
affektio
sedan g
vid åsi
bekanta
des m
den st
Men sa
faran
tydligt

De
talrika
turen
dels e
dels e
mittén
värde.
högt,
till sy
kvinne
våning
Komm
flertal
närma
Hvad
sätt,
Under
ens g
het be
finner
system
ur d
sjukh
till fö
4

affektionen har en särskild betydelse för smittoöfverföringen, något som stämmer med det vanliga förhållandet, att virulensen hos ett lefvande gift stegras genom öfverförande till en ny individ för att sedan småningom sjunka. Primäraffektionens betydelse i detta hänseende är för öfrigt känd sedan gammalt. Den bekante Ricord fasthöll ända till 1859 vid åsikten att de sekundära symtomen, till hvilka de bekanta slempaplerna höra, ej äro smittosamma. Det kräfdes många ansträngningar att få detta olyckliga misstag af den store lärofadern erkänt såsom ett verkligt misstag. Men samtidigt uppstod den ej mindre farliga läran, att smittofaran vid syfilis ej existerar annat än i samband med det tydligt påvisbara symtomen.

De af professor Möller anförda fallen äro visserligen ej talrika. De skulle kunna kompletteras med andra i litteraturen meddelade. Jag har emellertid velat anföra dem här, dels emedan de äro uttryck för förhållandena i vårt land, dels emedan de varit vägledande för reglementeringskommitténs uppfattning angående den preventiva besiktnings värde. Att man ej kan skatta värdet af denna besiktnings högt, torde hvarje opartisk inse. Tar man tillika hänsyn till systemets olyckliga verkningar såväl på de inskrifna kvinnorna som på allmänheten, så bör det ej väcka förvåning, att kommittén enhälligt förordat dess afskaffande. Kommittén har i detta hänseende fått anslutning från ett flertal af de läkare, som i sin verksamhet ha tillfälle att på närmare håll följa de ifrågavarande smittoöfverförelserna. Hvad som däremot är ägnadt att väcka förvåning är det sätt, hvarpå reglementeringens försvarare gått till väga. Under diskussionen i Sv. Läkaresällskapet har *ingen af dessa ens gjort ett försök att från sin ståndpunkt och med sin erfarenhet belysa frågan om dessa sjukdomars öfverföring*. I stället finner man sådana anföranden till stöd för reglementeringssystemet som en uppräknings af namnen på en del damer ur den engelska högadeln och 11 matrons vid engelska sjukhus, hvilka för flera år sedan undertecknat ett uttalande till förmån för detta system.¹⁾

¹⁾ Nordenson, Sv. Läkaresällskapets förh. d. 9/4 1912.

Med den erfarenhet som numera föreligger är det omöjligt att upprätthålla läran om att en kvinna ej smittar annat än då hon är behäftad med å besiktningebyrån upptäckbara symtom. Det är naturligtvis ett föga tilltalande förfarings-sätt att släppa ut från sjukhuset en kvinna, som blifvit förklarad symtomfri, så godt som med tydlig uppmaning att fortsätta skörlefnaden tills ett nytt utbrott af smittofarliga symtom kommer. Under de närmaste åren efter infektionen måste kvinnan alltjämt betraktas som smittofarlig. Man har framställt förslaget att hålla dessa kvinnor internerade under hela den tid sjukdomen befinner sig i smittosamt skede. Onekligen vore ett sådant förfarings-sätt mera konsekvent än det nuvarande. Mången skulle också anse några års inspärning af en skörlevande kvinna lämpligen vara »henne till straff och androm till varnagel» såsom man citerade vid diskussionen i Sv. Läkaresällskapet. Emellertid får man betänka de naturliga följderna: sjukdomarnas förhemligande i det längsta och kvinnornas moraliska nedbrytning genom den långa interneringstiden. Redan det nuvarande tvångsarbetsstraffet, som dock endast tillämpas i kortare perioder, verkar synnerligen ofördelaktigt.

En annan mera tilltalande utväg vore att genom intermittert behandling utan intagning å sjukhus söka hålla kvinnorna i ett jämförelsevis ofarligt tillstånd. Faktiskt har man också på senare tiden öfvergifvit den gamla klassiska ståndpunkten att byrån uteslutande skall vara en kontroll-inrättning. Kvinnorna få numera äfven behandling å byrån. Emellertid är det ännu ej afgjort, i hvad mån en sådan behandling kan nedsätta smittofarligheten. Att det är ett steg i rätt riktning är ju klart. Men de upprepade afbrotten hindra genomförandet af behandlingen med nödig konsekvens. Reglementet måste ju upprätthållas. Befinnes kvinnan behäftad med symtom, måste hon interneras. Bryter hon mot reglementets bestämmelser, har hon allt fortfarande att motse tvångsarbetsstraff. Motiven för kvinnorna att utebli från besiktningarna och behandlingen i samband därmed kvarstå således.

Man finner emellertid, att en ej ringa del af kvinnorna

före
smitto
beha
ningen
den i
Läkar
få hö
att de
i tre
så de
sådan
skriv
drifve
som
tillvä
mode
moti
då h
eller
för b
kvas
besik

F
ligt a
dem
farlig
ställn
dessa
tate
skörle
det f
i det
ninge

före inskrifningen frivilligt hafva låtit sig behandlas för smittosam könssjukdom. Efter införandet af de moderna behandlingsmetoderna å stadens polikliniker har befolkningen redan till stor del lärt sig inse nödvändigheten af den intermittenta behandlingen. Vid diskussionen i Sv. Läkaresällskapet upplystes:¹⁾ »Det är icke ovanligt alls att få höra en arbetare eller arbetarkvinna, som fått upplysning att de ha syfilis, säga: 'Jaså, skola vi behöfva gå här då i tre år.' Denna föreställning är så inrotad och utbredd, så det är icke någon svårighet att i praxis genomföra en sådan behandling.» Låter man bli att uppsåra och inskrifva den ena kvinnan efter den andra som tillfälligtvis drifver skörlefnad, så slipper man denna bedröfliga »stam», som vid en konsekvent tillämpning af reglementet ständigt tillväxer. Ersätter man besiktningsbyrån med en vanlig modernt utrustad poliklinik, så bortfalla de nuvarande motiven för kvinnan att hålla sig undan från behandling, då hon är sjuk. Hon har hvarken att frukta tvångsarbete eller en tvångsinternering å sjukhus, som ej är nödvändig för behandlingen af hennes sjukdom. Vidare bortfaller den kvasi-garanti för kvinnans ofarlighet, som den preventiva besiktningen medför inför allmänheten.

Reglementeringssystemet åsyftar att uppsåra om möjligt alla skörlefvande kvinnor å en ort, att därefter hålla dem under regelbunden kontroll samt att utesluta alla smittofarliga ur rörelsen. Vi vilja nu försöka bilda oss en föreställning om i hvilken utsträckning systemet förmått fylla dessa uppgifter här i Stockholm. Att exakt beräkna resultatet af uppsårandet i förhållande till verkliga antalet skörlefvande är naturligtvis omöjligt. Vi hafva emellertid i det föregående sett, att antalet »anträffade» per år hållit sig i det närmaste oförändradt under decennier, trots befolkningens tillväxt, och vi kunna däraf sluta, att resultatet måste

---

¹⁾ K. Marcus, Sv. Läkaresällskapets förh. d. 9/1 1912.

vara skäligen magert. De inskrifna kvinnorna hafva emellertid i allmänhet anträffats tämligen kort tid efter »skörlefnadens början», 66 % inom 4 månader enligt doktor Lindblads undersökning. Af detta framgår att spaningsverksamheten bedrifvits ganska energiskt. En skärpning torde knappast vara möjlig i betraktande af den stora risken af »misstag», som alltid i väsentlig mån förlama verksamheten en tid framåt. Att hålla de besiktningsskyldiga under regelbunden kontroll lyckas endast i mycket ringa utsträckning. Ej ens hälften af de i reglementet bestämda besiktningarna komma till utförande och det betänkligaste från systemets synpunkt är, att kvinnorna uteblifva företrädesvis då de äro sjuka. Säkra ste uttrycket för kontrollens tillförlitlighet torde vara antalet iakttagna fall af syfilitisk primäraffektion i förhållande till hela antalet dylika fall, som inträffat bland kvinnorna efter inskrifningen. Detta kan nämligen något så när säkert beräknas. Det uppgår som vi sett till 22 %. Härvid måste man emellertid taga i betraktande att i de flesta fall upptäckten kommit mycket sent. I 50—75 % af fallen har kvinnan flera veckor hållit sig undan från besiktning. Räkna vi sålunda verksamhetsgraden af kontrollen med hänsyn till upptäckten af smittofarliga symtom till 22 %, så är detta uppenbarligen mycket högt. Man kan visserligen anföra, att det ifrågavarande symtomet kan vara mycket svårt att iakttaga. Men vi må komma i håg, att detta lika väl gäller konstaterandet af gonokocker vid kronisk gonorré och efter all sannolikhet jämväl de bekanta slempaplerna. Man kan nämligen säga i ett visst fall: här måste en primäraffektion ha förefunnits ungefär vid den eller den tiden, äfven om man ej sett densamma. Men ifråga om slempaplerna är detta omöjligt. Beträffande dessa är man van att endast räkna med de tydliga faktiskt iakttagna fallen. För öfrigt har jag bland de iakttagna fallen af primäraffektion äfven medräknat dem, där diagnosen ursprungligen varit oriktig.

En syfilitisk person måste betraktas som smittofarlig oafbrutet under de första åren efter infektionen. Likaså måste en del kvinnor med kronisk gonorré betraktas som

permanent
menterings
å kurhus
sprida smi
de 5 först
uttryck för
gifvit följa

Af de inskrifna
hållas i

Äfven
får samn
är det på
mer inte
samtliga
internerin
primäraff
vid först
andra. J
omfång u

Procent int
å kurhus
i tvångsa

Und
kring 40
kan före
komma
tionen b

permanent smittofarliga. Genom tillämpningen af regleringssystemet hållas dessa kvinnor tidtals internerade å kurhus och i tvångsarbete och äro härunder hindrade att sprida smitta. *Omfånget af denna internering, särskildt under de 5 första åren efter inskrifningen, kan betraktas som ett uttryck för systemets nyttiga verkan.* En beräkning häraf har gifvit följande resultat:

	År efter inskrifningen				
	1:sta	2:dra	3:dje	4:de	5:te
Af de inskrifna skörlefvande kvinnorna	%	%	%	%	%
hållas internerade å kurhus	16.5	8.8	6.6	4.8	5.3
d:o i tvångsarbete	4.9	12.1	16.8	22.7	25.3
Summa	21.4	20.4	23.4	27.5	30.6

Äfven med denna beräkningsgrund komma vi till ungefär samma värde för verkningsgraden som nyss. Emellertid är det påtagligen tvångsarbetet som hufvudsakligen bestämmer interneringens omfång. Kurhusinterneringen omfattar samtliga sjukdomar och det vore af intresse att se, huru *interneringen verkar särskildt med hänsyn till dem, hos hvilka primäraffektionen blifvit iakttagen.* Behandlingstiden för dessa vid första intagningen har i allmänhet varit längre än för andra. Jag har därför för dessa beräknat interneringens omfång under hvart och ett af de första åren:

Procent internerade	År efter infektionen				
	1:sta	2:dra	3:dje	4:de	5:te
å kurhus	33.9	9.0	6.0	5.7	4.2
i tvångsarbete	7.7	14.5	22.9	25.7	26.5
Summa	41.6	23.5	28.9	31.4	30.7

Under första året efter infektionen hållas således omkring 40 % af de frågavarande kvinnorna internerade. Detta kan förefalla vara ett utmärkt resultat, men man må ihågkomma att det gäller endast dem, hos hvilka primäraffektionen blifvit iakttagen, och dessa utgöra endast 22 %. Be-

tänka vi tillika, huru länge det i flertalet fall dröjt, innan dessa kommit under observation, så att interneringen kunnat börja, så torde vi ej kunna beräkna verksamhetsgraden med hänsyn till interneringen af de mest virulenta smittokällorna (de med primäraffektion behäftade) högre än

$$\frac{22}{100} \times 41.6 = 9.2 \%$$

Vill man emellertid hafva ett uttryck för *systemets interneringsförmåga* utan speciell hänsyn till vissa sjukdomsformer, så bör man taga de här ofvan anförda siffrorna 21 % och 20 % under de två första åren efter inskrifningen. Under de följande åren stiger visserligen interneringsprocenten, men detta står i samband med tvångsarbetet, hvilket i sin ordning betingas af kvinnornas förseelser mot reglementet och icke af deras sjukdomsförhållanden.

Man har anført dessa mina beräkningar och påstått att jag med dem lämnat ett bevis för reglementeringssystemets nytta, en nyttig verkan som till och med kunnat uttryckas i siffror. Härvid förbiser man tvenne saker 1:o att från den beräknade nyttiga effekten måste dragas systemets skadliga verkningar, 2:o att man kan erhålla bättre effekt med andra medel än reglementeringen.

Till systemets skadliga verkningar ur rent sanitär synpunkt hör först och främst »stambildningen». Det kan ej förnekas att de som en gång blifvit inskrifna hafva mycket svårt att komma från byrån. Man har därför från nyreglementaristiskt håll föreslagit att efter några år, exempelvis 5 år, befria kvinnorna från besiktningsskyldigheten. Att det i själfva verket ej tjänar mycket till att kontrollera dessa äldre kvinnor med kronisk gonorrhé och tertiär syfilis, hafva till och med en del ifriga anhängare af systemet börjat inse. Med kontrollen följer bestraffningar och det vore en aflastning att slippa dessa. En reform i nyreglementaristisk riktning vore naturligtvis önskvärd, ty därmed vore systemet i princip uppgifvet, och en afskrifning år efter år skulle stöta på mindre motstånd. Anmärkningen mot »stambildningen» förfaller nämligen ej med de äldre årsklassernas befriande. I och med inskrifningen blir

det omöjligt för kvinnan att ha ett hederligt yrke. Hon är nteslutande hänvisad till skörlefnaden och måste således drifva denna mera intensivt och stadigvarande än den tillfälligtvis skörlefvande. Det sätt på hvilket uppsparandet och inskrifningen bedrifves är uppenbarligen ägnadt att förvandla de »tillfälliga» till »permanent». Visserligen kan man på kvinnans anhållan uppskjuta »åläggningsproceduren», men hon måste inställa sig till de regelbundna besiktningarna och är således faktiskt likställd med de inskrifna. Hennes uppgifter om sysselsättning kontrolleras och om hon »anträffas», följer obevekligen inskrifningen. Med erkännandet att hon mottagit pengar af sina kunder är hon såldt åt »systemet» och har faktiskt ingått i »stammen». Tider med ett mera mildt förfaringssätt hafva förekommit, men mildheten strider mot systemets fordran på »regelbunden besiktning». Det är klart, att om man kan hålla $\frac{1}{6}$ af kvinnorna internerade, men samtidigt mångdubblar antalet permanent skörlefvande, är mycket litet vunnet i sanitärt hänseende.

En annan skadlig verkan är »kvasi-garantien» af de byråskrifna kvinnornas ofarlighet ur smittosynpunkt. Hvad den genom besiktningen åstadkomna kontrollen är värd, ha vi ofvan sett. Återstår frågan om allmänhetens förtroende till densamma. Anmärkningen mot »kvasi-garantien» har man från reglementaristiskt håll bemött med det egendomliga påståendet att allmänheten mycket väl känner till kontrollens beskaffenhet¹⁾. Att motivera en verksamhet med dess allmänt bekanta dåliga effekt är ju skäligen svagt. Emellertid har denna sak såväl genom kommitténs utredningar som vid diskussionen i Sv. Läkaresällskapet blifvit tillräckligt belyst. Det är ingalunda sällsynt att läkarspecialisten får höra sin patient med förvåning och ovilja utbrista: »Jag kan ej förstå att jag blifvit smittad, hon hade ju samma dag varit på byrån.» För öfrigt, att reglementeringssystemet ännu vidmakthålles, beror ju på läkarnas ofta upprepade försäkringar, att det är nödvändigt.

¹⁾ Se t. ex. doktor Karl Marcus' anförande, Sv. Dagbl. nr 329 år 1911.

Äfven de, som äro skeptiska beträffande systemets effektivitet, förklara: »alltid gör det någon nytta» — som bekant det »sunda förnufts skäl» enligt Fournier —. Är det då att undra på, om en ung man i frestelsens och de stridiga motivens ögonblick låter den tanken fälla utslaget: »hon har ju varit på byrån, nog skulle läkaren där hafva upptäckt, om hon har några smittofarliga symtom — och så brister det både i försiktighet och slemhinnor. Man kan ej begära att den unge mannen skall vara mera klarseende än sakkunniga läkare och hälsovårdsmyndigheter. De »sakkunniga» kunna trösta sig med systemets beräknade verkningsgrad och läran om de smittofarliga symtomen — men den smittade. Han är ett »fall», för hvars psykologiska innebörd herrarna med det »sunda förnuftet» ställa sig oförstående. Att »kvasigarantien» ökar antalet smittoöfverförelser kan ej förnekas och att densamma i hög grad minskar betydelsen af interneringsprocenten ligger i öppen dag. Om man vid en diskussion angående systemets sanitära värde anför den af mig beräknade interneringsprocenten eller andra uttryck för systemets verkningsgrad utan att samtidigt anför »stambildningen» och »kvasi-garantien», handlar man ej fullt ärligt.

Vid diskussionen om reglementeringssystemets bibehållande eller afskaffande bör man också taga hänsyn till, att det finnes andra metoder att bekämpa smittofarligheten hos kvinnor, som ägna sig åt lösa och tillfälliga könsförbindelser, metoder som ej äro behäftade med reglementeringens olägenheter. Som vi sett förlamas besiktningsbyråns verksamhet, den må gälla kontroll eller behandling af kvinnorna, genom kvinnornas »afbrott» i inställelsen. »Afbrotten» äro vanligast då kvinnorna äro sjuka eller »rapporterade», och de sammanhänga med vissa bestämda *motiv*: kvinnornas lätt förklarliga motvilja att bli underkastade en sjukhusinternering, som ej är nödvändig för behandlingen af deras sjukdom, och deras fruktan att blifva dömda till tvångsarbete med anledning af den rapporterade förseelsen mot reglementet.

Afskaffa reglementet, upphör att brännmärka kvinnorna

som »skörlefvande», »ålagda», »byråskrifna» o. s. v. och behandla dem som vanliga patienter på vanliga polikliniker och sjukhus! Men, säger man, dessa kvinnor komma aldrig till polikliniken. Naturligtvis är detta påstående riktigt, ifall man inrättar en särskild »prostituationspoliklinik». Men det har ju visat sig, att en stor del frivilligt hafva låtit behandla sig före inskrifningen. Ja, säger man, det var före »skörlefnadens början». Mycket riktigt, det var före »brännmärkandet», men på hvad sätt hade de ådragit sig sin sjukdom? Jo naturligtvis på samma sätt som de inskrifna kvinnorna, genom lösa och tillfälliga könsförbindelser. Skillnaden är endast den, att ingen officiell myndighet kontrollerat om de »tagit betaldt».

Men, invänder man indigneradt, det är ju ovärdigt att släppa ut en skörlefvande kvinna i rörelsen med smittofarliga symtom. Nåväl, huru behandlar man nu för tiden en vanlig kvinnlig patient med smittosamma symtom? Tvångsisoleras hon på sjukhus? Är man säker på att icke hon inlåter sig i lösa och tillfälliga könsförbindelser?

Efter reglementeringens upphörande i Kristiania kunde man konstatera, att bland patienterna på Rikshospitalets afdelning för hudsjukdomar antalet tjänsteflickor ökades. Vid diskussionen i Sv. Läkaresällskapet anförde en talare, med vibrerande stämma och fasa målad i sitt ansikte, detta förhållande. Trots en uttrycklig uppgift af doktor Hansteen¹⁾, att en »förskjutning af morbiditeten från den yrkesmässiga prostitutionen till de mera borgerliga kretsarna ej låter påvisa sig ur det statistiska materialet och motsäges af de privata läkarnas erfarenhet», ville han göra troligt att könsjukdomarna efter reglementeringens afskaffande mera spridt sig bland tjänstflickorna i familjerna. Med mera lugn besinning skulle han tvifvelsutän haft insett, att efter reglementeringens upphörande är »prostituera» ej längre en officiell yrkestitel. Han borde också kunna hafva tänkt sig möjligheten af, att i Kristiania under reglementeringen, liksom här i Stockholm för närvarande, mer än hälften af de

¹⁾ Doktor Hansteen hade meddelat den nyssnämnda iakttagelsen från Rikshospitalet.

inskrifna kvinnorna före brännmärkandet såsom »prostitu-
erade» gått under benämningen tjänstflickor. Iakttagelsen
från Kristiania visar att unga kvinnor, som genom tillfälliga
och lösa könsförbindelser ådraga sig smittosamma köns-
sjukdomar, i stor utsträckning frivilligt söka behandling å
vanliga sjukhus, om de ej brännmärkas som »prostituerade»
utan få behålla en vanlig borgerlig yrkestitel.

Jag vill nu försöka belysa några af de skäl som regle-
mentaristerna bruka anföra för sin ståndpunkt. Det vanli-
gaste är framhållandet af de svåra härjningar de smittosamma
könsjukdomarna alltjämt förorsaka. Detta bestrides natur-
ligtvis icke, men det gäller att visa, att reglementeringen har
någon verkan gentemot dessa sjukdomars spridning. Vidare
framhålles, att dessa sjukdomar företrädesvis spridas genom
skörlefvande kvinnor. Ordet »företrädesvis» bestrides, ty
det ligger i öppen dag, att kunderna äro minst lika farliga.
Dessutom gäller det fortfarande att visa, att reglementeringen
har någon verkan. Man hänvisar då på, att de smittosamma
symtomen ej äro på långt när så vanliga bland de inskrifna
som bland de »anträffade» d. v. s. de kvinnor, som ännu
ej blifvit inskrifna. Erinra vi oss att de »inskrifna» äro
äldre än de »anträffade», att deras syfilis likaledes är mera
framskriden — infektionen äger nämligen rum, som vi sett,
i det ojämförligt största antalet fall före och året närmast
efter inskrifningen — samt att utbrotten af de smittosamma
symtomen kontinuerligt aftaga med tiden efter infektionen,
så är det lätt att inse, att det påpekade förhållandet ej har
något samband med reglementeringen. Men, säger man, det
kan ju statistiskt bevisas, att antalet kurhusremisser är
många gånger vanligare bland de anträffade än bland de
inskrifna. Alldeles riktigt, såsom framgår af följande:

Kurhusremisser	1885/89	1890/94	1895/99	1900/04	1905/09
a. bland de »anträffade»	33·4%	47·4%	58·7%	56·8%	58·6%
b. vid samtliga besikt- ningar ¹⁾	2·3%	3·1%	4·5%	4·0%	7·6%
Förhållandet a: b	14·5	15·3	13·0	14·4	7·7

¹⁾ Å "inskrifna" och "anträffade" sammanräknade.

Minskningen af förhållandet a : b under perioden 1905—09 beror på införandet af gonokockundersökningarna år 1904, hvilket ökade antalet kurhusremisser bland de inskrifna.

Låt oss nu komma i håg, att de »anträffade» äro besiktigade 1 gång. Antalet besiktigade individer är detsamma som antalet besiktningar i fråga om de »anträffade». För de »inskrifna» däremot är antalet besiktningar under året många gånger större än antalet besiktigade individer. Låt oss vidare antaga, att man besiktigade kvinnorna 6 gånger i veckan i st. f. 2. Antalet besiktningar skulle 3-faldigas, under förutsättning, att kvinnorna infunne sig i samma utsträckning som f. n., men antalet kurhusremisser skulle öka endast obetydligt, ty sjukdomsfallen kunna ej öka därigenom att man oftare besiktigar kvinnorna. Möjligen skulle något flera sjukdomsfall upptäckas. Att göra en jämförelse mellan smittofarligheten hos de »anträffade» och de »inskrifna» på grundval af det beräknade förhållandet a : b i ofvanstående tabell, är påtagligen vilseledande.

Vidare brukar man anföra sambandet mellan reglementeringen och frekvensen smittosamma könssjukdomar enligt den militära sanitetsstatistiken. Vid diskussionen i Sv. Läkaresällskapet beklagade en talare¹⁾ att kommittén ej tagit vederbörlig hänsyn till statistiken från England. Det är en lång och välbekant historia, särskildt bekant genom den utredning, som anställdes af en parlamentskommitté och hvilken ledde till de s. k. akternas d. v. s. reglementeringens upphäfvande 1883 och 1886. Man hade på 1860-talet anordnat ett slags experiment i stor skala genom att i vissa garnisonsstäder införa reglementering och låta prostitutionen vara okontrollerad i andra. Jämförelsen mellan de smittosamma könssjukdomarnas spridning inom motsvarande truppförband borde ådagalägga reglementeringens verkan. Men man vidtog vissa ur experimentsynpunkt egendomliga anordningar. Man valde för reglementeringen sådana städer som voro små, under det att jämförelse-

¹⁾ Klefberg: Sv. Läk.-sällsk:s förh. d. 26/2 1912. Talaren hade tydligen ej beaktat kommitténs redogörelse för den engelska arméstatistiken i Bil. II till betänkandet.

gruppen utgjordes af sådana städer som London, Dublin, Manchester. Vidare vidtog man den åtgärden att soldaterna, som förlades i de reglementerade orterna, undersöktes mycket noggrant före förläggningen, hvarvid de sjuka inlades på sjukhus, under det att dessa försiktighetsmått ej vidtogos å de andra ställena. Resultatet af experimentet var ju lätt att förutse. Att här ingå på de bekanta verkningarna af »Lord Caldwells order», förläggningen af de efter Arabi paschas besegrande hemvändande trupperna m. m., skulle blifva alltför långt. Den engelska arméstatistiken brukar ej längre anföras af de med litteraturen på detta område mera förtrogna reglementaristerna.

Talaren klandrade vidare, att i kommitténs betänkande en kurva, som återger frekvensen fall af venerisk sjukdom i den italienska armén under den bekanta crispiska perioden, blifvit framställd i alltför liten skala, »hvilket gör att kurvans svängningar bli små». I ett af talaren citeradt tyskt arbete hade han funnit större mellanrum mellan de »horisontala linjerna», hvarigenom kurvan fått ett »helt annat utseende och blir mera förklarande».

Talarens inlägg i diskussionen är ju för utredningen af reglementeringsfrågan fullkomligt betydelselöst. Jag har emellertid anfört detsamma, emedan det är så typiskt. Jag tänker härvid mindre på den fullkomliga obekantskap med den grafiska framställningsmetoden, som talaren ådagalagt. Det är den stora vördnaden för den tyske auktorn som jag vill påpeka. Om nu talaren tillmäter skalan, i hvilken kurvan framställes, så stor betydelse, så borde han naturligtvis hafva frågat sig, hvarför har den tyske författaren ej tagit mellanrummet »mellan de horisontella linjerna ännu större» och därigenom gjort kurvan ännu mer »förklarande». Den tyske författaren har tagit sina uppgifter från någon annan författare, möjligen direkt från den engelska arméstatistiken. Han kunde ju välja skalan för sin kurva som han ville. Hvarför skall den skala han valt sedan bli bestämmande för andra? Talaren anser sig besitta stor sakkunskap. Jag vill visst icke bestrida att han ordentligt läst sina tyska böcker och möjligen också andra, men

jag erinrar om den fråga, som Filippus en gång i tiden framställde till den högt uppsatte mannen från Etiopien: Förstår du ock hvad du läser?

Man har vidare anfört, att åren närmast efter reglementeringens upphäfvande i Köpenhamn och i Kristiania frekvensen fall af smittosam könssjukdom bland befolkningen stigit. Man glömmer emellertid två saker:

1:a. Vid reglementerings afskaffande i Kristiania 1888 ålades läkarna att dagligen lämna uppgifter om iaktagna fall af smittosam könssjukdom, under det att förut sådana uppgifter lämnades endast hvarje månad. I Köpenhamn förordnades i samband med reglementeringens afskaffande 1906 tolf manliga och kvinnliga privatpraktiserande läkare att på kommunens bekostnad ha mottagningar för könssjuka. Ersättningen till dessa läkare utgår efter antalet behandlade patienter.

2:a. Ökningen af sjukdomsfallen i de båda städerna fortgick endast några år efter den vidtagna förändringen. Den bildar endast en våg, hvars topp ej ligger högre men väl lägre än hvad dylika vågor utvisa under den tid reglementeringen ägde bestånd.

Af de anförda iakttagelserna från Kristiania och Köpenhamn kan man endast sluta, att frekvensen af de smittosamma könssjukdomarna företer vissa periodiska fluktuationer, likgiltigt huruvida reglementeringen tillämpas eller icke. Det nyss anförda diskussionsyttrandet i Sv. Läkarsällskapet visar emellertid, hvilken benägenhet man på vissa håll har att förstora betydelsen af dylika vågor, och betecknande nog ser man på dessa håll endast vågens stigning.

Från vårt land har man ej några uppgifter om de smittosamma könssjukdomarnas spridning bland befolkningen. Af uppgifterna från kurhusen kan man emellertid få en föreställning om dessa sjukdomars till- och aftagande. Vid en bearbetning,¹⁾ som jag utförde för reglementeringskommitténs räkning, framgick att syfilis vid början af 1800-

¹⁾ Reglementeringskommitténs betänkande. Del. III.

talet hade omkring 7 gånger större spridning än f. n. Särskildt framträdande var sjukdomens utbredning på landsbygden. Under 1800-talets lopp ägde ett aftagande rum inom hela landet. De ofvan anförda periodiska fluktuationerna framtråda emellertid tydligt. Beträffande utbredningen inom de olika landsdelarna må anföras, att man för närvarande finner den lägsta syfilisfrekvensen inom ett sammanhängande område bestående af Skaraborgs, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Älfsborgs och Göteborgs och Bohus län samt vidare inom Jämtlands, Västerbottens, Västmanlands och Gottlands län. Egendomligt nog motsvarar det förstnämnda området just den del af landet, som vid 1800-talets början var mest härjad af sjukdomen. Högst är frekvensen i de stora städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, vidare en del af de norrländska länen, i främsta rummet Västernorrlands län samt Malmöhus län.

Gonorréns frekvens synes hafva tilltagit något under de sista decennierna, möjligen dock endast skenbart, beroende på den ökade uppmärksamhet som man ägnat denna sjukdom.

Tillbakagången af syfilis kan ej tillskrifvas reglementeringen. Dels har densamma börjat långt före reglementeringens införande, dels är tillbakagången mest framträdande å landsbygden, där någon reglementering aldrig funnits. Emellertid synes man på en del håll vilja tillägga reglementeringen en förtjänst som den ej äger. I ett arbete om sjukdomsförhållandena inom Stockholms garnison konstaterar d:r Carl Flensburg,¹⁾ att de smittosamma könssjukdomarna aftagit: syfilis recens från 19·0 ‰ åren 1878—89 till 6·4 ‰ åren 1890—1902, gonorré från 81·3 ‰ till 57·3 ‰ och ulcus molle från 48·7 ‰ till 21·4 ‰ under samma perioder. Han anser denna tillbakagång vara ett bestämdt bevis för reglementeringens effektivitet. En så djärf slutsats har jag ej sett någon annan af våra svenska författare på detta område draga. Professor Welander,²⁾ som före

¹⁾ Zur Sanitätsstatistik der Garnison in Stockholm 1878—1902.

²⁾ L. c. sid. 309 och följ.

mig bearbetat uppgifterna från kurhusen, har äfven lagt märke till syfilisfrekvensens aftagande och anför uttryckligen att den minskat jämväl i Stockholm, men, så varm anhängare af reglementeringen han är, någon antydan till en sådan slutsats, som d:r Flensburg dragit, finner man ej i hans arbete. D:r Flensburg har uppenbarligen förbisett könssjukdomarnas tillbakagång å de platser, där reglementering aldrig varit tillämpad. Emellertid har d:r Flensburg gjort en synnerligen intressant iakttagelse, hvilken — om han hade tillräckligt beaktat densamma — skulle kunna hafva räddat författaren från hans oförsiktiga uttalande. Han har nämligen konstaterat, att spridningen af de smittosamma könssjukdomarna företer karakteristiska olikheter inom de olika truppförbanden. Genomgående har frekvensen varit störst inom Hästgardet och minst inom Svea Ingenjörkår. Skillnaden är betydande och genomgående. Jag anför emellertid endast talen för syfilis recens, som äro mest typiska för förhållandet.

	1878/1889	1890/1902
	$\frac{0}{00}$	$\frac{0}{00}$
Hästgardet	40·0	10·2
Svea garde	19·0	6·9
Göta garde	15·5	5·9
Svea artilleri	17·6	4·8
Svea ingenjörkår	11·7	4·4
Hela garnisonen	19·0	6·4

Att regementen, förlagda i samma stad, kunna företräda så betydande skillnader i sjukdomsfrekvens, är synnerligen anmärkningsvärdt. Skillnaden mellan Hästgardet och Svea ingenjörkår är tydligen af samma storleksordning som skillnaden mellan hela garnisonen 1878 89 och 1890/1902. Den närmare skillnaden tillskrifver författaren reglementeringen, men hvad kan vara orsaken till den förra? Författaren anför: Ich kann dieses Verhältniss nicht anders erklären, als dass die elegante Uniform der flotten Gardekavalleristen hierbei irgendwie mitgewirkt hat, gleichwie auch der mehr anspruchslose Typus der Ingenieursoldaten der wenigst

beachtete gewesen zu sein scheint.» Men finns det ej andra skillnader än uniformen som härvid kunna komma i betraktande? Hvarför skulle männen i de vackra uniformerna just uppsöka de smittofarligaste kvinnorna? Man brukar tala om »andan inom en kår». Professor Möller anför i sin uppsats om prostitutionens stadiga kundkrets: »Men hufvudorsaken (till det måttlösa och regellösa könslefvetnet inom kundkretsen) är den i kamratmiljön rådande tonen och andan.» Han talar vidare om »ständigt gifna föredömen från äldre kamrater». Kanske d:r Flensburgs anföranden om uniformen äro uttryck för samma sak. Man påstår, och sannolikt ej utan skäl, att »andan» inom de olika truppförbanden under de gångna åren småningom förändrats till det bättre. De skillnader som i detta hänseende förefunnits de olika regementena emellan, blifva småningom utjämnade. Det synes mig, som om man på detta sätt skulle kunna finna en enkel förklaring till de af d:r Flensburg meddelade iakttagelserna — i alla händelser enklare än den han själf anför.

Något verkligt bevis för att reglementeringen gjort någon nytta på de ställen, där den varit tillämpad, har man aldrig kunnat förebringa. Vore systemet af den betydelse man ständigt framhållit, så borde dess nyttiga verkningar dock vara lätta att påvisa och för en hvar påtagliga. Olägenheterna af systemet kunna ej förnekas, men likväl fasthåller man envist vid detsamma. Man skildrar i dystra färger de olyckor, som skulle inträffa, om reglementeringen upphäfdes; till och med utbrottet af en syfilisepidemi ställer man i utsikt.¹⁾ För att reducera farhågorna i detta hänseende vill jag hänvisa på hvad som redan inträffat. Såsom vi ofvan sett, har besiktningsbyråns verksamhet högst betydligt gått tillbaka alltifrån år 1903. Antalet nyinskrifna sjönk i ett drag från 119 år 1903 till 67 år 1904 och har sedan hållit sig vid denna nivå. Medeltalet besiktningskyldiga för dag har kontinuerligt aftagit från 413 år 1903 till 209 år 1911. Hastigast har emellertid besiktningarnas antal sjunkit: från

¹⁾ Jmfr Flensburg, Sv. Läkaresällskapets förh. d. 26/3 1912.

20,849 år 1903 till 6,652 år 1911. Detta har kunnat ske, utan att några som helst olägenheter vare sig i sanitärt eller ordningshänseende kunnat förmärkas. Men en verksamhet, som kan reduceras med två tredjedelar, utan att man märker ett spår olägenhet, den kan omöjligen sägas fylla något viktigt samhällsbehof. Är denna verksamhet därtill obehaglig och kostsam, så finnes ingen anledning hvarför man ej skulle afstå från den återstående tredjedelen.
